ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

Τεύχος 18ο
Γενάρης 1987
Τιμή £1.00

- ο «βιασμος» του ομοφυλοφιλου και ο τυπος
- συνεντευξη με τον «δρακο» ψυχολογο
- συνηγοροι - κατηγοροι της «ιστοριας»
- φωτογραφιζοντας στη σμυρνη
- στη λευκωσια του 1905
- η ορθοδοξια και η εκκλησια στην κυπρο
- κριτικη του πνευματισμου

ΓΡΑΦΤΕΙΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ

σας συμφέρει και .... μας συμφέρει

ονομα _____

Διευθυνση _____

τηλ: _____

£10 για 12 τευχη

Ανανεώστε τη συνδρομή σας!

Λαϊκη ταβερνα «Κοκος» (Αστερια)

διευθυντης ο γνωστος Κοκος (Ριλαξ)

(πίσω από το Γραφείο Δημοσίων Πληροφοριών)

Λεωφόρος Αγ. Ομολογητών - 93: Άγιοι Ομολογητές

τηλ. 446648 & 458420

Φύσμα

- φαϊ καθε μεσημερι
- φυσικες τροφες για υγιεινη διατροφη

- χρησιμοποιουμε προϊοντα απο βιολογικες καλλιεργειες στο μεγαλυτερο δυνατο βαθμο.
- σας περιμενουμε.

L & M Health Food Stores LTD

Χυτρων 11 τηλ. 461466

εστιατόριο - ταβέρνα το αρχοντικό

Λαϊκή γειτονιά - τηλ. 450080

- Τα μεσημέρια προσφέρουμε πρότυπη παραδοσιακή κουζίνα σε τιμές μαγειριού.
- Το βράδυ μπορείτε ν' απολαύσετε όλη τη σειρά κυπριακών μεζέδων (ΜΕ ΦΡΕΣΚΟ κρέας) σ' ένα ήσυχο περιβάλλον. Τιμή £3.00 το άτομο.

Μπυραρία το «καπηλειό»

Λαϊκή γειτονιά - τηλ. 450080

- Ζεστό περιβάλλον κοντά στη παραδοσιακή τσιμινιά.
- Ζωντανή μουσική με το Ττόμη στο μπουζούκι και τον Άντρο στη κιθάρα
- Διαλεγμένοι μεζέδες καπηλειού.
- Οι πιο χαμηλές τιμές μπυραρίας χωρίς καμμιά υπερτίμηση για τη μουσική

M.B.A.

MASTER IN BUSINESS ADMINISTRATION

INDIANA CENTRAL UNIVERSITY

INTERCOLLEGE

OF MANAGEMENT AND COMMUNICATION STUDIES

17, Herpes Ave., Tel. 456892 - 456813, P.O.Box 4005, NICOSIA CYPRUS

Εκδοτικό

Ενώ η ισορροπία του περιβάλλοντος υποβαθμίζεται δραματικά σε διεθνές επίπεδο, κηρύσσεται το 1987 σε έτος προστασίας του περιβάλλοντος.

Θα ήταν πλεονασμός να αναφερθούμε εδώ στην πληθώρα των στοιχείων που συνιστούν την υποβάθμιση του διεθνούς περιβάλλοντος καθώς και εις τα τελευταία δραματικά «ατυχήματα» που άλλωστε δεν αποτελούν τίποτε περισσότερο παρά την κορφή του παγόβουνου· στη βάση του, πέρα από την ποιότητα ζωής και τη συντήρηση της πολύπλοκης και πολύμορφης ισορροπίας της, όπως μας την κληροδότησαν η φύση και οι μέχρις εδώ πολιτισμοί, τίθεται πλέον ωμά το πρόβλημα της ύπαρξης του ίδιου του πλανήτη. Για πρώτη φορά η ανθρωπότητα μπορεί να τινάξει την ύπαρξη της στον αέρα.

Τι γίνεται όμως στη χώρα μας, που τα πάντα φαίνεται να ξεφεύγουν από τον έλεγχο των κατοίκων της, ακόμα και η ίδια η ζωή τους;

Η συνείδηση της αναγκαιότητας της προστασίας του περιβάλλοντος ευρίσκεται στα πρώτα στάδια της εμβρυογένεσης. Μικροί, επιμέρους αγώνες είχαν θετική ως ένα βαθμό κατάληξη. Όμως οι περιβαλλοντικοί σύνδεσμοι είναι ακόμα πολύ μικροί, και ευρίσκονται μακριά από το να διαμορφώσουν μια συνολική εναλλαχτική αντίληψη και να την αντιπαραθέσουν στο κατεστημένο μοντέλο ανάπτυξης.

Ελπίζουμε ότι η χρονιά αυτή, πέρα από τις αναμενόμενες επίσημες «επετειακές» εκδηλώσεις και τις «συμβολικές» δενδροφυτεύσεις θα είναι χρονιά πάλης για τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων για μια σειρά επείγοντα περιβαλλοντικά αιτήματα από τα οποία πρόχειρα μπορούμε να σταχυολογήσουμε μερικά:

- *την προστασία των ιστορικών πυρήνων πόλεων και χωριών*
- *την αναθεώρηση των δοσμένων πολεοδομικών αντιλήψεων*
- *την αναθεώρηση του μοντέλου ανάπτυξης των παραλιών*
- *την ανακήρυξη του Εθνικού Πάρκου του Ακάμα*
- *την προστασία των αλυκών*
- *την υλοποίηση επιτέλους της απόφασης για το Πάρκο Αθαλάσσας*
- *την κατάργηση του κυνηγιού*
- *την δημιουργία επιτέλους σταθμών καθαρισμού λυμάτων και μονάδων ανακύκλωσης σκυβάλων.*

Για την επιτυχία των πιο πάνω στόχων ελπίζουμε ότι οι περιβαλλοντικοί σύνδεσμοι θα κινηθούν μέσα σ' ένα πνεύμα ενότητας κι' ότι θα γίνουν πιο προσιτοί στο ευρύ κοινό.

στο πού

στα ενδότερα του «εντός»

Η γιατρίνα μας η Σούλα Χριστοδούλου και υπεύθυνη για την επιμέλεια του «Εντός» έφυγε για τετράχρονη μετεκπαίδευση στο εξωτερικό. Αυτό, σημαίνει ότι θα τα βρούμε σκάρα για μερικούς μήνες, μέχρι να εξοικειωθούμε την απουσία της. Σ' αυτό το τεύχος, την επιμέλεια ανέλαβε ο Γιώργος Θεοδούλου.

Πάντως η Σούλα Χριστοδούλου, μας υποσχέθηκε, ότι εκτός από την ιατρική, θα μετεκπαιδευτεί και στο τομέα της επιμέλειας περιοδικών, έτσι που επιστρέφοντας σε τέσσερα χρόνια, να ανοίξει και πάλιν πάνω σε πιο «επιστημονική» βάση το «Εντός».

* * *

παρκο ή παρκιγκ για οτιδήποτε

Στη Λευκωσία είναι ένας και μονοδόκος οξυδόλογος πνεύμονας πρασίνου: το υπό δημιουργία «Πάρκο Αβαλάσσας». Αυτή και μόνο η πραγματικότητα θα έπρεπε να ήταν αρκετή για να πάψει κάθε σκέψη για οποιαδήποτε χρήση του χώρου για διαφορετικούς σκοπούς. Όμως όλως παραδόξως το Πάρκο Αβαλάσσας συνεπιπίζει καθημερινά τον κίνδυνο της συρρίκνωσής. Μέχρι σημερής όμως η σθεναρή και καθαρή στάση των Αγλαντζιωτών ματαίωσε κάθε απόπειρα προς αυτή την κατεύθυνση και έγιναν πολλές νοσηλευτικό ίδρυμα. Πολιτιστικό Κέντρο Λευκωσίας, Γεωργικό σπίτι, υπόδρομος. Το ότι οι Αγλαντζιώτες απόρριψαν εν σώματι την χρησιμοποίηση μέρους του πάρκου για την ανέγερση του υπόδρομου είναι ένα εξαιρετικό γεγονός. Διάλεξαν το πράσινο, απορρίπτοντας μια σημαντική πηγή χρηματοδότησης της κοινότητας.

Όμως ένας νέος κίνδυνος εμφανίζεται. Είναι η πιθανότητα ανέγερσης στο χώρο του πάρκου του πανεπιστημίου. Του Κυπριακού, ή Διεθνούς, ή Ελληνικού (κυρίλλης ποιότητας ως επιβεβαιώνουν «έγκυρες πληροφορίες») πανεπιστημίου του οποίου επίκειται η ίδρυση στο παρελθόν, (με την ευρεία έννοια του όρου) μέλλον. Η προοπτική της εγκατάστασης του πανεπιστημιακού αυτού κέντρου στη Αγλαντζιά κλόνισε αρκετούς δημότες που ως τώρα απόρριπταν οποιαδήποτε πρόταση για σρίκρωση του πάρκου. Όμως χώροι ανελλαγτικοί, για το πανεπιστήμιο υπάρχουν κι' άλλοι. Για το πάρκο Λευκωσίας δεν υπάρχουν.

υποθεση ακαμα: μερικα ερωτηματα

Το 1979 ο Δήμαρχος Πάφου καθιερώνει νέες πολεοδομικές ζώνες. Με βάση αυτή την απόφαση ολόκληρος ο Ακάμας έχει συντελεστή δόμησης 1%. Το 1981 γίνεται μια αναθεώρηση των πολεοδομικών ζωνών που αφορούν το Νέο Χωριό και ολόκληρη την ιδιωτική γη του Ακάμα, όπου ο συντελεστής δόμησης αυξάνεται στο 8%. Προκύπτουν οι ακόλουθες παρατηρήσεις.

(α) Γιατί έγινε νέος καθορισμός πολεοδομικών ζωνών μόλις 2 χρόνια μετά τον προηγούμενο. Μήπως αυτό δεν έχει σχέση με τα σχέδια για τουριστική «ανάπτυξη» των ιδιωτικών περιοχών του Ακάμα.

(β) Το μεγαλύτερο μέρος της ιδιωτικής γης του Ακάμα ανήκει σε διάφορους κεφαλαιοκράτες της πρωτεύουσας (της εκκλησίας συμπεριλαμβανομένης).

(γ) Μετά από 1-2 χρόνια εμφανίζονται τα σχέδια για την κατασκευή νέου παραλιακού δρόμου Πάφου Ακάμα-Πόλης Χρυσοχούς.

(δ) Με ποιο δεδομένο έγινε η αναθεώρηση των πολεοδομικών ζωνών, αφού η ιδιωτική γη, βρισκόταν εγκλωβισμένη μέσα σε μεγάλες δασικές εκτάσεις.

(ε) Με τα πιο πάνω δεδομένα η αξία της ιδιωτικής γης, πολλαπλασιάστηκε. Αυτό δυσκολεύει την περίπτωση απαλλοτρίωσής της, διότι το δημόσιο θα χρειαστεί πολλαπλάσια ποσά για αποζημιώσεις. (Στη περίπτωση της ανέγερσης μιας πολυκατοικίας στον Μακένζυ το κράτος προτίμησε να μην απαλλοτριώσει την... αμμουδιά).

φωτεινα και σκοτεινα...

Μετά τη γνωστή δημοσιογραφική διάσκεψη των «Φίλων του Ακάμα», όπου δόθηκαν στοιχεία που υποδείκνυαν μορφολογική και συστατική σύμπτωση των κειμένων της «Εθνικής Οργάνωσης Γυφίων Κυπρίων» (ΕΟΓΚ), των από κουστοταχών και του επιχειρηματία Φώτου Φωτιάδη παρατηρούμε τα ακόλουθα:

(α) Η ΕΟΓΚ παραμένει μυστική.

(β) Οι 7 κατηγορίες παραμένουν μυστικοί.

(γ) Ο κ. Φ. Φωτιάδης παραμένει μυστικός.

(δ) Ο κ. Φ. Φωτιάδης εξέφρασε τα παράπονά του στον προϊστάμενό του Χ. Χριστοφόρου (ενός από τους εκπροσώπους των «Φίλων του Ακάμα») και του ζήτησε να επανοφέρει σε τάξη τον δημόσιο αυτό υπάλληλο που έχει το θράσος να ασχολείται με τα κοινά (σε ώρα δίθεν εργασίας κάλλιστα).

(ε) Ενώ ο κ. Φ. Φωτιάδης εξέφρασε τις απόψεις του, «εφ' όλης της ύλης» στο Λ. Μαύρο κάλιστα του ζήτησε να μη δημοσιεύσει τίποτε.

(ζ) Όλες οι εφημερίδες, πλην μιας, αρνήθηκαν να αναφερθούν στο όνομα του Φ. Φωτιάδη. Ενώ το γεγονός σημαντίστηκε δημόσια, κοινά τους δεν απολογήθηκε ούτε επανέρθισε. Αυτά και εις ανώτερα!

Υπάρχει ραδιενέργεια στα τρόφιμα;

Δικάφορες κάθησεις από το εξωτερικό, δείχνουν ότι χωρίς καμιά αμφιβολία, οι επιπτώσεις του πυρηνικού ατυχήματος στο Τσέρνομπιλ (καθώς και των άλλων μικρότερων ατυχημάτων που βγήκαν στην επιφάνεια με αφορμή το Τσέρνομπιλ) υφίστανται, και είναι μακρόχρονες.

Για παράδειγμα είδαμε στον τύπο, ότι η Ιταλία επέστρεψε στην Ελλάδα μια μεγάλη ποσότητα σιταριού, που είχε ανοράσει, διότι περιείχε ραδιενέργεια υψηλότερη από το συμβατικό όριο των 600 μπεκερέλ ανά κιλό. Η Βραζιλία, δεν αποδέχτηκε την ποσοφορά ραδιενεργό γάλακτος που της έκανε η Ισλανδία.

Διάφορες χώρες της Ευρώπης αρνήθηκαν να εισάγουν ταΐ και φουντούκια από την Τουρκία διότι περιείχαν μεγάλες ποσότητες στρεπτίου.

Η Κύπρος είναι μια χώρα, η οποία εισάγει μεγάλες ποσότητες ζωϊκών προϊόντων από την Ευρώπη όπως κονσέρβες γάλακτος και κρέατος, κατεψυγμένα κρέατα και γαλακτομικά προϊόντα.

Πώς η αμμόβια κυβερνητική υπηρεσία, παρακολουθεί το ζήτημα, ποιες μετρήσεις κάνει, και γιατί, αν όντως παρακολουθεί την κατάσταση και φυσικά «δεν συντρέχει κανένας λόγος ανησυχίας» όπως αρέσκεται ν' ανακοινώνει, δεν δίνει στη δημοσιότητα της μετρήσεις;

Αλήθεια πόσα στρέμπο περιείχαν τα λαθραίως εισαχθέντα τούρκικα μήλα; Γιατί τα σχετικά δημοσιεύματα, ενώ προβάλλουν γεννιαόδωρα το γεγονός δεν μας δίνουν κι' ένα αριθμό;

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

Τεύχος 15ο
Γενάρης 1987
Τιμή £1.00

Το μηνιαίον περιοδικόν της Πολιτίας Λευκωσίας.
Διεύθυνση: Μένανδρος, 58
Πολιτά Λευκωσία
Τηλ.: 451218

- Διεύθυνται από συντακτική επιτροπή
- Υπεύθυνος για τον νόμο: Κυριάκος Αχιλλέως
- Επιμέλεια: Γιώργος Θεοδούλου

Για τα υπογραμμένα κείμενα υπέυθυνοι οι συγγραφείς τους.

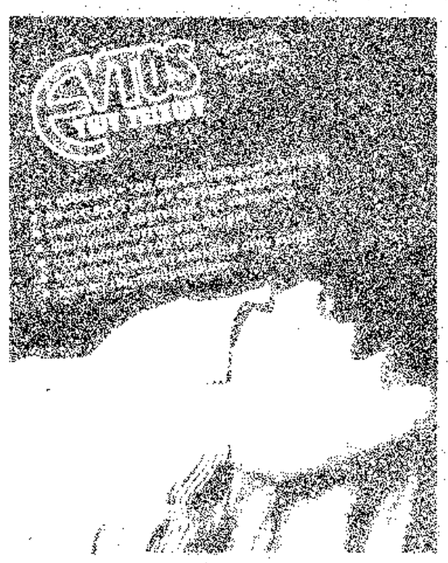

φωτ. εξωφύλλου: γλυπτο του παρη μετοξο

περιεχομενα

- στο πού 2
- ο (ανε)βασμος ενος ανδρα γ. θεοδουλου - ν. παρασκευη 4
- μια συνεντευξη με τον «δρακο» ψυχολογο 9
- εικονογραφημα της φρασης 9
- κουβεντιαζοντας με τον ανδρεα καραμπελα 10
- οι συνηγοροι της «ιστοριας» και η νοοτροπια του «ας πουμε κατι κι' ο,τι ναναι». αντρου παυλιδη 12
- ιστορια της νεωτερης κυπριακης λογοτεχνιας (απαντηση στο νικο παναγιωτου) κλειτου ιωαννιδη 13
- οι πιοα μου σελιδες: μια κριτικη του ανοιιωτισμου. λεωνιδα θεοφανους παντελιδη 16
- φωτογραφιζοντας στη σιωπη νικης μαραγκου 20
- θρησκεια, εκκλησια και κοινωνια στην κυπρο ν. περιστιανη 22
- στη λευκωσια του 1905: απο το ανεκδοτο ημερολογιο του τσερκεζη - προλογος φοιβου σταυριδη 24
- γυρω απο τη φυση της εικονας κυριακου χαραλαμπιδη 26
- θεατροσκοπιο β. κυριαζη 28
- περι ταυτοτητας 32
- η ποιηση μας ηταν οπλο στα χερια του ιμπεριαλισμου 37

γραφουν
γεωργος θεοδουλου - νικος περιστιανης

«Ο (εκ)βιασμος ενος ανδρα»

ο ομοφιλοφιλος, ο ψυχολογος και η (αν)ηθικη κοινωνια

Η προσφατη «υποθεση βιασμου», με πρωταγωνιστη ενα νεαρο ομοφυλοφιλο και τους πιθανους βιαστες - εκβιαστες του (κυριως τον ψυχολογο), θεσει μερικα πολυ ενδιαφερονται ερωτηματα:

1) **Πως μπορει ενα ατομο να προστατευθει απο την πιθανη καταχρηση της εξουσιας των ειδικων (ψυχολογων, ψυχιατρων, κοινωνικων λειτουργων, κ.λπ.) σε βαρος του; Ποια νομοθετικα ή ποιοι μηχανισμοι πρεπει να δημιουργηθουν για να επιτευχθει αυτο;**
2) **Πως μπορει ενα ατομο (ισως ο «ειδικος» αυτη τη φορα) να προστατευθει απο την πιθανη καταχρηση της εξουσιας του τυπου; Πως μπορει να αποκατασταθει την δικη του αληθεια και να αποφυγει τη «λασπη»;**

Στο αρθρο αυτο θα ασχοληθουμε κυριως με το δευτερο ερωτημα παιρνοντας σαν αφορμη την προκειμενη «υποθεση βιασμου» και την διεδικασια καταδικης ενος «ορακου του ανκλιματος» απο τον τυπο και την κοινη γνωμη.

Σενάριο:

Στον «Κήρυκα» - προστατη των αδυναμων και αδικημενων - προσφευγει ενας απροστατευτος ομοφυλοφιλος. Οχι για να κανει οποιοδηποτε καταγγελια, αλλα για να τον βοηθησει η εφημεριδα να «ξεφυγει» απο εξωτερικο. Με ξεφυγε: απο τι και απο ποιους; Η ιστορια του φαινεται συγκλονιστικη: Η ομοφυλοφιλικη του ενμπειρια του δημιουργησε διαφορα προβληματα και ενοχες. Διαφορα ατομα στα οποια στραφηκε για βοηθεια, κατελιξαν τελικα να τον βιαζουν και να τον εκβιαζουν. Τους κυριους δραστες αποτελουσαν ενα «εξουσιαστικο τριο» -καποιος αστυνομικος, ενας κυβερνητικος γιατρος και ενας ψυχολογος.

Ο «Κήρυκας» θα μπορουσε να ακολουθησει διαφορους τροπους δρασης. Θα μπορουσε, για παραδειγμα, να ζητουσε απο την αστυνομια να διερευνησει την υποθεση. Ισως, καλυτερα, θα μπορουσε να ζητησει το ιδιο απο τα επαγγελματικα σωματεια στα οποια ανηκαν οι τρεις δικαστες (π.χ. ο Συνδεσμος Ψυχολογων να διερευνησει την πιθανη ενοχη του Ψυχολογου).

Φαινεται ότι η πρωτη αντιδραση του «Κήρυκα» ηταν καποια σιγχιση και αβεβαιοτητα ως προς το τι ετερατο να γινει (αυτο φαινεται από την μεγαλη χρονικη καθυστερηση στο να κανει οπωδηποτε, από τη στιγμη της καταγγελιας). Φαινεται μελλητο ότι υπηρξαν και καποιες εσωτερικες διαφωνιες/συγκρουσεις ως προς τον χειρισμο του θεματος. Το αποτελεσμα: ενα σημαδι που ηγινε το κυριο θεμα του «Κήρυκα» για 3-4 συνεχεις εκδοσεις.

Ανοιγει η αυλαια: η σταση του «Κήρυκα»

Στην πρωτη αναφορα του για το θεμα, στις 19 Οκτωβριου 1986, με τιτλο «Εκβιαζουν κτηνωδως νεαρο ομοφυλοφιλο», ο «Κήρυκας» προειδοποιει:

«Αν ο ψυχολογος, ο κυβερνητικος γιατρος και ο αστυνομικος δεν σταματησουν αμεσως τους εκβιασμους και καθε σχεση με το θυμα τους, θα δοθουν ολα τα στοιχεια στη δημοσιοτητα και στις αρχες και (...) θα γινει το «σαλο». Διοτι προκειται για ονοματα γνωστοτατα στη μικρη μας κοινωνια».

Τι εχει μεσολαβησει για να στασει την σταση του ο Κήρυκας; (Φαινεται να εχουν περασει βδομαδες, αν οχι μηνες, από την μερα της καταγγελιας). Τι εχει πεισει την εφημεριδα να μην δοσει τα στοιχεια στις αρχες; Πως ειναι τοσο βεβαια ότι οι κατηγοριες ειναι αληθινες; Και αυτο ηταν πολυ σημαντικο γιατι:

α) **Αν δεν ηταν αληθινες τοτε θα ηταν υποχρεωση για την ενοχη μιας διαδικασιας στιγματισμου καποιων αθωων ανθρωπων.**
β) **Αν ηταν αληθινες τοτε η δημοσιοτητα πιθανον να εβαζε σε κινδυνο τη ζωη του νεαρου - από τους πιθανους βιαστες του.**

Το μονο σιγουρο ειναι τελικα η απειλη του Κήρυκα να καταγγειλει τους πιθανους δραστες - για να τους συνεπησει προφανως.

Ομως ξαφνικα, στην επομενη αναφορα του (9 Νοεμβριου 1986), ο Κήρυκας ξεχνα την απειλητικη προειδοποιηση και δημοσιευει τη δημοσιογραφικη δεοντολογια:

«Ο «Κήρυκας» - οπως και καθε εφημεριδα - εχει οχι μονο δικαιωμα, αλλα και υποχρεωση να προστατευει τους πληροφοριοδοτες του - και αυτο εκανε στην περιπτωση του παραπονεμενου νεαρου ομοφυλοφιλου, καθως και των προσωπων εκεινων που μας βοηθησαν να διασταυρωσουμε την αληθεια.

Περαν ομως αυτου, και επειδη η δημοσιευση ονοματων ενοχλειται ατους περι δικαιοσυνης νομους, γι' αυτο καλουμε τους ψυχολογους να κανουν γραπτη δηλωση ότι δεν προκειται να ασκησουν το δικαιωμα που τους παρεχει ο Νομος περι δυσφημισεως, και τοτε εμεις θ' αποκαλυψουμε το ονομα του ψυχολογου».

Γιατι αλλαξε σταση ο Κήρυκας; Γιατι θυμαται τωρα την υποχρεωση του της προστασιας των πληροφοριοδοτων;

Ο βασικος λογος οχετιζεται με την ενδιαμεση επεμβαση του Συνδεσμου Ψυχολογων Κυπρου (βλεπε πιο κατω) που ζητουσε εξηγησεις και εβαζε τον Κήρυκα μπροστα στις ευθυνες του.

Στην επεμβαση αυτη ο Κήρυκας αντιδρα βαζοντας ορους (να μην ασκησουν οι ψυχολογοι το νομικο δικαιωμα τους για δυσφημηση για την αποκαλυψη των ονοματων. Γιατι ομως; Αν οι κατηγοριες ηταν αληθινες τοτε δεν θα υπηρχε κινδυνος από το νομο για δυσφημηση!

Η υποκρυπτομενη

Κατι ακολουθει η μεγαλη δημοσιογραφικη εκπληξη, η συνεντευξη με τον βιο του ομοφυλοφιλο - διανθισμενη με την φωτογραφια της... πλατης του. Μια συνεντευξη με πυρηνα την σεξουαλικη ζωη και εμπειριες του νεαρου - ελκυστικο θεμα για τους αναγνωστες. (Υποκριτικα ο Υ. Ευδοκας ακανε το σχολιο ότι η συνεντευξη αποτελουσε μια «εντυφηση ηδονισμου», ενα «παρνογραφημα»).

Η συνεντευξη αυτη περιειχε ακριβες αντιφασεις (πραγμα που αποδεικνυει και αλλο: π.χ. η Βασιλικη Ψυχικης Υγειας). Ετσι, για παραδειγμα, ενω υποστ-

Η «πιο πρωτη» συνεντευξη του «Κήρυκα», με την πλατη του ομοφυλοφιλου.

ηνε ότι ο νεαρος δεν ηθελε να γινει γνωστη η ταυτοτητα του, στη συνεντευξη δοθηκε πρωτα στοιχειο που πιθανον να πριδωνε ποιος ηταν αυτος, οτι ο ερωτας ενος ψυχολογου του σκοτωθηκε σε αυτοκινητικο δυστυχημα, οτι πηρε αποζημιωση από τον ιδιοκτητη, ότι ο ψυχολογος ηταν ετερος χωριου τον εβλεπε γιατι ήταν αστυνομικος, κλπ.).

Υπηρχε ομως και κατι αλλο ενδιαφερον στοιχειο. Στη συνεντευξη αυτη ο νεαρος φαινεται ο «πιο ηγουμενος» που «ειχε» στις εφ μας χρονες:

«Την πρωτη φορα που τα ειδα κανονικα φελ ειχα στην πρωτη σελιδα «Ψυχολογος - γιατρος - αστυνομικος εκβιαζουν ομοφυλοφιλο», σκεφτηκα τι πολυ μου. Μαχη να γυρισω στην σελιδα. Τι ειδα ήταν η ειδηση απ' ενος ενος. Φοβηθηκα, ότι θα ειχε φωτογραφια μου μεσα. Οταν τα κοιταξα ενιωσα τι ωτια μου. Ποτε μου δεν φανταζομουν τον εαυτο μου να σπιαρει τη εφημεριδα».

Κατι ακομα ενδιαφερον (και ειδικα οι ψυχολογοι μας) θα ειπεπε να προβληματιστει για το σχολιο αυτο. Το να γινοις επικεντρο του ενδιαφερροντος ειναι κατι που πολλοι θαθελαν.

Κι συνεχιζεται ο «ηθικος» στις 16 Νοεμβριου στο ιδιο θεμα «ποκαλυψης των ενοχων»:

«Από τη στιγμη που ο ομοφυλοφιλος ανδρας δηλωνει ότι για δικους του, πολυ προσωπικους λογους, δεν θελει να δημοσιευθει ο ονομα του, η εφημεριδα ειναι υποχρεωμενη να σεβαστει την επιθυμια του. Ολα τα ονοματα που ηδη μπορει ν' αποκαλυφτουν, παει το θεμα (και τους ιδιους λογους) δεν θελει να κανει επιπεμπ καταγγελια στην εφημεριδα».

Δεν γνωριζε η εφημεριδα την επιθυμια του νεαρου απο την αρχη; Κι αν την γνωριζε τοτε γιατι «προειδοποιησεν» για πιθανες αποκαλυψεις που θα γινοταν τις «ελιδες»;

Υπηρχε κατιτι και μια υποκριτικη στασι «δικαιοσυνης» που πολλοι αντιλαμβανονται:

«Εμεις εξω δεν ειμαστε δικαστηριο για να πιεζουμε με τις λεξεις Ασφαλως καθε ενας ειναι ελευθερος ο δικος μας ρολος ν' αποδειχθει η ενοχη του περαν πασης λογικης αμφιβολιας».

Εν κατηγορεθεί από τον «Κήρυκα», νομιζοντας ότι θα κατηγορεί αυτοτιμ να κατεδικαστεί στο δικαστηριο:

Οταν ειναι κομμι τετοιες δικαιες, ανεμπνευστες φρασεις ν' αν αφησεν ο ιδιος;

Τα δικαστηρια λοιπον ειναι δρομος μεσαιος «πιεζουν με τις λεξεις» και κατι ενιαιμενοι φροντιζει να μην αφηνει αποδειξεις! Κι μα και «δικαιον» να μην μπορει το δικαστηριο να βγει απο δειξεις για ν' αποδοσει τον «δρακο-ψυχολογο», γιατι να τον κατηγορησει στη δικοσυνη; Κι ν' μην την αποκαλυψει ολες; Ερωτα λογον ο «Κήρυκας», προστατης των αδικημενων, και απαντα:

«Σ' αυτη την περιπτωση ομως, ειναι τοσο πολυ που καταρριπτονται στον συγκεκριμενο συνοδοιπορο σας (και από μελετες του και από συνοδοιπορους του) που νομιζουν ότι δεν τον αδικουμε καθολου με ενα λαθος!!

Αρα υπαρχουν ορισμενα στοιχεια ικανα να καταδικασουν τον εν λογω ψυχολογο. Κατι που συμφωνει ομως με τα προηγουμενα. Η δεν ειμαστε αποδειξεις

μαστε για το σχολιο αυτο. Το να γινοις επικεντρο του ενδιαφερροντος ειναι κατι που πολλοι θαθελαν.

Κι συνεχιζεται ο «ηθικος» στις 16 Νοεμβριου στο ιδιο θεμα «ποκαλυψης των ενοχων»:

«Από τη στιγμη που ο ομοφυλοφιλος ανδρας δηλωνει ότι για δικους του, πολυ προσωπικους λογους, δεν θελει να δημοσιευθει ο ονομα του, η εφημεριδα ειναι υποχρεωμενη να σεβαστει την επιθυμια του. Ολα τα ονοματα που ηδη μπορει ν' αποκαλυφτουν, παει το θεμα (και τους ιδιους λογους) δεν θελει να κανει επιπεμπ καταγγελια στην εφημεριδα».

Δεν γνωριζε η εφημεριδα την επιθυμια του νεαρου απο την αρχη; Κι αν την γνωριζε τοτε γιατι «προειδοποιησεν» για πιθανες αποκαλυψεις που θα γινοταν τις «ελιδες»;

Υπηρχε κατιτι και μια υποκριτικη στασι «δικαιοσυνης» που πολλοι αντιλαμβανονται:

«Εμεις εξω δεν ειμαστε δικαστηριο για να πιεζουμε με τις λεξεις Ασφαλως καθε ενας ειναι ελευθερος ο δικος μας ρολος ν' αποδειχθει η ενοχη του περαν πασης λογικης αμφιβολιας».

Εν κατηγορεθεί από τον «Κήρυκα», νομιζοντας ότι θα κατηγορεί αυτοτιμ να κατεδικαστεί στο δικαστηριο:

Οταν ειναι κομμι τετοιες δικαιες, ανεμπνευστες φρασεις ν' αν αφησεν ο ιδιος;

Τα δικαστηρια λοιπον ειναι δρομος μεσαιος «πιεζουν με τις λεξεις» και κατι ενιαιμενοι φροντιζει να μην αφηνει αποδειξεις! Κι μα και «δικαιον» να μην μπορει το δικαστηριο να βγει απο δειξεις για ν' αποδοσει τον «δρακο-ψυχολογο», γιατι να τον κατηγορησει στη δικοσυνη; Κι ν' μην την αποκαλυψει ολες; Ερωτα λογον ο «Κήρυκας», προστατης των αδικημενων, και απαντα:

«Σ' αυτη την περιπτωση ομως, ειναι τοσο πολυ που καταρριπτονται στον συγκεκριμενο συνοδοιπορο σας (και από μελετες του και από συνοδοιπορους του) που νομιζουν ότι δεν τον αδικουμε καθολου με ενα λαθος!!

Αρα υπαρχουν ορισμενα στοιχεια ικανα να καταδικασουν τον εν λογω ψυχολογο. Κατι που συμφωνει ομως με τα προηγουμενα. Η δεν ειμαστε αποδειξεις

απλώς μια αφορμή (...) Δυστυχώς δεν υπάρχει νομοθεσία για το θέμα αυτό».

Ακριβώς αυτή η τελευταία θέση είναι σημαντική: όλη αυτή η ιστορία ήταν μια καλή αφορμή για να ερθουν στην επιφάνεια τα προβλήματα και οι κίνδυνοι από την έλλειψη κατάλληλης νομοθεσίας ή μηχανισμών ή τρόπων που να προστατεύσουν τον καθένα από την κατάχρηση της εξουσίας των «ειδικών» σε θάρος του. Οποιονδήποτε «ειδικών» συμπεριλαμβανομένων και των λειτουργών του τύπου.

Στις δεύτερες επισημάνσεις πάρε του κ. Ευδόκα, τα υπονοούμενα που άφησε:

1) ...«Ξεσκεπάσατε κάτι, ας πούμε, ανάμαλο που σχετίζεται με την οικογένεια των ψυχολόγων. Κάθε επάγγελμα, άλλωστε, έχει τα προβλήματα του».

   Φαίνεται ο κος Ευδόκας να μην έχει καμμιά αμφιβολία ότι τα καταγγελθέντα έγιναν, μια και μιλά για «ξεσκέπασμα».

2) ...«Μία και οι τρεις βιαστές - εκβιαστές γνωρίζουν ασφαλώς την ταυτότητα του θύματος, εγώ πιστεύω ότι η ζωή του νεαρού βρίσκεται σε κίνδυνο (!!) Όταν τρεις άνθρωποι φοβούνται ότι ανά πάσαν στιγμή κινδυνεύει να καταστροφεί ολοσχερώς η επαγγελματική τους καριέρα, θ' αποτελεί μια Δαμόκλεια σπάθη στο κεφάλι του νεαρού, έστω και αν το θέμα «ξεχαστεί» σε κάποιο στάδιο».

Δηλαδή, ο κος Ευδόκας φαίνεται όχι μόνο να μην αμφιβήτεί την αλήθεια της ιστορίας που «ξεσκέπασε» ο «Κήρυκας» αλλά φοβάται πως οι «τρεις βιαστές-εκβιαστές» πιθανόν να φθάσουν και στο φόνο, για να προστατεύσουν τα επαγγελματικά τους συμφέροντα!!!

...«Εν πάση περιπτώσει, θα κάμω μια πρόταση, για την περίπτωση που ο νεαρός θ' αποφασίσει τελικά να καταγγείλει την υπόθεση στην Αστυνομία ή την Εισαγγελία. Επειδή σε τέτοια περίπτωση οι τρεις βιαστές-εκβιαστές θα προσπαθήσουν να τον βγάλουν τρελλό, καλό θα ήταν να έλθει ο' εμάς (σε δύο ή τρία πρόσωπα που εγκρίνει ο «Κήρυκας») για να υποβληθεί σε μια ταυτόχρονη εξέταση, ώστε να διασφαλιστεί εξ' αρχής επιστημονικά η εγκυρότητα της καταγγελίας του. Διότι από τη στιγμή που θα υπάρχει το πόρισμα ότι αυτό το πρόσωπο είναι εντάξει, δεν θα κινδυνεύει με τά να υποστεί ταλαιπωρίες. Θα είναι δύσκολο ν' αμφισβητηθεί η μαρτυρία του».

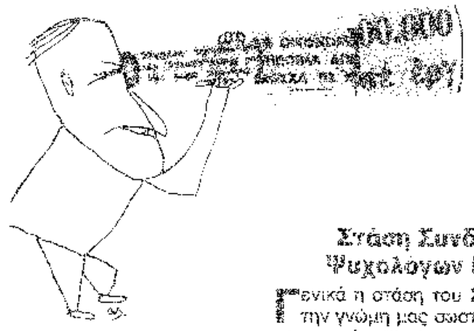

Δηλαδή, όχι μόνο στο φόνο θα έφθαναν οι τρεις βιαστές-εκβιαστές, αλλά θα προσπαθούσαν να βγάλουν τρελλό τον νεαρό!! Ανατριχιάζει κανείς στη σκέψη του σατανικού «τρίο». Συγκινείται στην σκέψη ότι ο κος Ευδόκας με τόσο πάθος θέλει να προστατεύσει τον άμοιρο νεαρό με την προσφορά του, «αυτός και 2-3 πρόσωπα που θα εγκρίνει ο Κήρυκας» (!!) να εξετάσουν τον νεαρό για να διασφαλίσουν την εγκυρότητα της καταγγελίας του!

Είναι πραγματικά συγκινητικό το ενδιαφέρον του κ. Ευδόκα για τον νεαρό! Διερωτόμαστε μόνο πώς συμβαίνει να μην δείχνει το ίδιο συγκινητικό ενδιαφέρον για τον κατηγορούμενο ψυχολόγο -που όπως αναφέραμε τυγχάνει (φημολογείται) επαγγελματικός και προσωπικός(;) του φίλος... Διερωτόμαστε πού πάει και σαν ψυχίατρος δεν αμφιβητά καθόλου την πιθανότητα, ο νεαρός ομοφυλόφιλος να έχει οποιαδήποτε προβλήματα ή φαντασιώσεις που να εξηγούσαν σε κάποιο βαθμό τις κατηγορίες του. Διερωτόμαστε γιατί δεν αμφιβάλλει την ιστορία του νεαρού (που περιέχει και τόσες αντιφάσεις που ο ίδιος επεσήμανε) ενώ φαίνεται να είναι σίγουρος για την απεχθή συμπεριφορά του «φίλου» του.

Είτε ο κος Ευδόκας δεν ξέρει να διαλέγει τους φίλους του, είτε οι φίλοι του αλλάζουν τρομερά εύκολα. Και τα δυο αυτά είναι πιο αποδεκτά από τις φήμες που κυκλοφορούν: ότι δηλαδή είναι πιθανές προσωπικές ή επαγγελματικές διαφορές/αντιζηλίες που τον ώθησαν να αφήσει κάποιον να διασύρεται - και μάλιστα να συντείνει ο ίδιος με τον λόγο και τη στάση του στο διασυρμό αυτό. Τέτοια κίνητρα δεν θάπρεπε να χαρακτηρίζουν ένα «πνευματικό άνθρωπο».

Στάση Συνδέσμου Ψυχολόγων Κύπρου

Γενικά η στάση του Σ.Ψ.Κ. ήταν κατά την γνώμη μας σωστή. Ο Σύνδεσμος με ανακοίνωσή του σημείωσε τα εξής:

α) «Η ανακοίνωση του θέματος από την 1η κόλας σελίδα και το μελοδραματικό «κάρφος» της, κάθε άλλο παρά αποσκοπούν στο να βοηθήσουν το νεαρό θυμα που «εκβιάζεται» και «απειλείται». Τα πρότα καθήκον (του Κήρυκα) ήταν να δώσει όση πληροφορία είχε στη διάθεσή του στις αρμόδιες Αρχές.

β) «Με το να δίνουν θολά κάποιες πληροφορίες και να διατείνονται ότι αποκαλύπτουν την αλήθεια, στην πραγματικότητα συγκαλύπτουν την ουσία του προβλήματος και την ανταποδοτικότητα με υπονοούμενα και κουτσομπολιό».

γ) «Παράλληλα κλονίζουν την εμπιστοσύνη του κόσμου απέναντι στους ψυχολόγους και θέτουν σε αμφισβήτηση το κύρος της επιστήμονικής τους κατάρτισης αλλά και της προσφοράς τους απέναντι στο κοινωνικό σύνολο».

Απουσίαζε κάποιος προβληματισμός

Βρίσκουμε ότι η θέση του Σ.Ψ.Κ. ήταν θαρραλέα και σαφής. Όμως μας ξενίζει η έλλειψη οποιουδήποτε προβληματισμού για:

α) **Την πιθανότητα οι πληροφορίες να μην ήταν σωστές (είμαστε σίγουροι ότι ακόμα και οι μη-ψυχολόγοι θα αναρωτήθηκαν για την πιθανότητα φαντασιώσεων από μέρους του νεαρού ομοφυλόφιλου).**

β) **Την πιθανότητα η προκλητική αρθρογραφία του «Κήρυκα» να διέφυγε κάποιον ψυχολόγο που πιθανόν να ήταν αθώος.**

Σημειώνουμε εδώ την παραπλανητική και μονομερή κριτική του «Κήρυκα» εναντίον του Σ.Ψ.Κ. - ότι δηλαδή η στάση του (και του Π.Ε.Ψ.Υ.) ήταν στάση «συντεχνιακής άμυνας», από την οποία απουσίαζε οποιαδήποτε πρόταση για αυτοπροστασία του καθένα από κάθε πιθανό ψυχολόγο-βιαστή.

Στην πραγματικότητα είναι καθαρό από το κείμενο του Σ.Ψ.Κ. ότι:

1) **«Ο Σ.Ψ.Κ. θα μπορούσε και είναι έτοιμος να κινήσει διαδικασία ποινικής δίωξης και επιβολής κυρώσεων σε παραβάτες του δεοντολογικού του κώδικα, μετά από επώνυμη καταγγελία.**

2) Είναι ο «Κήρυκας» που αρνήθηκε να συνεργαστεί στο κάλεσμα αυτό, μια που δεν έκανε οποιαδήποτε επώνυμη καταγγελία, παρά τις προκλητικές σταφές εκπροσώπου του Δ/κου Συμβουλίου (του Σ.Ψ.Κ.) με τη Διεύθυνση του «Κήρυκα».

3) Και βέβαια ο Σ.Ψ.Κ. είχε δικαίωμα να τονίσει ότι η αρθρογραφία του «Κήρυκα» κλονίζει την εμπιστοσύνη του κόσμου απέναντι στους ψυχολόγους. Τα άμμα κι ο τρόπος βέβαια της αρθρογραφίας του, άφηνε πρακτά κενά, και κυρίως το άνομα του ψυχολόγου. Γεγονός που επέδρασε αρνητικά σε όλους τους ψυχολόγους. Ενώ η επώνυμη καταγγελία θα περιόριζε τον κλονισμό της εμπιστοσύνης του κοινού στους ψυχολόγους».

Στάση του κοινού

Το κοινό εντυπώσε στο επίμαχο θέμα με διάφορους τρόπους, επηρεασμένο βέβαια από το μένος της αρθρογραφίας του «Κήρυκα».

Πολλοί έσπευσαν να συγχαρούν και να εκφρασουν τον θαυμασμό τους στον «Κήρυκα» για τις μεγάλες του αποκαλύψεις:

«Διάβασα με φρίκη το άρθρο της περασμένης Κυριακής στον «Κήρυκα» για την εγκληματική τριλογία (!) (ή το τριφασικό έγκλημα) (!) με θύμα ένα νεαρό... Εκτιμώ και θαυμάζω τον «Κήρυκα» από την πρώτη μερα της κυκλοφορίας του, ιδιαίτερα για την αντικειμενικότητα και την θαρραλέα γραμμή του».

(Απόσπασμα ανυπόγραφης επιστολής στον «Κήρυκα»).

«Πολλοί που είχαν επισκεφθεί κατά καιρούς τον ίδιο ψυχολόγο, τηλεφώνησαν για να πουν ότι είχαν κι αυτοί κάποιες παρόμοιες εμπειρίες (!) που τους είχαν προβληματίσει, αλλά δεν ηταν απόλυτα βέβαιοι για τον άνθρωπο. «Η συνέντευξη και οι περιγραφές του νεαρού μας ανοιξαν τα ματια κι έτσι τώρα θάχουμε το νου μας». είναι αρκετοί». («Κήρυκας» 16 Νοέμβρη).

«Αριθμοί προσώπων που υπηρξαν θύματα της εξουσίας των μηχανισμών εξάρτησης και εκμετάλλευσης (του ψυχολόγου), βρήκαν τον τρόπο να μας πληροφορήσουν για τη δική τους τραυματική εμπειρία εξιστορώντας τα καθέκαστα και εμπιστευόντας τα εκ των υστέρων, με αφορμή τη γνώση ανάλογων περιπτώσεων άλλων παθόντων».

Να πιστέψουμε ότι οι «άλλοι παθόντες» είχαν οιμοφυλοφιλικές σχέσεις με τον κατηγορούμενο ψυχολόγο και ότι τους εκβίαζε και τους αποσπούσε χρήματα; Και ότι όλ' αυτά τα ερμήνευσαν εκ των υστερων;

Ή, χωρίς να θέλουμε να γίνουμε ιερόσυλοι, να θυμηθούμε την περίπτωση του Χριστού που την μια στιγμή τον υποδέχονταν σαν νέο Μεσσία, τον γιό του Ανθρώπου, και την άλλη στιγμή φώναζαν το «σταύρωσον αυτόν», και τον εξομοίωναν με τον ίδιο τον γιό του διαβόλου!

Πέρα από τους άλλους «παθοντες» πολλοί ήταν εκεινοι που βρέθηκαν να αναφωνίσουν με σοφία «εγώ πάντα τον υποψάζουμουν γιο...»!

Ουσία - πρόταση

Το συμπέρασμα μας απ' όλη αυτή την ιστορία «βιασμού - εκβιασμού» συμπυκνώνεται σε τρεις θέσεις:

1) Έχουμε καθήκον και προσωπική ευθύνη να προστατεύσουμε κάποιον αθώο ή τουλάχιστον κάποιον που δεν αποδείχτηκε η ενοχή του, από τον διασυρμό.

2) Είναι ανάγκη επείγουσα να διαμορφωθούν τρόποι προστασίας των ανθρώπων και της κοινωνίας από την πιθανότητα εκμετάλλευσης και κατάχρησης της εξουσίας οποιονδήποτε νεοπλούτου».

3) Εξ' ίσου ανάγκη όμως είναι να διαμορφωθούν τρόποι προστασίας του καθένα μας από την πιθανότητα κατάχρησης της εξουσίας του τύπου.

Είναι κωμικοτραγικό να 'ρχεται ο ίδιος ο «Κήρυκας» σε άρθρο του στις 16 Νοέμβρη '86, σκοίβας δίπλα από τις συνεντεύξεις του διασυρμού και να αναφέρεται στο «δικαίωμα των κατηγορουμένων», σημειώνοντας την «ελλειψη οποιασδήποτε νομοθεσίας στην Κύπρο που να επιζημιώνει ή να αποκαθιστά δικαιο αξιώνεται από το δικαστήριο, αφού... υπέστησαν οποιαδήποτε ζημιές...».

Και να συνεχίζει πολύ εύστοχα:

«Μέχρι να πετύχει την αθώωσή του ένας κατηγορούμενος, θα υποστεί πολλές ταλαιπωρίες και ζημιές. Με τη μακρά σκρόφα, με τον διασυρμό του ονόματος του, με οικονομικές ζημιές και γενικά με ανατροπή της οικογενειακής ή κοινωνικής του ισορροπίας»...

Και τελειώνει με το απόφθεγμα:

«...μια αθώωση δεν διαφέρει και πολύ από μια τιμωρία».

Αποφεύγει κανείς ποιό τίμημα πρέπει να πληρώσει ο «Κήρυκας» αν σύρτο αποδειχθεί αθώος ο άνθρωπος του οποίου διάσυρε το όνομα. Μήπως ένα υπομνημα τριών γραμμών στην πίσω σελίδα, που να λέγει ότι ο Ψυχολόγος κος «Χ» κερδισε κάποια αγωγή λιβέλλου εις βάρος του «Κήρυκα»; Ή θα τολμήσει να σφιερώσει τα «σαλόνια» 4-5 εκδόσεων του, σε μια αυτοκριτική για τον λαθεμένο διασυρμό κάποιου αθώου, έστω κι αν δεν υπάρχει τρόπος να αποκατασταθεί ό,τι του καταστρεψε; (Γιατί, ας ξαναθυμηθούμε τα λόγια του «Κήρυκα» «...μια αθώωση δεν διαφέρει και πολύ από μια τιμωρία»).

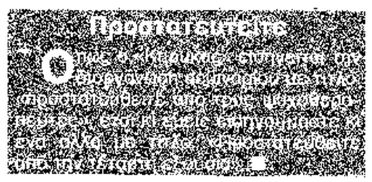

συνέντευξη με τον «δράκο» (εκ)βιαστή - ψυχολόγο

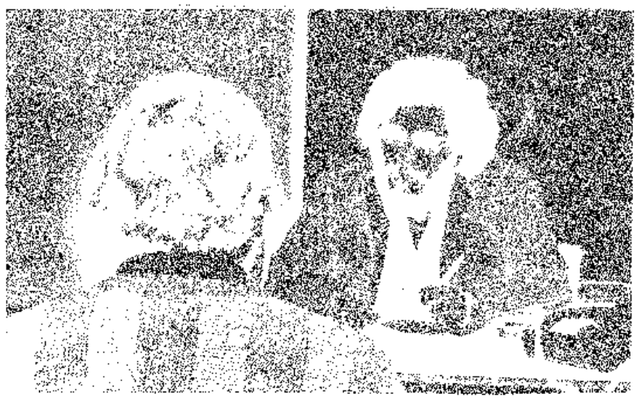

Η «κάμα-πιο-ιστορική» συνέντευξη του Εντός με τον ψυχολόγο-φάντασμα.
Το «κυνηγητό» προτιμήθηκε για συνόπτους λόγους.

«Μα, τι σ' πάει; Κοιτάξτε, νά σ' τον τσιτσάρω τώρα αν θέλετε... πάνω κι τον δρόμο μη σε πάρουμε συνέντευξη στο «Κήρυκα» σήμερα!

Εντός: Κύριε «Ψ» κυκλοφορούν έντονες φήμες ότι εσύ είσαι ο ψυχολόγος που βιάζει/εκβιάσαες τον νεαρό ομοφυλόφιλο της υπόθεσης «Κήρυκα». Ενέχεσαι, πράγματι, στην υπόθεση αυτή;

Ψ: Δηλώνω κατηγορηματικά ότι δεν έχω καμμιά σχέση με την υπόθεση. Δηλώνω κατηγορηματικά, πρώτον, ότι δεν είμαι ομοφυλόφιλος και, δεύτερον, ότι δεν θα μπορούσα ποτέ να βιάσω ή να εκβιάσω οποιονδήποτε.

Αντίθετα, κατ' επανάληψη βοήθησα ομοφυλόφιλους με πολλούς τρόπους - και είναι κρίμα που λόγω θέσης, κλπ. αυτοί που βοήθησα δεν μπορούν να μαρτυρήσουν υπέρ μου όπως θα ήθελαν. Διακινδύνευσα τη θέση και το όνομά μου, πολλές φορές δεχόμενος σιρωνείες και υπονοούμενα, γιατί βοηθούσα την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των ομοφυλόφιλων.

Εντός: Έστω, όμως, υπήρξε οπδήποτε στη σχέση σας με τον συγκεκριμένο ομοφυλόφιλο, που να οδηγούσε στις κατηγορίες που εκτούμισε;

Ψ: Μα σας λέω. Δεν έχω καμιά σχέση με την υπόθεση. Είναι πράγματι μεγάλη μου επιθυμία να αντικρύσω αυτόν τον υποτιθέμενο νεαρό ομοφυλόφιλο για να μου πει, πρόσωπο με πρόσωπο:— Αν τον έχω δει έστω και μια φορά επαγγελματικά(που δεν έχω) - πότε και πώς του έκανα όλα αυτά τα βάσανα και τους εκβιασμούς.

Εντός: Μα τότε πως ξεκίνησε όλη αυτή η υπόθεση; Είναι εντελώς αβάσιμη;

Ψ: Φαίνεται ότι εδώ και αρκετό καιρό κάποιοι, για προσωπικό πάθος εκδίκησης, άρχισαν διάφορες διαδόσεις - ιστορίες γύρω από το πρόσωπό μου, στρέφοντας από τότε το χαλί στ' είμαι ομοφυλόφιλος - που επαναλαμβάνω δεν υπήρξα, είτε είμαι. Αφού είδαν ότι δεν μπόρεσαν να καταφέρουν τίποτα έτσι, σκέφτηκαν φτιάχτα το πρόσωπό του βιαστή-εκβιαστή ψυχολόγου, που δέρνει και εκμεταλλεύεται δήθεν ένα νεαρό ομοφυλόφιλο που υποφέρει και που του εμπιστεύτηκε τα προβλήματά του.

Εντός: Μιλάς με στοιχεία τώρα, ή κάνεις κάποιες υποθέσεις;

Ψ: Τους ανθρώπους αυτούς σήμερα τους γνωρίζω από διάφορες διασταυρωμένες πληροφορίες και λόγω της προέλευσής τους. Και κυρίως την «κυρία» — πρωταγωνίστρια των διαδόσεων, η οποία ξέρει πολύ καλά να υποδύεται τον ρόλο του θύματος όταν την βολεύει, ενώ ουσιαστικά εκείνη είναι ο θύτης, που με τα ψέματα και την ιστορία της βιάζει και εκβιάζει τους ανθρώπους που κατηγορεί. Δεν θέλω να επεκταθώ για την ώρα στους λόγους αυτού του προσωπικού πάθους εκδίκησης. Θέλω όμως να τονίσω ότι φαίνεται πως κάποιοι σκόπιμα εκμετελλεύονται και πολιτικά το θέμα.

Εντός: Καλά και οι «διασταυρωμένες πληροφορίες» του «Κήρυκα».

Ψ: Εδώ ακριβώς είναι το πιο σπαράδικτο από όλα. Έστω, να δεχτώ ότι κάποιοι άνθρωποι από μίσος και πάθος εκδικητικό μπορεί να φτιάξουν όλες αυτές τις κατηγορίες. Η εφημερίδα όμως; Πόση ευθύνη φέρνουν αυτοί, οι συντάχτες και αρχισυντάκτές της, που ερασιτεχνικά, αντιδεοντολογικά και κακόβουλα, βάζουν πρωτοσέλιδα σκανδαλοθήρικα θέματα, χωρίς καμιά διασταύρωση των πληροφοριών τους ή χωρίς να εξετάσουν αν οι πληροφορίες που έχουν, υποτίθεται «διασταυρωμένες», δεν προέρχονται αλλοκοτούν από το ίδιο άτομο, που τις δίδει σε 2-3 άλλους, αυτοί σε άλλους κλπ.. Όπως κάνουν ακριβώς οι χαμάδες που βίνουν από διαφορετικές πλευρές την ίδια πληροφορία για να φανεί διασταυρωμένη.

Εντός: Μα φαίνεται πως και οι υπεύθυνοι της εφημερίδας βασίστηκαν σε κάποιες πληροφορίες.

Ψ: Έστω, να παραδεχτούμε πως τα ότι παρουσιάζουν δείχνει βλακεία. Όμως το πιο σοχρό και ανήθικο είναι ότι δεν έδωσαν στον υποτιθέμενο ενοχο-τάχα-βιαστή την ευκαιρία να ομιλήσει - ενώ αντιχάνοις συντάχτες τους ψεύδους σε βάρος του. Αν ήταν τίμιοι και αντικειμενικοί θα έπρεπε πρώτο απ' όλα να παραμερίσουν τα πάθη τους και να ζητήσουν κάποιες εξηγήσεις από τον υποτιθέμενο ένοχο. Πως μπορεί να μιλούν δίκαια αυτοί οι άνθρωποι όταν παίρνουν μονόπλευρες χαμηλόστικες πληροφορίες, χωρίς να ακούσουν την άλλη πλευρά - και ειδικά τη στιγμή που γνωρίζουμε και είχαμε μάλιστα συνεργαστεί στο παρελθόν.

Και τα πιο κυκλωματικά, να παίρνουν και καταδικαστικές αποφάσεις σαν υπάλληλοι κρατικοί και δικαστές ξένη ακόμα και στην παρουσίαση του Σεμιών προσπάθησαν, «κυριολάβοντα» τάχα, να μην πάρουν την πραγματική θέση). Ποιος είναι λοιπόν επιλόγους; Και ποιος βιάζει και εκβιάζει ποιους; Για μένα είναι η εφημερίδα που βιάζει και τον υποτιθέμενο ένοχο και τον υποτιθέμενο νεαρό ομοφυλόφιλο και κυρίως τη συνηγορικό της κοινό που εξαπατά.

Εντός: Αν έτσι έχουν τα πράγματα, είναι τρομερό. Πως έχεις αντιδράσει; Γιατί δεν έκανες μια δημόσια δήλωση για να σωπάσεις την υπόθεση και να ξεκαθαρίσεις την θέση σου;

Ψ: Από την πρώτη στιγμή που άκουσα ότι υπονοούν αμέσα ήθελα να αντιδράσω αμπντάντας στον «Κήρυκα» και προκαλώντας τον να αποκαλύψει ότι στοιχεία έχει. Δυστυχώς οι νομικοί μου σύμβουλοι, ο Σύνδεσμος μου (ΣΨΚ), και οι φίλοι με απέτρεψαν για διάφορους νομικούς και άλλους λόγους.

Εντός: Έτσι όμως-ίσως δόθηκε η ευκαιρία σε μερικούς να νομίσουν ότι ο λόγος που «σιωπούσες» ήταν γιατί ήσουν ένοχος.

Ψ: Δυστυχώς τα μόνα μέτρα που μπορεί να πάρει κάποιος σε τέτοια περίπτωση είναι ο δρόμος της δικαιοσύνης που ήδη ακολουθώ, με τη διεκδίκηση των νομικών μου δικαιωμάτων, καταθέτοντας αγωγή εναντίον της σκανδαλοθηρικής φυλλάδας «Κήρυκας», για να αποδειχτεί επιτέλους η αλήθεια η οποία θα ξεπεράσει τους πρωταίτιους αυτής της πλεχτάνης.

ΤΟ ΜΗΛΟ ΤΟΥ ΕΝΤΟΣ

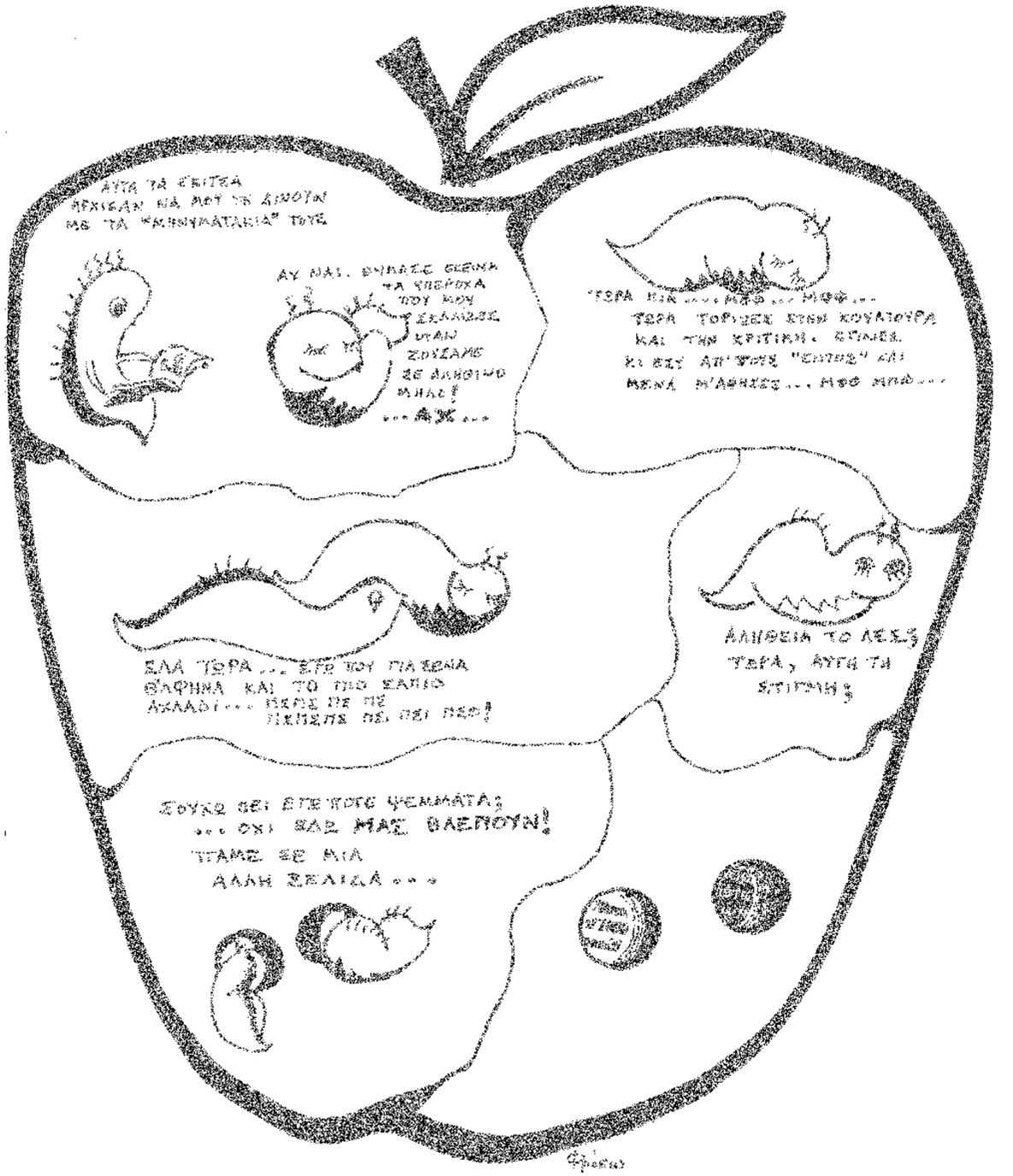

Μια ξεθωριασμένη, γεμάτη κυκλοκλάδωτα χρώματα, γεμάτη σε μια αλάφρυπτο φωτεινόν χρωματάκια που ισορροπούν το μάτι. Φτωχοί που μόλις ικανοποιούνταν την ανάγκη τους και γίνονταν ανάμεσα στα θυσιαστήρια αποδείχτηκε της καταστροφής και του πόνου απ' όπου ξεκίνησε, δεν ήταν αλλά και φλόγα κερασιού, η αλλιώς και η ανάμνηση ενός πόλη και ανάστασης. Ένιωσε σχεδόν ανάλυση επιστήμης πάνω στο ανθρώπινο αν, στην κορυφή του πόνου της Κύπρου και της Ουκρανίας. Ένα ζωγραφικό ποιμένα γεμάτο με ανέξαρτη, με ανάλαφρη υπόσχεση υπομονής της μυστικής φαντάζομαι" ανάθεσε ένα πάλιμψηστο ανάμεσα στη δίνη της ζωής ανάζητά το δίκιο για τη συλλογική λύτρωση.

Η έκθεση ζωγραφικής του Ανδρέα Καραμπελά ήταν στο δημοτικό εργαστήρι στις 24 ως τις 30 του Δεκέμβρη με πρωτοβουλία της Ένωσης Ζωγράφων Κύπρου.

κουβεντιάζοντας με τον ανδρέα καραμπελα

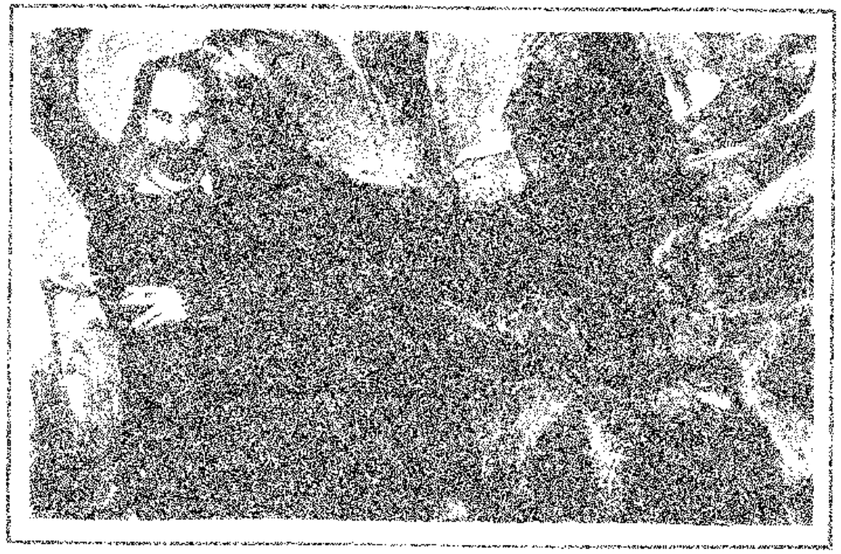

«Εντός»: Το πρώτο κοινό στοιχείο που σημειώνει κανείς, πριν ακόμα καλοκοιτάξει τους πίνακες σου, είναι ο χρωματικός πλούτος.

Α.Κ.: Γενικά μπορώ να πω ότι η ζωγραφική δεν λέγεται, γίνεται. Σ' όλη μου την εργασία υπάρχει πάντα, θάλεγα, μια διάθεση χρωματικής γενναιοδωρίας. Αυτό δεν είναι τυχαίο, βγαίνει μέσα από τη διάθεσή μου να αναπτύξω όλες τις δυνατότητες των χρωμάτων. Βγαίνει κι' από το γεγονός ότι η Ελληνική φύση είναι πολύχρωμη. Είναι πεποίθησή μου ότι η ζωγραφική δεν έχει μια ουδέτερη στάση απέναντι στα χρώματα.'Σ' αυτή ειδικά την έκθεση όλη αυτή η διάθεσή μου για τα χρώματα έγινε εκρηξη. Το συγκεκριμένο θέμα της Κύπρου με τη πολυμορφία και την πολυπλοκότητά του δεν μπορούσε παρά να με ωθήσει σε μια τέτοια χρωματική χρήση.

«Εντός»: Από την έκθεση σου απουσιάζει σχεδόν εξ ολοκλήρου ο σταυρός, τα άγιο κλπ. Γιατί;

Α.Κ.: Προσπαθώ να μην μπω στα χωράφια διατύπωσης μιας πρότασης για τους αγώνες του Κυπριακού λαού διότι η ζωγραφική πιστεύω δεν δικαιώνει μια συγκεκριμένη λύση ανοίγει παράθυρα στη φαντασία μας προβάλλει, το όνειρο και βοηθά στην αναζήτηση των λύσεων. Ασφαλώς, εκφράζεται η διάθεσή μου για ειρήνη κι' όχι για πόλεμο ανεξάρτητα αν είμαστε υποχρεωμένοι να χρησιμοποιήσουμε βία και έστω μια στάση αντιπαράθεσης για να πετύχουμε την ελευθερία.

«Εντός»: Απ' ότι είδα τα πρωϊνά σου ήταν ταχτικά γεμάτα, με τις επισκέψεις μαθητών και μαθητριών από τα γυμνάσια. Πως αντιμετώπισες τους νεαρούς σου επισκέπτες;

Α.Κ.: Ήταν η πιο ευχάριστη στιγμή της έκθεσης, αν και η επικοινωνία μου γενικά με τους επισκέπτες ήταν επίσης ευχάριστη. Όλοι τα παιδιά, έβολα από οποιοδήποτε κοίμηση, μίλησαν καθαρότερα για όσα έβλεπαν. Καθαρότερα σημαίνει, έλλειψη παιδείας, πολλά ερωτηματικά πάνω στην αναγκαιότητα της τέχνης και ειδικά της ζωγραφικής και πολλή σύγχυνία πάνω στο θέμα. Τα παιδιά βάζουν ερωτήματα που δύσκολα τίθενται από τα μεγάλα παιδιά (τους ενήλικες). Οτιδήποτε απλουστεύει την επικοινωνία και καταργεί τη σοβαρότητα, σε βοηθά να μιλήσεις σωστά για τη ζωγραφική.

«Εντός»: Τι άλλο στοιχείο βοήθησε στην επικοινωνία σου με το κοινό;

Α.Κ.: Έπαιξε ρόλο η έλλειψη εμπορικότητας της έκθεσης. Αναιρεί η έλλειψη αυτή την παρουσία ανθρώπων που είναι εξαρτημένοι μόνο από αυτό. Κατάφερα πιστεύω να απελευθερώσω την οπτική παρακολούθηση της έκθεσης. Νομίζω μετώθηκε η ποσότητα των επισκεπτών στις μεγαλύτερου κέρδους. Αλλά μη μας κάνει αυτό να παραβλέπουμε και τα φυσικά προϊόντα. Στην Ελλάδα ο ποιητικός λόγος είναι γενικά σε ψηλό επίπεδο. Συμβαίνει σε μικρότερο βαθμό και στους άλλους τομείς της τέχνης.

Η ζωγραφική έχει τη δυνατότητα επειδή στηρίζεται στη μονοχρωμία λειτουργία, και μπορεί ν' αντιδράσει. Όταν η τέχνη δεν είναι εθνική δεν μπορεί να είναι παγκόσμια. Πιστεύω ότι μπορούμε να έχουμε μια δική μας στάση στη τέχνη, να προτείνουμε μια Ελληνική αντίληψη. Μπορεί στη Κύπρο μια τέτοια τέχνη να γίνει και να προσφέρεται σαν τέτοια. Γι' αυτό και θέτω και προβλήματα θεματολογίας. Η επιχειρηματική πολιτική των μεγάλων πολιτιστικών κέντρων καταργεί και τη ντόπια θεματολογία, ενώ αντίθετα καλλιεργεί την περιστασιακή, ανάλογα με τις ανάγκες της, αγοράς και καταργεί μια φιλοσοφία στη ζωγραφική προσέγγιση.

«Εντός»: Σε προηγούμενο τεύχος μας, το εκδοτικό μας σημείωμα περιελάμβανε τα εξής:

** Το ελεύθερο κομμάτι, πάνω από τη πίεση του Τουρκικού στρατού, ανελέθερα μετατρέπεται σταδιακά σε επαρχία της Ελλάδας. Καλλιεργείται το σύμπλεγμα κατωτερότητας σ' ένα λαό που βγαίνοντας από την αποικιοκρατία ρόλος θελλίζει ακόμα, το δικό του λόγο. Το Ελληνικό κράτος, αριστερόστροφο ή δεξιόστροφο, ακολουθάνει να τροφοδοτεί κατάσταση στους δέκτους επαρχιώτες, να τους φτιάξει πολιτιστικό πρόσωπο, να αναλάβει την δικιά τους και την παιδεία τους.*

«Εντός»: Θέλεις να σχολιάσεις κάπως τα ανωτέρω;

Α.Κ.: Δεν θα δεχτώ το χαρακτηρισμό της Κύπρου σαν επαρχίας της Ελλάδας. Γιατί αυτό προϋποθέτει και διοικητικές εξαρτήσεις που στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν υπάρχουν. Δεν θα το θεωρούσα δικαιολογημένο να υιοθετούσαμε για ένα σύμπλεγμα κατωτερότητας, έστω κι' αν υπάρχει, μια που πιστεύω ότι η Κύπρος έχει μια πολιτιστική ταυτότητα που όμως θέλω να τονίσω ότι, όπως βγαίνει από την ιστορία της καθορίστηκε και από τον Ελληνικό πολιτισμό γενικότερα. Η αναζήτηση μιας ταυτότητας δεν μπορεί να αγνοήσει το παρελθόν του μέσα του κόσμου και καθοριστικά λειτουργεί η Ελληνική σκέψη και δημιουργία. Πιστεύω πως είναι προτιμότερο αυτή η αναζήτηση ταυτότητας να στραφεί στην ανάπτυξη ερωτημάτων κι' όχι απαντήσεων. Ο ρόλος του καλλιτέχνη, πέρα από τις επιρροές, δεν ανήκει στον Κυπριακό λαό. Η Κύπρος χρειάζεται προτάσεις. Προτάσεις που θα ανοιχτούν κύκλο, μέσα στο σύμπαν της. Πιστεύω πως όταν αυτές εκδηλωθούν, πιστεύω πως όταν αυτές εκφραστούν δυναμικά, κανείς δεν θάταν ικανός να τις μετακινήσει. Έτσι λοιπόν, το κύριο θέμα σ' αυτό το ερώτημα, είναι να απαλλαχτεί ο Κυπριακός λόγος από όποια δανεικά συνισθήματα. Να αντιμετωπίσει κάθε την αυτονόητη σχέση της Κυπριακής με την Ελληνική πολιτιστική κληρονομιά κι' δεύτερο απ' αυτό να οργανώσει ένα τρόπο σκέψης. Όταν όμως βλέπουμε, πως η καλλιτεχνική δημιουργία στην Κύπρο δεν έχει αποφύγει τη μοίρα της εντάξης της στα μεγάλα κέντρα χειραγώγησης του πολιτισμού των λαών, τότε το θέμα, δεν είναι να δούμε ποιος είναι δίπλα μας, αλλά ποιός είναι απέναντί μας.

«Εντός»: Η χειραγώγηση ή η «επαρχιοποίηση» δεν προϋποθέτει υποχρεωτικά διοικητική θεσμοποίηση, παρ' όλου που θα μπορούσαμε στη συγκεκριμένη περίπτωση, της αχόρης δηλαδή των κρατούντων τάξεων στην Ελλάδα και στη Κύπρο να διαπιστώσουμε εύκολα ανάλογους θεσμούς ή υποκαταστατα τέτοιων θεσμών.

Α.Κ.: Λοιπόν. Όταν μίλησα για διοικητική σχέση, δηλαδή θεσμούς μέσα από τους οποίους να διαλαβώνεται μια παρέμβαση, δεν αγνόησα τις άλλες παρεμβάσεις που μπορεί να συμβούν. Όμως θα ήταν υποτέθω παράλειψη βασική, για το ερώτημα, να αγνοήσουμε πως κύριος παράγοντας διαμόρφωσης του οποιουδήποτε σκεδιάσματος παραμένει ο λαός. Κάτω απ' αυτό το πρίσμα η οποιοδήποτε τάση «επαρχιοποίησης» θα πρέπει να εξαρτηθεί κι' απ' την αντίδραση σ' αυτή την τάση. Αυτό ευκολόνει παραπάνω λέγοντας πως η διαμόρφωση μιας πολιτιστικής ταυτότητας στη Κύπρο θα απελευθερώσει και θα ανεξαρτοποιήσει τον Κυπριακό λόγο. Δεν πρέπει όμως να παραγνωρίσουμε κι' έξω από οποιοδήποτε ιδεοκατάληψη πως η Κύπρος έχει Ελλάδα μέσα της όσο και η Ελλάδα. □

Μήπως
"Όταν τα βήματα αδιάφορον, περαστικών τυλακόνουν η βλάστηση πού γεννά ή φαντασία, τότε
ποιός δρόμος δεν διακόπτει κόπτει.

για το βιβλίο του όμερος κλ. ιωαννίδη

οι σουηγοροι της «ιστοριας»

και η νοοτροπια του «καις πουρε κατι κι ο,τι νε' ναι...»

π. κωνλίδης

Λογικά, και λειτουργώντας μέσα στις κυπριακές πραγματικότητες, δεν ανέμενα τίποτα ανώτερο και τίποτα σημαντικότερο από την αβασάνιστη, ανόητη εν πολλοίς, ρηχή και χλιαρή «υπερόπτικη» του έργου του Κλ. Ιωαννίδη «ιστορία της Νεώτερης Κυπριακής Λογοτεχνίας», από τον ίδιο. Και καλά, ο ίδιος είναι λογικό να υπερασπιστεί (όπως μπορεί) το δημιούργημά του. Λογικό — ως ένα σημείο - είναι να υπερασπιστεί την εργασία ενός κυβερνητικού τμήματος και η Ρήνα Κατσελλή, λειτουργώντας ως βουλευτίνα του κυβερνώντος κόμματος (εάν ανήκε στην αντιπολίτευση, μάλλον θα υπέβαλλε επερώτηση στη Βουλή, ζητώντας εξηγήσεις). Θ' ανέμενε όμως κανένας ότι τουλάχιστον ο διευθυντής του ΚΕΕ θα λειτουργούσε επιτέλους κάποτε ως επιστήμονας περισσότερο παρά ως βολευμένος δημόσιος υπάλληλος, και θα είχε το θάρρος να βγάλει μια ανακοίνωση που θα μπορούσε, για παράδειγμα, να έλεγε:

'— Κύριοι, μας συγχωρείτε, έχουμε κάνει κάποιο λάθη, ευχαριστούμε πολύ όλους όσους είχαν την καλωσύνη να μας τα επισημάνουν, σύντομα θα εκδόσουμε ένα μικρό συμπλήρωμα με κατάλογο παρορραμάτων.

Έτσι θα μπορούσε να ήσαν όλοι ευτυχείς.

Αντ' αυτού, ο επιστήμων διευθυντής του ΚΕΕ βγήκε να μας πει ότι το έργο του Κλ. Ιωαννίδη θα κριθεί από αδικούς (κι όχι από μας τους άσχετους) λίγκρα από μερικές δεκαετίες. Βέβαια εδώ ο επιστήμων λειτουργεί ως δημόσιος υπάλληλος που προσπαθεί να υπερασπισθεί τη θεσούλα του. Αλλά είτε ως δημόσιος υπάλληλος, είτε ως επιστήμων, είτε και τα δύο μαζί, θ' ανέμενα κανένας ότι θα γνώριζε πως τόσο ο δικός του παχουλός μισθός όσο και ο μισθός του προστατευόμενού του, καταβάλλονται από όλους εμάς τους άσχετους, προς τους οποίους **είναι υπόλογος.**

Είχα την ευκαιρία να δηλώσω αρκετές φορές στο παρελθόν, πως πιστεύω, ότι δεν υπήρξε περισσότερο **ανοσιουργικά αφέρωση** στην ιστορία του Ελληνισμού, από την εφεύρεση κάποιου περιβόητου **συνεργικού του φίλλογου»** που θα έλθει **κάποτε** να βάλει τάξη.

Με άλλα λόγια πάντοτε μας έλεγαν (και μας το λέει ξανά ο κ. Κύρρης) ότι θα πρέπει να βγάζουμε τον σκασμό γιατί οι πράξεις τους θα κριθούν αργότερα, ύστερα από κάποια (άγνωστο πόσο) τέρμινα! Και καλά, λέγω, αυτό ίσως να λειτουργεί ως ένα βαθμό σε ζητήματα κρίσεως, αξιολογήσεως, κατατάξεως, απολογισμού, συμπερασμάτων. Εάν όμως η **Μαρία Ιωάννου** αναφέρεται δύο φορές από τον Κλ. Ιωαννίδη με διαφορετική -- ας πούμε -- χρονολογία γέννησης (1940 και 1948) δεν βλέπω γιατί θα πρέπει να περιμένουμε τον περίφημο «μελλοντικό κριτή» για να μας πει ότι κάτι δεν πάει καλά. Θέλω να πω ότι, τουλάχιστον τα λάθη εκείνα που είναι αυτοπόδεικτα, θα 'πρεπε να είχαν το θάρρος να τα ανακαλούσαν.

Η Ρήνα Κατσελλή, εξάλλου, μας πληροφόρησε στη συνοδεία της εκδόσεις του ΚΕΕ ως διπλούνι. Δεν νομίζω ότι το μέτρο αξιολόγησης των εργασιών του ΚΕΕ είναι ο αριθμός αντιτύπων που αγοράζει η κα Κατσελλή. (Μπορεί ν' αγοράζει και πολυτελημένο γάλα ως διπλούν, καθώς και πρώκα ζαρζαβατικά όταν οι λαοί αδυνατούν να πληρώσουν τα αγγουράκια προς £2 το κιλό).

Ο ίδιος ο Κλ. Ιωαννίδης «κατείλησε» ότι θα επισημάνει και τα λάθη του Α. Παναγίδη, του Κ. Παγκουλλή κλπ. Είναι περίεργη νοοτροπία, πράγματι. Δεν καταλαβαίνει ο άνθρωπος τη διαφορά;

Ή διαφορά είναι τούτη: Εάν ο Παναγίδης κι ο Παγκουλλής, και άλλοι έχουν λάθη (και δέχομαι πως έχουμε --ποιος δεν έχει) γούστο τους και καπέλλο τους. Από τη **δική τους τζίπα** είναι που πληρώνουν. Ένα έργο όμως που εκδίδεται από το κράτος, με δημόσια δαπάνη, αποτελεί **επίσημη κρατική έκφραση** και **δεν δικαιούται** να έχει λάθη (ή, τουλάχιστον, **τόσα πολλά** λάθη) γιατί εκπροσωπεί πλέον το ίδιο το Κράτος, την Πολιτεία, όλους μας. Εάν το βιβλίο αυτό εκδίδεται από τον Κλ. Ιωαννίδη προσωπικά, ευένα ούτε θα μ' ενοχλούζε κι ως είχε τετραπλάσια λάθη. Αποτελεί όμως έκδοση, αυτού που ο Κύρρης ονομάζει, «το ανώτατο πνευματικό ίδρυμα του τόπου»!

(Εξάλλου, εάν ένα τέτοιο «ανώτατο» ίδρυμα κάνει τόσα πολλά λάθη, πως είναι δυνατό ο καημένος ο Παυλίδης που εργάζεται με τόση πενιχρές δυνάμεις να μην κάνει τουλάχιστον μερικά;

Έχουμε όμως και το ίδιο το υπουργείο Παιδείας, που έσπευσε να μας πληροφορήσει — κοπιτσόπουρο — ότι η έκδοση στοίχισε μόνο 7.000 λίρες!

— Μη ανησυχείτε, μικροπράγματα, κόρε...

Αλλά τα μηνύματα;

Του Κλ. Ιωαννίδη;

Του Κ. Κυρρή;

Του Μ. Χριστοδούλου;

Και ανδεχομένως και άλλων που ανακαλύφθηκαν στην έκδοση με τον ένα ή τον άλλο τρόπο;

Δεν είναι χρήματα αυτά που πληρώθηκαν;

Τελειώνοντας, θέλω να πω τούτο: Κοντά στα πολλά (στα **κάρα πολλά**) που συμβαίνουν σ' αυτό τον τόπο, συνέβη ένα ακόμη κρατικό λάθος. Όπως συμβαίνει, πολλάκις, κάθε φορά, κάποιοι αρνήθηκαν και στην περίπτωση αυτή, ν' αναλάβουν με τόλμη τις ευθύνες τους και προσπαθούν ανόητα να δικαιολογήσουν τις αδικαιολόγητες ανευθυνότητές τους.

Το μεγάλο κρίμα είναι ότι στην τελευταία, αυτή περίπτωση οι υπεύθυνοι ανεύθυνοι είναι οι λαμπρότεροι επιστήμονες του τόπου, το απανθίσμα του κυπριακού πνεύματος, τα λαμπρά μυαλά, οι φωτεινές που επεδρώσαν το «ανώτατο πνευματικό ίδρυμα» της Κύπρου.

Έτσι, είναι πράγματι δύο και τρεις φορές κρίμα. Από ένα τόσο σπουδαίο και τόσο φωτισμένο πνευματικό ίδρυμα, ανοιρνούσαν κάτι άλλο. Αναμενόταν **θάρρος, τόλμη, ευθύνη, αλληλεγγύη,** ανόμη, (αν θέλετε), **λεβεντιά και φιλότιμο.**

Αντ' αυτού, βγαίνει (ή μάλλον **καταβάζουμε**) ο διευθυντής του ΚΕΕ (το λαμπρότερο από τα λαμπρά μυαλά, αφού είναι ο προϊστάμενος των υπολοίπων) κι από τα ύψη του βάθρου όπου βρίσκεται τοποθετημένος, απευθύνεται σ' όλους εμάς τους άσχετους, τους μη ειδικούς, τους ανεύθυνους, για να μας πει ότι ο μελλοντικός κριτής θα βάλει **τάξη.**

Μέχρι τότε, η **ατυξία** θα εξακολουθεί να χαρακτηρίζει αυτό τον τόπο. Περιλαμβανομένου και του «ανώτατου πνευματικού ιδρύματός» του...

* * *

ιστορια της νεωτερης κυπριακης λογοτεχνιας

απάντηση στον κ. ν. παναγιωτου

από όμερος κλεάνθου ιωαννίδη

Έλθε και ο «εγκέφαλος» της σφηκοφωλιάς του εμπορικών εκδόσεων Χρ. Ανδρέου, ο γνωστός βιβλιογράφος των Κύπριων Χρυσάνθη και Άννη Περνόρη, φιλόλογος και μορφωτικός λειτουργός κ. Ν. Παναγιώτου, για να συμπολεμήσει μετά των άλλων σπιζομένων στο εμπορικό πεντάγωνο. Αυτή τη φορά με όλα τα υπισθέμενα εσβαρά χαρακτηριστικά της φιλολογικής κριτικής. Μήπως το βαρύ πυροβολικό στη μάχη! Εξέδωσε ενάμισυ μήνα μετά την κυκλοφορία του τόμου ολόκληρο βιβλίο (πρωτοφανές για τον τόπο μας) με τον τίτλο Κριτική θεώρηση της Ιστορίας της Νεωτέρας Κυπριακής Λογοτεχνίας του Κλείτου Ιωαννίδη, Λευκωσία 1986 (κατά τον Χρ. Ανδρέου εργάζονταν 4 άτομα νυχθημερόν και προσθέτω: κάποιοι έκλεβαν προηγουμένως το δοκίμιο από το τυπογραφείο) με μονοσήμαντο στόχο να καταστρέψει, με τη μέθοδο της υποφωνίας, της κακοποίησης των κειμένων, της αυθαίρετης απομονωσης φράσεων και αποκοπής λέξεων, την ιστορία της Νεώτερης Κυπριακής Λογοτεχνίας. Τούτο γίνεται από το μανδύα της κριτικοφάνειας και της επιστημονικοφάνειας. Πρόκειται για αληθινή και καλά οχεδιασμένη συνωμοσία.

Πρώτο όμως μου, στην αναλυτική εξέταση των κρίσεων - αφορισμών του νέου Πάπα της Κυπριακής κριτικής (δύγκρισε αν μπει στο δίσκολο αυτό χωρό, ως τώρα ήταν βιβλιοπαρουσιαστής), κρίνω σκόπιμο να κάνω μερικές προκαταρκτικές διαπιστώσεις. Ο κ. Παναγιώτου στον παρόντα τόμο γο τον τόμο κάνει λόγο για επιστημονικό έργο. Για ολόκληρες εβδομάδες ο Χρ. Ανδρέου και ο κύκλος του, στον οποίο ανήκει και ο ίδιος, με υβρίζει, μέσω του τύπου, με τις χαμένες εκφράσεις: ζηκολό, μηδενικό, κλέπτη, αντιγραφέα, τσαρλατάνο, απατεώνα κ.λ.π. Πώς επιτρέπει στο επιστημονικό του ήθος και στην κριτική του παρρησία ν' ανέχεται αυτή την κατάσταση; Γιατί δεν έκανε μια δημόσια καταδίκη του φαινομένου; Πως εξακολουθεί να συνεργάζεται με υβριστές αυτού του επιπέδου; Γιατί άφησε να δικαιόρεται, κατά το σκαιό αυτό τρόπο, ένας μελετητής με ίδη αφορισθήτοφενα προσόντα (σ. 7 του παρόντος πονήματός του); Ή μήπως δεν του επέτρεπε προς τούτο το «δεινό» -- ο κ. εμποροεκδότης Λιτσόβρυσι, κ. Ν.Π., για το επιστημονικό ως ήθος, το οποίο ακολούθε.

Στην Κύπρο εκδίδονται τόσα και τόσα βιβλία, φιλολογικά, επιστημονικά και άλλα. Αδιαφορείτε. Γιατί ειδικά, κ. Ν. Π., η Ιστορία της Νεώτερης Κυπριακής Λογοτεχνίας, για πρώτη φορά, ξύπνησε τον κριτικό σας ύστρα; Μήπως η καρδιά έχει πολλά καρύδια και γι' αυτό ρίχνουμε τις πέτρες μας; Ή μήπως το πρόβλημα δεν είναι φιλολογικό, αλλά καθαρά ψυχολογικό; Μήπως και σας, κ. Ν. Π., υποφέρετε από κάποιο σεράκι, που λένεται διαβολικός φθόνος; Δεν περίμενα να παρασυρεθείς από τέτοιο πάθη και από τους διάφορους Χρ. Ανδρέου. Ή μήπως παρατήρησε ο ένας τον άλλο στην κλίκα σας; Είχα άλλη γνώμη για το άτομο σας. Οι γραμμές αυτές δεν είναι αποτέλεσμα πικρίας για την αυτός εισαγωγικών «κριτικής» σας. Η «κριτική» σας με τιμά. Δεν σφιξοφωνεί κάποιος 1 1/2 μήνα πολύμοχθης εργασίας, εκδίδοντας ολόκληρο βιβλίο παρατηρήσεων, για κάτι ασήμαντο. Πρέπει το υπάρχει σοβαρός λόγος. Κανείς στην Κύπρο, που γνωρίζει πρόσωπο και πράγματα, δεν θα πιστέψει πως ο κ. Ν. Π. μεταμορφώθηκε σιον ίγιο της λογοτεχνικής κριτικής, με τα πάντα φιλολογικά ελατήρια. Άλλωστε τούτο θα έπρεπε να είχε γίνει πολύ τα και καλύτερα με τους τόμους Κύπριοι Συγγραφείς του Χρ. Ανδρέου, για την έκδοση και τα λάθη των οποίων φέρει πολύ μεγάλη ευθύνη ο κ. Ν. Π. Στην σειρά αυτή των 1350 Κυπριών συγγραφέων! δεν υπάρχει η υποχρεωτής διάκριση του ποίος είναι συγγραφέας και ποίος οχι. Εκτός αν ο φιλόλογος και «κριτικός» Ν. Π. θεωρεί συγγραφείς δεσμς «κλοφόρησαν εγχειρίδια φυσικής, λογιστικής, γεωγραφίας, αριθμητικής ή βιβλία γεωργικού, κτηνοτροφικού και μελισσοκομικού περιεχομένου. Ή εκεί είναι της πατριδός τα ξύλα; Πότε, πώς και πού ο κ. Ν. Π. απέκτησε τα επιστημονικά προσόντα εγκύρου φιλολογικού κριτικού; Τι έχει δημοσιεύσει αξιόλογο στους τομείς αυτούς, που να τον έχει καθιερώσει πανελλήνιος και παγκόσμιος, ως επιστήμονα κριτικό; Τις μικρομελέτες του τις γνωρίζομε και τις παρατέμψαμε.

Με τις προκαταρκτικές αυτές παρατηρήσεις δεν προτίθεθ ν' αποκαλυφθεί από την «Κριτική θεώρηση της Ιστορίας της Νεώτερης Κυπριακής Λογοτεχνίας του Κλείτου Ιωαννίδη. το νέο περιοπτόδεπο έργο (έργα σπουδαί και τα άρθρα και τις ολιγοσέλιδες μελέτες του ο κ. Παναγιώτου στο πίσω μέρος του παρόντος τομου) του νέου Πάπα της Κυπριακής κριτικής. Κι' ήρχομι άμεσως στους Πατικούς αφορισμούς και τις παρατηρήσεις του νέου Πάπα - ιεροεξεταστού, στον οποίον εύχομαι εκ προοιμίου: ογάλον και μακαριέρεινον για να διεξαγαγεί με επιτυχία το υψηλό κριτικό λειτούργημα το οποίο ανέλαβε. Θα αναμένω με χαρά, τα καινούργια κριτικά σου γράμματα του και για άλλες σημαντικές εκδόσεις του τόπου. Ως τώρα, δεν το έκανε.

Ας δούμε τι λέγει στο φυλό του κοπικού μικροσκοπίου και κάτω από τον τεφτούδη τίτλο λάθη ορθογραφικά. Ανακάλυψε ως σπουδαία ορθογραφικά λάθη! το ότι στη σ. 261 η λέξη ιδρυτής, μπήκε με κεφαλαίο για κάποιες δραστηριότητες του Κ. Χρυσάνθη και άλλου τα ονόματα Χρίστος και Ορφήδεα μπήκαν και ως Χρήστος και Ορφίδεα (υπήρχε λόγος για το τελευταίο), καθώς και το Φίλιος Ζαννέτος γράφτηκε ως Φίλιος Ζαννέτος, ως ετίστης το πρωτοπρεσβύτερο μπήκε και ως πρωτοπορισκό, το μακριά ως μακριά ενώ τα νεότερα, αξιολογώτερα, αλιγώτερη, ουνορισπιώτερο, μπήκαν με ω και το νεωτέρα ωπεκε με ο, όπως και το βαθειά γράφτηκε και βαθιά. Προς τι όλος αυτός ο σχολιαστικισμός, σε μια εποχή γλωσσικής παραφροσύνης; Ε' ναι σοβ. λάθη και σοβαρά πράγματα αυτά, κ. Ν. Π.; Στην πραγματικότητα κανένα απ' αυτά δεν είναι ορθογραφικό λάθος γιατί όλοι οι τόποι βρίσκονται καταχωρισμένοι στα λεξικά. Δεν σχζητώ τα τυπογραφικά λάθη «πάμπαλες, καταγγέλοντας, Δερήνεια (σωστό κατά Σ. Μενάρδο), καθ' αυτό, κατάρευση, Σολωμονίδου». Είναι αλοφάνερο πως πρόκειται για

τυπογραφικές αβλαβίες, που μας διέφυγαν, σ' ένα τόσο ογκώδη τόμο 472 σελίδων. Άλλωστε σε άλλες σελίδες του τόμου είναι σωστά. Ξεχνάτε, κ. Ν.Π., πως είμαστε ανθρωποι και όχι Θεοί και τα τυπογραφεία βρίσκονται στην Κύπρο; Και σε εκδόσεις της Οξфόρδης και της Λειψίας θα βρείτε τέτοιες ασήμαντες μικροαβλαβείες. Δεν υπάρχει βιβλίο με τόσες σελίδες και τόσες πληροφορικά στοιχεία χωρίς να υπάρχουν αυτά, τα όχι σημασίας, μικροπράγματα. Τα ίδια μπορώ να σας πω και για τις περιπτώσεις που αναφέρετε, με τον επίσης ποιητικό τίτλο Λάθη πραγματικά: Ευρυδίκης, αντί Ευρυδίκης, Λεπέκ αντί Λεκεπ, 1884 αντί 1883 (στο λήμμα του Σπ. Χουρμουζίου είναι σωστό καθώς και αλλού) για τη χρονιά έκδοσης της Σάλπιγγος, το 1912-1913 αντί 1912-1914 έτη των Βαλκανικών πολέμων, Τουμάζο αντί Τομάζο, 1931 αντί 1934 έτος έκδοσης της νουβέλλας του Μ. Νικολαΐδη (Ο άνθρωπος που σπάλιαρε τη γυναίκα του), Το Βασλόπουλο της Βενετίας αντί Βενετίας, ο λόγος των απαιτήσεων αντί ο λόγος των απαιτήσεων, Νίνος Φένεκ Μικελλίδης αντί Νίκος (σωστό στο Ευρετήριο), 1989 αντί 1981 για το Σκάι και φως του Αντ. Ευγενίου, 1918 αντί 1928 έτος γέννησης της Πάνως Βέρα. Όσο για το έτος έκδοσης του έργου της Θ. Λιασίδου Σαμψών Χριστοδούλου και Ανάσταση, είναι σωστό 1971, όπως το γράφει. Ο Ν.Π. το θέλει με το ζήρι λάθος. Τα βιβλία αυτά τα έχω και με αφιερώσεις μέλιστα. Μπορώ να τα παρουσιάσω. Τα ίδια ισχύουν και για τις παρατηρήσεις υπ' αρ. 189.

Όσο για τα υπόλοιπα, κάτω από το μεγάλο πρώτο τίτλο Λάθη πραγματικά, έχω να παρατηρήσω τα εξής: Για το Φως του Π.Σ. Φιλιππούδη, ότι έπρεπε να θεωρηθεί ως η πρώτη ημερήσια εφημερίδα της Κύπρου, δεν μπορώ να συμφωνήσω γιατί ένα έντυπο που κράτησε 10 μέρες! Επιμένω στην άποψή μου. Το Φως το θεωρώ ως σπουδαιότερη πρώτη εφημερίδα. Όσο για τις περιοδικές εκδόσεις Αυγή, Κυπριακόν Ημερολόγιον της Ευτυθίας Ψιλοβίδου (το χρωματηρίζω άλλωστε στη σ. 73 «με ποικίλη ύλη», Νέα Εποχή (1959 και εξής) περιείχαν λογοτεχνικό υλικό κατά το μεγαλύτερό τους μέρος. Πώς έπρεπε να χαρακτηρισθούν; Αναφορικά με τις Ανθολογίες των Βερυάλη και Ιωάννου, αναφέρονται ως έργα τους, και όχι ως λογοτεχνικά τους δημιουργία. Γιατί παραπονιέστε; Κάνετε πως δεν καταλαβαίνετε ή θέλετε και επιδιώκετε τη γελοιοποίηση; Αυτό λέγεται σπουχική και συνοικιακή κακία κι όχι καλόπιστη κριτική. Αναφέρετε διάφορες ημερομηνίες στις οποίες έχομε μικροδιαφορές: π.χ. Ηχώ της Κύπρου, Παρατηρητής, Αγωνιστής, έτος γέννησης του Λεωνίδη Παυλίδη. Μπορείτε να καταθέσετε τα τεκμήρια σας; Μακάρι να είστε σωστός και Θ' αναγνωρίσω ότι οι δικές μου πηγές και οι πληροφοροδότες μου δεν ήταν και τόσο σιγουρές.

Δεν δέχομαι ότι παρέλειψα τον Αντώνη Ιωτάνο ως κύριο συντελεστή στην έκδοση των Κυπριακών Γραμμάτων. Αναφέρομαι δεκάδες φορές. Όσο για τη λέξη αναδίπλωση ας κοιταξει ο κ. Ν.Π. το λεξικό του Δημητράκου και θα δει ότι σημαίνει και συνδιπλασιασμός. Η γλωσσική δικτατορία που προσπαθεί να μας επιβάλει με την ημιμαθεία του δεν θα περάσει. Γράφει ο κ. Ν.Π. για τον τίτλο του βιβλίου της Ρ. Κατσελλή Ο μή γένοιτο. Γνώρισα το βιβλίο στις διάφορες γραφές του και με διαφορετικούς τίτλους. Λέει ο κ. Ν.Π. ότι ο Α. Παρνάρης δεν είχε μεγάλη σχέση με τα Κυπριακά Γράμματα. Τούτο είναι αντίθετο προς χειρόγραφη επιστολή που μου έστειλε ο αείμνηστος λογοτέχνης. Ενοχλείται ο κ. Ν.Π. που θεωρούμε τα μεθιστόρημα πεζά έργα. Από πότε δεν είναι πεζά έργο, ας μας πει ο ίδιος. Ενοχλείται επίσης, γιατί δεν αναφέρθηκαν τα παιδαγωγικά και άλλα έργα του Φρ. Βρύχα καθώς και σχετικά με τη λογοτεχνία έργα του Γ. Φραγκούδη. Ν' αποφασίσει επιτέλους η θέλει Χάος ή τάξη;

Απολογούμαι! γιατί δεν ανάφερα (δεν ήμουν υποχρεωμένος) ότι Ο γιατρός Λάσσος, ενώ αναφέρθηκε για δύο άλλες εκδόσεις, του Γιάννη Σταυρινού Οικονομίδη, εκδόθηκε από τον εκδ. οίκο σας, δηλαδή του Χρ. Ανδρέου! Τι έγκλημα! Όσο για τις παρατηρήσεις σας με τους αρ. 30, 38, 42, 47, 48, 50, 57, 58, 59, 63, 65, 66, 67, μπορώ ανετα να τις χαρακτηρίσω κακόνοιαστη και κακόπιστη κριτική, σηδίες και ιδιοτροπίες νευρωτικού χαρακτήρα.

Τα ίδια ισχυουν και για τις πλείστες αυζητήσεις που γίνονται στο κεφάλαιο: Διονύσιος Σφαλάρευη, ασαφής ή κακόηθη (Αλοίπουδ μας). Στο κεφάλαιο αυτό διαλαμπα ο σπέρος φιλολογισμός (όπως θα έλεγε ο Ιωάννης Σακουτής) που προκαλεί την αλλεργία. Αξίζει να διαβαστεί από όλους το μέρος από τον πονήματος του κ. Ν.Π. Είναι συνεκδίηγιο. Ξεκινά από τις παρατηρήσεις 68 μέχρι 102. Αναφέρω ενδεικτικά. Ενοχλείται ο κ. φιλόλογος γιατί πότε τον αρχιεπίσκοπο Μακαρίο Γ' τον ονομάζομε Εθνάρχη και ποτε απλώς Μακάριο

Τα ίδια περίπου ισχύουν και για το κεφάλαιο Επισκιάδες λεπτομέρειες - Επισκιάθειες - Λόχετα πράγματα. Ενοχλείται από διάφορες, κατά τη γνώμη μας, σημαντικές πληροφορίες που δίνομε γιατ κάποιους λογοτέχνες. Με την ίδια λογική δεν θα 'πρεπε οι Ιστορίες της Λογοτεχνίας να αναφέρουν περιστατικά από την πολιτική ζωή του Βίκτωρος Ουγκώ, την ερωτική ζωή του Γκαίτε, του Μύσσε και της Ζωρζ Σανδ, τις περιπετειες του Ρεμπό, σημεία από τη ζωή του Καβάφη ή τα οικογενειακά του Δ. Σολομού. Αν αναφέρονται δέκορα πράγματα και πληροφορίες για τους λογοτεχνες μας, τούτο γίνεται γιατί φυσίζουν κιλλέτερα τα έργα και την προσωπικότητα των δημιουργών. Ενοχλείται, π.χ., ο κ. Παναγιώτου γιατί μιλούμε για τις μουσικές επιδόσεις του Αχ. Λυμπουρίδη (κιθέραιος μουσικό το Ανέβρη) και του Γιάγκου Μιχαηλίδη, για την παρουσία του Ανέβρη στους γάμους του Ανθίν ότερα από τον αφορισμό του (δείχνει ρίβρασπαστικότητα του ορθοδόξου Ανέβρη), για τις φιλοσοφικές δραστηριότητες του Κώστα Π. Μιχαηλίδη (έχουν άμεση σχέση με την ποίησή του), για το βιβλιοπωλείο Ζήνων του Λονδίνου (πνευματικό και εθνικό κέντρο), για αγγλικές εκδόσεις που αναφέρονται σε Κύπριους λογοτέχνες (π.χ. Κρίτων Τομάζος, Ηδιστ Κύπριοι αναφέρονται σε διεθνή βιβλιογραφία, Είναι πρή της Κύπρου. Δεν μπορεί να αολλάβει ο αναχώτης κριτικάκος τη μεγάλη σημασία της προβολής ενός Κυπρίου στις αγγλικα γράμματα που εξακολουθεί να είναι Έλληνα Κύπριος λογοτέχνης), για αναφορές σε βιβλιογραφία σχεταιή με τη Μικρασιατική καταστροφή, όταν σπαπείται από το θέμα κοι άλλα ανάλογα. Προς Θεού! Πού πόμε; Είναι δύσκολο να καταλάβουμε γιατί γίνονται αυτές οι αναφορές. Έχουν άμεση σχέση με τα λογοτεχνία και τους δημιουργούς.

Μας συγχωρείτε, κύριε Ν.Π., που δεν συνδέσαμε τη γραφίδα μας με τον εγκέφαλό σας για να της υπαγορεύσει η να παίρνει έγκριση για το τι κρεκτό ήταν να γραφεί ή όχι με το αυθάιρετο κριτήριά σας. Ποσστε πολύ παράλογος και κακός όταν δεν καταλαβαίνετε κάτι και προπαντός όταν δεν καταλαβαίνετε ποιο σκοπό εξυπηρετεί η αναφορά σ' αυτό. Τούτο δεν λέγεται κριτική, αλλά ενίδεση.

Έρχομαι στο Ε' κεφάλαιο του έργου σας, για το έργο μου, με τον τίτλο Αδυναμίες στην κατάταξη του Υλικού. Όπως δηλώνεται και σ' αυτό τόπο, κάθε είδους κατάταξη είναι συμβατική. Υπάρχουν λογοτέχνες που τεμνουν δύο και τρεις λογοτεχνικές περιόδους. Λάβαμε υπ' όψη το κέντρο βάρους της λογοτεχνικής παραγωγής κάποιου για να τον εντάξουμε στην Α ή Β λογοτεχνική περίοδο. Αυτό δεν αποκλείει και τη μετακίνησή του από κάποιο άλλο εραινητή. Είναι θέμα προσωπικής εκτίμησης. Οι διοχωρισμοί είναι σαχνά σαμβατικοί και σχετικοί. Δεν είναι απόλυτοι, αυκει θα πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψη σοβαρά κριτήρια, προκειμένου να κατοχλήσει κάποιος σε μια απόφαση. Αναφέρθηκε εξ ολοκλήρου, κατηγορηματικά και απόλυτο της παρατηρήσεις με τους αριθμούς 128-136.

Για τις υπόλοιπες παρατηρήσεις (χρειάζεται ο αναγνώστης να έχει μπροστά του και το βιβλίο του κ. Ν.Π.) των κεφαλαίων Σ', Ζ', Η', Θ' δεν έχει νόημα να σχολογήσω ότι δεν είμαι παντογνώστης, ούτε Θεός. Ο κ. Παναγιώτου θα με ήθελε και παντογνώστη και Θεό. Έγινε, δυστυχώς, ο ίδιος Θεός της κριτικής με ιδιότητες παντογνωσίας. Αυτό υποδηλώνεται από τον υπερφυσικό τρόπο που εκφράζεται και γράφει. Μπράβο του. Δεν μπορούσα να γνωρίζω ή ν' ανεκαλύφω και την τελευταία μικρομελέτη και μικρολεπτομέρεια για να την παραπέρασω ή να την παραθέσω. Για πολλά υπάρχει η δίκαιση του ερευνητού και η προσωπική του κρίση. Έγραψα σπλώς την πρώτη Ιστορία της Νεώτερης Κυπριακής Λογοτεχνίας. Δύσκολος ο ρόλος του πρωτοπόρου. Βαδίζει κεπί αγκωνάρι του εδάφους. Σημείωνα στον Πρόλογο στην τρίτη γραμμή: «Ο πρώτος τόμος κι πρώτος στο είδος του με συστηματικό χαρακτήρα είναι πολύ πιθανό να έχει ελλείψεις, ίσως και παραλείψεις». Είχα πλήρη συνείδηση πως κάποιο πράγματα θα απουσιάζουν. Έχω να διαξιάθω δύο αθάνων παραγωγή και χωρίς τη βοήθεια έργων υποδομής και χωρίς προηγουμένως να έχει γίνει η απαραίτητη επιστημονική προεργασία. Τούτο καθόλου δεν σημαίνει ότι υπάρχουν λέθη στην Ιστορία αυτή. Δεν μπορούσαν απλούστατα να υπάρχουν τα πάντα. Και πού υπόχουν τα πάντα; Σε ποιες μελέτες υπάρχει το κόβε τις Ας πάρουμε τις Ιστορίες της Λογοτεχνίας που γράψαν μεγάλα επιστημονικά συνεστήματα. Περιέχουν τα πάντα;

Για πολλά από τα αναφερόμενα στα κεφάλαια Ε ως Η θα έλεγα πως είναι επιδιωκτικές εξωπόδες, λεκτικά πυροτεχνήματα, προσπάθεια δημιουργίας εντυπώσεων (αναφορές στον Κ.Π. Κόρρη) και επιδεξιομανίες (υποβόμου, αυτό δεν είναι φιλολογική κριτική. Ο κ. Παναγιώτου αγανίζεται «ν βγάλει ν' απωθημένα του και να μας πει συμπληγματικά πόσο μεγάλος είναι. Γιατί τόσο χρόνια δεν δοκίμασε να γράψει ο ίδιος ενα τέτοιο έργο. Είχε κάθε δυνατότητα στα πλείστα της υπηρεσίες του. Είναι εύκολο να επικρίνεις. Δύσκολο είναι να δημιουργείς και να τολμάς. Δυστυχώς ο κ. Ν.Π. και η παρέα του, πρώτιμσαν τον εύκολο δρόμο της απεκμρίωτης, επιφανειακής επίκρισης, που αναζητεί με το κερί φαρμάς για να ξεσπάσει σε αγρούιες κουεγές. Με τις μεθόδους τους κανενα έργο δεν μπορεί να μείνει όρθιο. Αναφέρω μερικά ενδεικτικά παραδείγματα διαστρέβλωσης και αυθαίρετης σπιρόνωσης φράσεων:

1) Γράφει ο κ. Ν.Π.: «Πέθανε ύστερα από αυτοκτονία» και κοροϊδεύει για την έκφραση. Η Ιστορία αναφέρει στην πραγματικότητα: «Πέθανε το 1957 ύστερα από αυτοκτονία».

2) Γράφει ο κ. Ν.Π.: «Γράφοντος σπασμωδικός ανέκδοτους στίχους». Η Ιστορία αναφέρει στην πραγματικότητα: «Στην Αμμόχωστο Ζήσε αρκετά χρόνια της τρώκτικης ζωής του, αναζητώντας εργασία και γράφοντας σπασμωδικούς ανέκδοτους στίχους». Στην περίπτωση αυτή το ρηματικό επίθετο είναι καοδύναμο, σύμφωνα με την Ελληνική γλώσσα, με μετοχή: «μη εκδεδομένους».

3) Γράφει ο κ. Ν.Π.: «Βγάζει την παραδοσιακή φρέσκα και γράφει τα πρώτα ρομαντικά ποιήματά του» και παρατίθενε του έξυπνο. Τούτο έρχεται ως αποτέλεσμα της εξέλιξης πορείας του Βασίλη Μιχαηλίδη, κοινωνικής και πνευματικής. Η υπερίμητη Ιστορία στην πραγματικότητα γράφει: «Πολύ σύντομα θέλησε να σπάσει τον συμφωνικό και ρομάντικο αυτό τρόπο ζωής και ήρθε σε επαφή με το Γαλλο-Κυπριο ποιητή Γιουστούς Λαφφίτο, που έγραφε και ενοιωθε ελληνικά, καθώς και με το λόγιο Θεμιστοκλή Θεοχαρίδη. Τότε η δόρυνου είχε δυναμικά χρώμα και κλίμα, γιατί εκεί φιλοξενούνταν οι ξένες διπλωματικές αποστολές και τα προξενεία. Τότε ο Γουσταύος Λαφφίτο μετέφραζε στα γαλλικά τον Ύμνο στην Ελευθερία του Δ. Σολομού και δίδασκε τη γαλλική γλώσσα στη Σχολή Λάρνακας (1871-1872). Σιγα-σιγά ο Β. Μιχαηλίδης μπαίνει στους κύκλους της μοναδικής κοινωνίας της Λαρνακας. Βγάζει την παραδοσιακή βράκα και γράφει τα πρώτα ρομαντικά ποιήματά του. Γράφει την Τοκογλυφία και Γ' Αηδόνια και Κουκουβάγιες στο 1372 και φιλοδοξεί να πάρει το χρίσμα του ποιητή. Τα σαλόνια σπάγουν σιγά-σιγά τις πόρτες τους και δέχονται τον τελευταίο κολλέχη Γιωργάκο και αποφήμιο στη μουσα της ποίησης.

(4) Ρωτώ αν η βράκα που ξαναφόρεσε, κατά τον ίδιο, ο Βασίλης Μιχαηλίδης ήταν μοιαστή ή όχι. Στην περίπτωση αυτή ο λάθος λέει το εξετάζει: «Λάμνα γυρεκιά».

5) Μας θεωρεί ως αφελείς ποιητές που πιπέσαμε του Πήγασο όταν ομιλούμε για τα πνευματικά δημιουργήματα του εθνους στα σκοτεινά χρόνια της τουρκοκρατίας. Το καύχημα του εθνους (θρησκευτικά τραγούδια, εκκλησιαστική ζωγραφική, συνοδάρια, ασυτικουική κ.ά.) ενοχλεί τα φιλόλογα. Κρίμα στη φιλολογία του. Το Πανεπιστήμιο θα πρέπει να του πάρει πίσω τα πτυχία του! Δεν κατηλαβαίνει ο κ. Ν.Π. τι σημαίνει η έκφραση απαρκής αναγνώστης (είναι από το suffisent lecteur του Montaigne και το οποίο χρησιμοποίησε ο Σφέρης), η άλλη κατάσταση ακεινο της ποίησης (χρησιμοποιήθηκε από τους Ερπαρίκο και Ελύτη), η σύλληψη στην ποίηση κ.λ.π. Λυπούμαι.

Είναι τόσα πολλά τα παραδείγματα της παραποίησης και κακοπιστίας του κειμένου μου (σελίδες 36, 111, 112, 158, 172 κ.ά.) που θα χρειαζόμουν 3.000 λίρες τυπογραφικά έξοδα για να τα καταγράψω και αναιρέσω. Αλλά αξίζει τον κόπο; Τούτο μόνο έχω να του πω: «Ας πάρει το μηδέν κι ας το κρατεί καλά».

Η Ιστορία δημοσιεύτηκε και όλοι είναι ελεύθεροι να την κρίνουν με τα υπέρ και τα κατά της. Μερικοί βιάστηκαν. Έσπευσαν να εντυπωσιάσουν. Έχουν και τα έργα την ιστορία τους και τη ζωή τους. Έρχονται, συχνά, εκεί που τα κρίνουμε και μας κρίνουν.

Το βιβλίο μου αυτό υπήρξε στην Κύπρο τον τελευταίον εβδομάδων, ο καταλύτης που αποκάλυψε πολλούς και πολλά. Πρόκειται για κοινωνικό φαινόμενο που χρειάζεται ανάλυση και ερμηνεία. Αυτή είναι η πρώτη προσφορά του. Θα έχει σπουδάιοτητα και άλλες.

Φάνηκε πως η πνευματική μου παρουσία στον τόπο προκαλεί αρκετά προβλήματα σε διάφορους. Δεν φαντάστηκα ποτέ ότι προκαλεί τόσα τραύματα σε μερικούς. Θλίβομαι πραγματικά για το γεγονός. Δεν μπορώ όμως και να εξαφανιστώ από προσώπου της γης, αυκαι αυτό επιδιώκουν μερικοί. Στο τελευταίο διάστημα, με θεμιτά και αθέμιτα μέσα, ζήτησαν την κεφαλήν μου επί πίνακι, τον πνευματικό και αισχυλαμπικό μου αφανισμό. Κόπτονι με επειδήσαν και με βλοδυσμό. Απείλησαν τη συνιστική μου ακεραιότητα. Τους δηλώνω ότι δεν έχω πρόθεση ν' αυτοκτονήσω. Τους δίνω ραντεβού και στα ανύμενα βιβλία. Ο χώρος του πνεύματος είναι δημοκρατικός και ελεύθερος. Όσοι πιστοί. Στο μετά-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΕΔΡΑ ΑΠΟ ΟΓΔΟΗΚΟΝΤΑ ΚΥΠΡΟΥ

Δριμύ κατηγορώ κατά της «Ιστορίας της Νεώτερης Κυπριακής Λογοτεχνίας»

Η Ένωση Λογοτεχνών Κύπρου ανακοίνωσε με το δελτίο τύπου ότι από την εκδοτικό οίκο Μαλάντρα Κυπριάτης Λογοτεχνίας του κ. Χρήστου Ανδρέου, ένα κυκλοφόρησε ως έκδοση του Κέντρου Βιβλιογραφικών Ερευνών, αυ ποιητικό τα ακόλουθο:

«1. Ιστοριογράφημα: Τα ίχνη δεν φαίνεται ιστορικό γεγονός με την επιστημονική έννοια του λόγου. Η Ιλιάδα αυτή σε αλλοιώνει:

α) Ένα γεγονός, ότι κι αν μπορεί πιθανόν σήμερα (με συλλογή δεδομένων) σημειωθεί κατά τη διάρκεια γεγονόντων και ιστορίων της σύγκρισης λογοτεχνικής παραμυθίας στη χρονική σκαλοωιδία τους και στην αιτιακή σχέση τους.

β) Τα γεγονότα αυτά πιθανόν σπανιόκοντα με τη ιστορικό γεγονότα ιδιαίτερα, ελληνικά, ιστορικά και πτρικά ρίνει με μ' ιστορικό γεγονός, κυλιόμενοι και άλλα ρίζωστα της ιστορίας τους.

γ) Θα βεωρηθούν ένα λογοτεχνικός αν ανακάλυπτε γεγονότα τότε και συμφέρουν σε ότι ιστορία τα τοπικά και ειδικότερα λιθίζοντα ιστορικά γεγονότα.

2. Μύθοι: Ο ιστοριογράφος — λογοτέχνης: Η ιστορία ένα ρίζα ανθρωπιστικής ιδεολόγο ερευνητής, η μη ιστορία ένα ρίζα ανθρωπιστικό πνεύμα ανεξάρτητο και ιστορικό ανεξάρτητο ένα ιστορικό ιστορία ένα ιστορία ένα ιστορία ένα

Η πρωτοβουλία αυτή μας δόθηκε στη συνέντευξη με τον Κ. Μάστορα και τα βιβλία του. Ο Μάστορας γεννήθηκε στο Βόλο (Λιβάδια). Σπούδασε μαθηματικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και φιλοσοφία στο Παρίσι. Ασχολείται με τα μαθηματικά και τη φιλοσοφία. Μιλάει πολύ καλά γαλλικά. Μεταφράζει κείμενα φιλοσοφίας. Δίδαξε φιλοσοφία σε Γαλλία, Ιταλία, Ελλάδα. Σήμερα δίδαξε στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Μιλάει πολύ καλά ελληνικά. Μας δίνει τη χαρά μαζί μας να μιλήσει στο κείμενο αυτό.

Οι σκέψεις μου σε γράδες

Σκοπός αυτού του κειμένου είναι η κριτική του πνευματισμού.

Λεωνίδας Θεοφανούς καντελιδής

Ο στρατής Θελσαινος ανοιγμα στους αγαπανθους

Δεν έχει καρυδιάτα, μενεξέδες, χάνι υδατοθήκες
ούτε να μιλήσεις με τους κεδρίνους.
Οι κεδρίνοι ξέρουν μονάχα τη γλώσσα των λουλουδιών
γι' αυτό σιωπούν
υπέδεσαν και κοιμούνται, σκεφτούν και κοιμούνται
κατά δήμον σιείρουν, κατά δήμον σιείρουν.

Αν αρχίσω να τραγουδώ θα φανώ
σε αν φανώ —.
Οι αγάλανθοι κρεμάζουν σιωπή
σηκώνοντας ένα χρώμα μυβίωνι μπρου της Αρχίας
ή σκέψη τα σιτήματα μας χάνει στον αέρα.

Είναι βαρύ και δύσκολο, δε μου φτάνουν οι ζωντανοί
πρέπει γιατί δε μιλούν, κι ύστερα
γιατί πρέπει να ρωτήσω τους νεκρούς
για να μπορέσω να προχωρήσω παρακάτω.
Αλλιώς δεν γίνεται, μόλις με κάψει ο ύπνος
οι αύντρφοι κόβουνε τους αυμμένους σκίγκους
και το φλοιωμί τους ανέμων αδειάζει.
Το γομίζω κι αδειάζει, το γομίζω κι αδειάζει·
ξαπνό
σαν τα χρυσόφαρα κολυμπώντας
κάτω στα γέφυρα της αστραφής,
κι ο αγέρας κι ο κατεκλισμός και τ' ανθρώπινα σώματα,
κι οι αγάλανθοι καρφωμένοι σαν τις σύντνες της μοίρας
στην εξεδίψαστη γης
συγκλονιστήνει κιό επιφωνιακά νοήματα,
θα 'λεγες είναι φορτωμένοι σ' ένα παραλάπιο κάρο
πηγαινιλιόντας σε γκλαμπάνους δρόμους, σε παλιά κιλ-
πιαρίκια,
οι αγάλανθοι, τ' ασφαλίλια τον νέγρων·
Πως νι τη μάθα ατάτη τη θεηκεία;

Το πάθος κράγμα και δεινό, ο θεός είναι η αγάπη
δίκαια δρόμια το αίμα
κι η δίψα για το αίμα
που μη κοιμάζει
το σέβασμα σαν κορμιά κάθος τ' άλλου.
Το κρόνο κράγμα κιό δεινό ο θεός είναι το μεσανιά τοζίζει
κείνο τα ωάτα κορμιάκια
μ' ένα γυαλίζιο κοινό
μ' ένα σκιλί γιαρμένο
κορμιάκια γιο νε ξεκινήσει το γιοκιό.
Μα κρίκει νε μ' αρμενίζουν οι κεθαμένοι
είναι οι αγάλανθοι σαν τους κρατάν αμίλητους,
σκιες τα βάθη τους θάλασσας ή το νερό μας στο πόθρι.
Κι οι σύντροφοι μένουν στα κατάκια τους Κίρκας
σκυμμένοι μου Πλεκτρα! Πλέθι, σκυφτό μου! Ελ σύντρφοι!
Κι, δεν τους βλέπεις
—Σκοτώστο γιαμ!—
Στον Υφάν σιν ολόμορφη κόρη.

Ποια όμως θα είναι η αφετηρία μας σε ένα τέτοιο λόγο; Πρέπει πρώτα πρώτα να πω ότι αυτή η κριτική δεν περιστρέφεται στο κατά πόσο ο Πνευματισμός είναι σωστό ή λάθος πιστεύω ή θεωρία. Δεν θα μλήσω ούτε σαν επιστήμονας ούτε σαν θεολόγος. Δεν κάμει ούτε το ένα ούτε το άλλο. Ούτε και πρέπει να παρεξηγηθώ ότι ενδιαφέρομαι να κρίνω οπωσδήποτε συγκεκριμένο εκφραστή των πιστεύω του Πνευματισμού. Είμαι φιλόσοφος και στα πεσσοσότερες φορές όταν ακούω να μιλά κάποιος στο όνομα μιας αλήθειας δεν ακούω τι μου λέει ο επίδοξος προφητής μέσα από τη γλώσσα αλλά τι μου λέει η γλώσσα από μόνη της. Και η γλώσσα πολλές φορές λέει περισσότερα από τον ομιλητή. Θα προσπαθήσω να δω τον Πνευματισμό σαν μια γλώσσα. Δεν με ενδιαφέρουν τα στοιχεία που την χρησιμοποιούν ούτε οι προσωπικές τους προθέσεις. Με ενδιαφέρει ο Πνευματισμός σαν γλώσσα, σαν μια δέσμευση του. Είναι σύμφωνα με ένα ανθολογικό και σημασιοδοτικό χάτη που πρώτα μας προσδιορίζει τι υπάρχει και μετά θα μας πει πως θα πάμε από το ένα σημείο στο άλλο.

Ποτέωω στι το παρελθόν είναι ζωντανό και αντιλλάσει μαζί μας αλήθειες και σημασίες. Αλλά ο Πνευματισμός είναι μια φτωχή εκδοχή αυτής της σπουδής. Επιπλέον, την μετατρέπει σε κάτι το συγκεκριμένο, σε ένα είδος υπηρεσίας της επικοινωνίας. Δυστυχώς, τουλάχιστο η υπηρεσία αυτή μπορεί να πουληθεί και να αγοραστεί. Αντίθετα, σύμφωνα με κάποια άλλη εκδοχή — θυμηθείτε το όνειρο του Γιάννη στο «Η Παλαιά Λευκωσία στα όνειρα μου» — η σχέση μας με τους παθαμένους είναι συλλογική κοινωνία, η οποία καθορίζει σε ένα βαθμό το ποιοι είμαστε σαν πολιτισμικά ον και το πως σημασιοδοτούμε τις επιλογές μας, όχι μια επιμέρους επικοινωνία.

Αυτό είναι λοιπόν τα τρία μέρη του κειμένου μου: τα δύο «φροντέλλα» και η κριτική αναπόληση που θα επιχειρήσω να μας παράσει από το ένα στο άλλο.

Το μοντέλο του Πνευματισμού ενσωματώνει τα ακόλουθα στοιχειώδη λειτουργικά πιστεύω

(α) Ότι είναι δυνατή η επικοινωνία με κάποιες ψυχές που συμμετέχουν σε μια μυστική συνδιάλεξη σε χρόνο παρόντα. Συνήθως αυτή η συνδιαλεξη έχει την μορφή της ερώτησης-απάντησης. Η ανταλλαγή «μυνημάτων» γίνεται απευθείας μεταξύ κοσμων, μπορούμε να πούμε, μεγών σε μια διαδικασία επικοινωνίας.

(β) Καθε φορά η επικοινωνία είναι «σεμαντική», υπάρχει σήλεξη ένα η περισσότερα συγκεκριμένα θεματα για τα οποίς το πνεύμα εκφράζει κάποιες γνώμες ή άλλα πληροφορίες. Ακόμα και σε ερωτήσεις για τον άλλο κοσμο το πνεύμα δεν εκφράζεται για το νόημα του θανάτου ή της ζωής αλλά δίνει πληροφορίες για το Α ή Β θέμα.

(γ) Το μέσο που χρησιμοποιείται για την ανταλλαγή είναι ανεξάρτητο και προκαθορισμένο. Αποτελείται απο μονοσήμαντες μονάδες έκφρασης προκαθορισμένου ανθολογικού περιεχομένου. Χρησιμοποιούνται, λχ., γράμματα ή αριθμοί

(δ) Θα πρέπει όταν να προσθέσουμε και το στοιχείο της ιεροκομούλας. Γνώση; Πιστή χρειάζεται; Δασκαλος; Και μαλιστα με κεφάλαιο Δ; Πιστή να είναι η ειπωή με το παρελθόν πιστόν Γνώσης, με κεφάλαιο Γ; Γνώση με κεφάλαιο Γ σημαίνει στο τέλος εξουσία. (Ο Γνωστικισμός είναι μια επιλογή που η εκκλησία απέφυγε από τα παλιά χρόνια). Σε αντίθεση με αυτές τις αντιλήψεις-θέσεις θα ήθελα να παρουσιάσω μια εκδοχή που βλέπει τον παρελθοντολογικό προσανατολισμό σαν μια διάσταση ολόκληρου του ανθρώπινου μας Είναι. Είμαστε όλοι όντα που κατά κάποιο τρόπο ζούμε μεσοβυθισμένα στο παρελθόν. Η ύπαρξή μας είναι ριζωμένη ιναιφεμτα εκεί. Αυτό είναι συνόνυμο με την ανθρώπινη συνειδητότητα που υπερβαίνει το αμεσο παρόν στην κατευθύνση του μέλλοντος και του παρελθόντος. Επιπλέον θα πω ότι είμαστε ένας πολιτισμός που ανέπτυξε την σχέση με το παρελθόν και της προσέδωσε ιδιαίτερη σημασία. Αλλά για να στραφώ ξανά στο παράδειγμα του ονείρου του Γιάννη στο «Η Παλαιά Λευκωσία στα όνειρα μου»: η εταφή αυτή είναι συλλογική και έχει ηθικό και αποκαλυπτικό χαρακτήρα. Ενώ είμουνα ένα παιδί του Δημοτικού όταν συνέβη το γεγονός που περιγραφω. Αλλά ακριβώς επειδή δεν επρόκειτο για Γνωση στην εδοκιμασία μιας εκλεκτής ομάδας και κάτω από την εξουσία κάποιου δασκάλου αλλά για βίωμα που σκιβαλζε από τα συλλογικό μας Υποσυνείδητο, ο χαρακτήρας της συμμετοχής ήταν στο την φύση του δημόσιος και ανοικτός. Ανοικτός για τα πρόσωπα της γειτονιάς και σπεφόριστος — και αυτό είναι σημαντικό — χρονικό. Το σύμβολο και προπαντων το θρησκευτικό σύμβολο δεν μπορεί να είναι ειδικό και χρονικά περιορισμένο. Από τη φύση του είναι ανοικτό, πολυθέλοτατο, πολυσήμαντο.

Ο Πνευματισμός δεν μιλά για κοινωνία με τους παθαμένους αλλά για χρονικα προσδιορισμένη επικοινωνία. Αυτή η επικοινωνία είναι η ίδια η παρόμοια σε δομή με την επικοινωνία μεταξύ ενός παρόντος προσώπου και ενός άλλου.

Ο ορισμός του ανθρώπου είναι βασικό πρόβλημα στη φιλοσοφία.

Ένα πρόβλημα πρώτα πρώτα γιατί έχει μεγάλη σημασία η συμπεριλαμβάνουμε και τι όχι σε μια περιγραφή του ανθρώπου. Ποια είναι λοιπόν η αλήθεια για τον άνθρωπο; Δύσκολα ερωτήματα. Παρίλοκα. Ένα πράγμα όμως είναι σίγουρο και φανερό για μένα: ότι ο προσδιορισμός του ανθρώπου δίνεται από τον ίδιο τον άνθρωπο και ίσως αυτή η πράξη να είναι καθοριστική. Δηλαδή, έξω από την ικανότητα να αυτοπροσδιορίζεται είναι δύσκολο να πούμε ότι ο ανθρωπος είναι το Α ή το Β γιατί υπάρχει και η πιθανοτητα εαν νομίζει ότι είναι το Α, άστο και εάν δεν είναι, να αρχίσει να γίνεται. Τα στοιχεία όμως αυτά είναι αρκετά για τους φιλοσόφους για να ορίσουν προς την κατεύθυνση μιας φιλοσοφικής περιγραφής που να περιορίζεται όμως σε καθαρα υποκειτοφυικά δεδομένα του εμπειρικού. Είναι του ανθρώπου. Αυτό που μας παρουσιάζει ο κύριος Μαρκίδης για Νεοπλατωνισμό είναι ένα βουκολεσίσμα ενός απαρχαιωμένου και εξαθλιωμένου συνολισμάτος θεολογίας και φιλοσοφίας. Η συνεκκρμένη περιγραφή της πολυπλοκής δομής που λέμε άνθρωπος δεν πρέπει να γίνεται με βαση προκαθορισμένα πιστεύω για το τι υπάρχει πέρα από την εμπειρία. Είναι αντίστοιχο λάθος με αυτό που προτείνει να αποφύγει ο ίδιος στην κοινωνιολογία υιοθετώντας τη «φαινομενολογική» μέθοδο. Στην φιλοσοφία η φαινομενολογική μέθοδος θα άρχιζε ακριβώς με την αμφισβήτηση της σημασίας του εξωνεγούς αφηρημένου δόγματος για την περιγραφή του ανθρώπου. Και μα φαινομενολογική μέθοδος δεν αγνοεί και δεν παραγνωρίζει την υπερβατική δομή του ανθρώπινου. Είναι όπως ξέρει πολύ καλά οποιοδήποτε διάβασε τη δουλεία του μεγάλου φιλοσόφου του σιώνα μας φαινομενολόγου Χάιτεκερ. Η φαινομενολογία ανακαλύπτει μια εμπειρικά δεδομένη ενιαία υπερβατική δομή.

Ο προσδιορισμός του τι είναι ανθρωπος στην ανάπτυξη του δεν μπορεί να είναι εντελώς ουδέτερος και ανεπηρέαστος από τις κατεβολές που κουβαλούσε σε μορφή αξιών και βιωμάτων. Γι' αυτό προσπαθώ να αρχίσω από μια ειλικρίνεια του ποιος θεωρώ εγώ ότι είμαι. Το τι προσπαθώ να πετυχω πέρα από αυτό είναι ένα αποδεκτό επιπεδο συνεπειας και θεωρητικής πιθανότητας.

Η φιλοσοφική κριτική μου του Πνευματισμού, εάν μπορώ να την πω έτσι, περιστρέφεται στα ακόλουθα τέσσερα σημεία:

Πρώτο, ότι παραβλέπει σημαντικα στοιχεία στην φύση του ζωντανού προσώπου· δεύτερο, ότι παραβλέπει το τρόπο του Είναι της ψυχής και του παθαμένου προσώπου· Τρίτο, παρεξηγεί το είδος της επικοινωνίας μεταξύ του ενός και του άλλου και, τέταρτο, αγνοεί τη φύση του θησκευτικού λόγου σαν μυστικτο-αποκαλυπτικου. Βλέπει δηλαδη το μύνημα που φτάνει στο ανθρώπινο πρόσωπο από έξω από αυτο σαν άμεσα και μονοδιάστατα απλό.

Θώνουμε μια ύπαρξη μεσοβυθισμένη στο παρελθόν. Αυτό που είναι κάτω από την επιφανεια της καθημερινότητας κρατά αυτό που επιλέει. Αυτός που είμαι σήμερα είναι το αποτέλεσμα μιας διαχρονικής πορείας. Αυτα που εχουν σημασια για μένα έχουν την προϊστορία τους, κ.λ.π. Το παρελθόν είναι μια διάσταση του συνόλου του Είναι μου. Και το παρελθόν για μας τους Έλληνες είναι γεμάτο όχι μόνο από γεγονοτα αλλα και πρόσωπα. Οι άγιοι στις εκκλησίες κάτω από το βλέμμα των οποίων μεγαλώσαμε μας δίδαξαν ένα μυστικό πλουσιοφόρο αλλα και ένα υπερκτοχρονικό ρελατιβισμό. Η δική μας ιστορία, ο δικό μας χρόνος, τα δικά μας σχέδια και προσδοκίες για τη ζωή δεν έχουν την απόλυτη προνομοιάχα θεση στο Είναι. Μάθαμε να βλέπουμε και το εαυτό μας παρελθοντολογικά.

«Δούλεψε μόνο σε ένα όνειρο που κρίζει
σαν το ξύλινο καδάρι στα γιαγια μας
Και ο χρόνος ο αληθινός
Είναι ο γιαγιάς μας ο μεγάλος κι' ο μπαρμπάς»
(Σεφέρης)

Ο Χάιτεκερ μιλάει για την δυνατότητα να γίνουμε ολοτητα.

Και αυτή η δυνατότητα αντιπροσωπεύεται από το θανατο. Τον δικό μας θάνατο. Αλλά μεσα από τον ίδιο μας θάνατο που είναι αυτή τη στιγμή μια δυνατότητα ολοκλήρωσης και ολοκλήρωσης της πράξης της ζωής κατανοούμε και το παρελθόν. Όχι μόνο είμαστε σε λίθη προστιθέμενοι σε μια συνέχεια — έχετε πιτέ γιορτάσει σαν οικογένεια την γιορτή των ψυχών; — αλλά και μπορούμε να καταλάβουμε το παρελθόν σαν κάτι το ζωντανό, κάτι με το οποίο μπορούμε να έχουμε μια σχέση. Και πιστεύω ότι αυτό είναι βαθιά στο Ελληνικό. Το βίωμα του παρόντος σαν παρεχόμενου και του παρελθόντος σαν ζωντανού χώρου.

Το ποίημα του Σεφέρη που ανεδημοσιεύουμε γράφτηκε σε μια δύσκολη για τον Ελληνικό στιγμή, το 1942. Ο Σεφέρης δεν βρίσκεται στην Ελλάδα. Δεν είναι και πέτρες και το φως» που αναφέρονται μπροστά του σαν δράμα της ελληνικότητας. Σαν τον Οδυσσέα μετά τα παλάτια της Κίρκης γυρεύει την εισοδο στον κάτω κόσμο.

«Είναι βαρύ και δύσκολο δεν μου φτάνουν οι ζωντανοί».

Στα τρία δικά μου κείμενα που έχουν δημοσιευτεί στο Εντός — το «Η Παλαιά Λευκωσία στα όνειρά μου», «Τρέφνα οι φιλόσοφοι» και «ΚΕΦΑΛΑΙΑ ονείρων» — υπάρχει αναφορά στην σχέση μου με το παρελθόν και στην κοινωνία μας με τους παθαμένους. Όπως προσπάθησα ήδη να εξηγήσω στην αρχή αυτού του κειμένου πιστεύω ότι αυτό το βίωμα το παρελθόν είναι θεμελιακό στοιχείο της ελληνικότητας. Ένα πράγμα

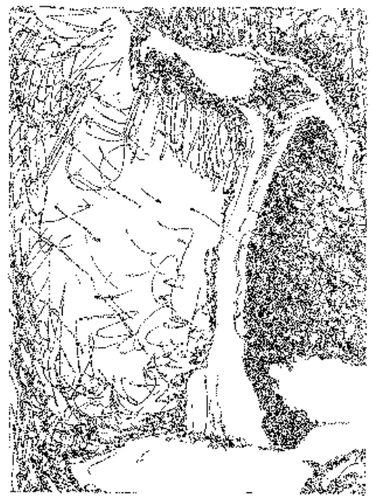

που μας κρατά σε αυτούς τους χώρους δεμένους είναι ότι νοιαζόμαστε οι ίδιοι πολύ παλαιοί. Αναδρομικά η συλλογική συνειδητοποίησή μας -- με την έννοια του Γιουνγκ -- προεκτείνεται πολύ πριν από τη γέννησή μας.

Είναι όμως το κείμενο εκείνο σε χρόνο ονειρικό. Όχι ονειρικό με την υπερρεαλιστική έννοια της ελεύθερης φανταισίας αλλά σαν κάτι πολύ πιο συγκεκριμένο. Κάτι σαν το τραγούδι του Σαβόπουλου «Γεννήθηκα στην Σαλονίκη». Ο μεσάζων στην σχέση μας με το παρελθόν είναι ο εαυτός μας». Είναι η δική μας υποκειμενικότητα, η δική μας ικανότητα να εν-τοπισαστούμε και να καθρεφτιστούμε από αλήθειες. Γι' αυτό μίλησα στο «ΚΕΦΑΛΑΙΑ ονείρων» για τον εισαγωγικό χαρακτήρα των Συμβόλων. Τα σύμβολα όπως και το παρελθόν δεν είναι καθαρεύοντα για μας ανεξάρτητα από εμάς ή τουλάχιστο όχι εξ' ολοκλήρου. Και τα όνειρα είναι πολύ καλό μέσο επικοινωνίας του παρελθόντος μαζί μας γιατί τα όνειρα σαν γλώσσα είναι τέλεια εφαρμοσμένα στο τι μας συνδέει με τις ζωντανές ψυχές του παρελθόντος. Το όνειρο είναι εξ' ολοκλήρου νόημα χωρίς καθόλου ήχο. Το νόημα δεν είναι μέρος μας λαλάς, είναι το σύνολο των λεγομένων στα όνειρα. Δεν θα εμπαινε κάτι στο χώρο του ονείρου καθόλου χωρίς την ταυτότητα του νοήματος. Η ύπαρξη του ονείρου είναι νόημα έστω και σαν δεν το βλέπουμε σε πράξη ή δεύτερη ματιά.

Έτσι έχουμε μια ηθική κοινωνία με το παρελθόν που συγκεκριμενοποιείται στις αλήθειες για τη δική μας ζωή. Είναι το σχήμα των αλήθειων για τη δική μας ζωή, αν θέλετε. Το παρελθόν σαν Απουσία, είναι μαζί μας. Το σώμα αυτής της Απουσίας είναι το περίγραμμα της δικής μας παρουσίας στη δική μας συνείδηση· είναι η συνολική πράξη και το γεγονός της ύπαρξής μας. Οι κυκλάδες, αν μπορούμε να τις πούμε έτσι, της γλώσσας που ανταλλάσσουμε με τους ανθρώπους του παρελθόντος είναι μικρές η μεγάλες αλήθειες. Δεν είναι μονάδες γλωσσικές συθαιρέτου καθαριστικότητας που μπορούν όμως να πανθάνουν μια «λήθεια» για μας. Οποιονδήποτε γεγονός στην σχέση μας με τους πεθαμένους μπορεί να πάρει μόνο το σχήμα, το σώμα αν θέλετε, μιας αλήθειας. Η γλώσσα υπάρχει μόνο όταν υπάρχει αλήθεια με την ευκαιρία της επικοινωνίας που κατευθύνεται και αναφέρεται στο πιστεύω της ηθικής υποκειμενικότητάς μας, δηλαδή στην δυνατότητα επιλογής που εμείς σαν ανθρώποι έχουμε να δημιουργήσουμε τον εαυτό μας.

«Θυμούμαι την κυρία Δέσποινα του Μεκιαλή με τιμή κοιτάω. Είναι κάθε γυναίκα και σαν κάθενα εδώ· μια η γυναίκα γιατί βρέθηκε ένας ανθρώπινος πόνος κάτι και την πήγε στο νοσοκομείο με το ασανσέρ· τα τσιν. Κάλιο, να δεχτεί ενταφιο, αλλά καθόμουν να τη δίδω στο ασανσέρ κοιτί· Πέρνω και ξανάλεγαν τα γιατρόνια. Ίσως δυνατοθεί· και δύνεται στην καθαρίνη. Λέγους μάνα εφτάκερα εφάνμε στο ανάμα του δίπορου της γεω και τα ειν, «Γιάνη, θέλω να κοιμηθούν την Γιωργούλαν. Και ο Γιάνης αφαιθήκε, ανάφε τα φωλ; φάνελ δυνατά ξύπνησε ο πατέρας και η γιαγιά και πήγαν στο σπίτι της στις δύο η ώρα και ξύπνησαν εκεί η την κοιλάδα και ήταν 10-11 χρόνων μεγαλύτερη νου και λέγα κοιτί».

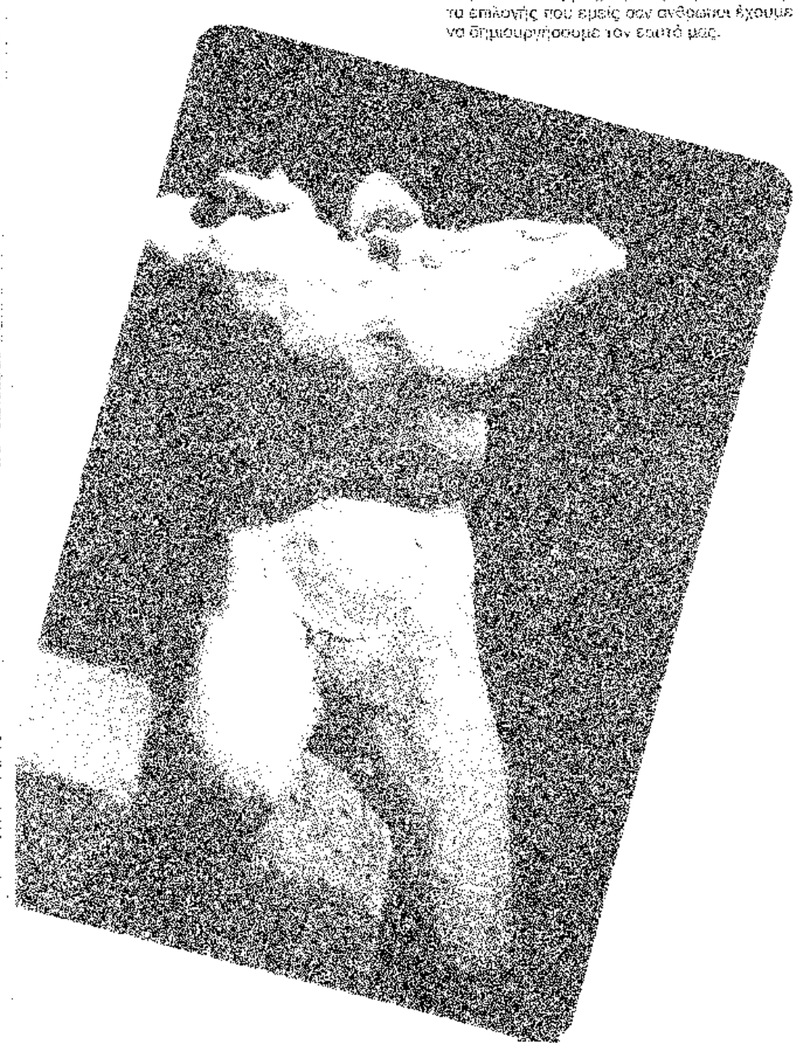

Όπως λέγαμε ήδη πιο πάνω, ο Πνευματισμός δεν μιλά για επικοινωνία με τους πεθαμένους αλλά για χρονικά προσδιορισμένη επικοινωνία.

Αυτή η επικοινωνία σε δομή είναι η ίδια η πηγάζει με την επικοινωνία μεταξύ ενός ζωντανού προσώπου και ενός άλλου. Αλλά αυτό, όπως προσπάθησα να πω, ελαττώνει και περιορίζει την συνολική υπαρκτική παρελθοντολογική διάσταση του ανθρώπου που δεν είναι απλώς συναισθηματικό αλλά θεμελιακό στοιχείο της συμμετοχής του στο χρόνο. Κτίζοντας παραμένουμε την ίδια την σχέση με τα πρόσωπα του παρελθόντος. Κι αυτό γιατί βλέπει τα πρόσωπα του παρελθόντος σαν πρόσωπα όχι του παρελθόντος αλλά του παρόντος. Έστω και εάν πιστεύουμε ο' αυτά τα πρόσωπα ακόμα υπάρχουν είμαστε δεν υπάρχουν με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που υπάρχαν όταν ήταν στην ζωή ή τον τρόπο που υπάρχουμε εμείς. Στην μυθολογία οι πεθαμένοι έπιναν το νερό της λησμονιάς. Κάτι χάνεται σίγουρα στον θάνατο έστω και εάν δεν χάνονται όλα. Και αυτό που χάνεται είναι ακριβώς δυνατότητες συνειδήσεις από μέρους των αποθανόντων. Χάνουν την συνείδηση που βασίζεται στην διάρκεια των πραγματικών υποστάσεων, όπως, παραδείγματος χάριν του σώματος. Η επικοινωνία με τους πεθαμένους σαν να ήταν ζωντανοί είναι πιστεύω λάθος αντίληψη. Θέλω να μιλώ για κοινωνία όχι επικοινωνία. Η επικοινωνία σπάει γεγονότα, χρονική διάρκεια, αρχή, μέσο, τέλος. Προϋποθέτει έλεγχο από την θέληση και πρόθεση. Ενσωματώνει πολλές φορές μια στρατηγική έκφρασης, αλλοιή διαθέσεως, κ.λ.π. Επίσης προϋποθέτει την χρήση αντικειμενικά δεδομένου μέσου, μέσα από το οποίο περνά κάποιο μήνυμα. Θέλω να πω αντίθετα ότι είναι πιστεύω πιο σωστό να βλέπουμε τους πεθαμένους σαν ζωντανές πηγές μεταδόσεως σημασίας αλλά που είναι εξ' ορισμού παρελθόντες. Είναι απουσίες. Μπορούμε να εχουμε σχέση μαζί τους όχι όμως σαν αυτή που είχαμε στην ζωή. Αυτό θα ήταν τερατώδες. Είναι μέρος της τραγικότητας του θανάτου ότι κάτι χάνεται. Οι πεθαμένοι δεν συμμετοχουν στο χρόνο με τον ίδιο τρόπο μαζί μας. Ίσως πρέπει να πούμε ότι συμμετέχουν διαμέσου μας. Δεν υπολογίζουν μια πιθανή απάντηση, δεν ανάθεσούν, δεν σκέφτονται, τουλάχιστο όχι δίπο αφορά εμάς. Αυτό προϋποθέτει χρονικά σπλωσιά που δεν την εχουν. Τουλάχιστο οχι σε δικό μας χρόνο. Θάνατος είναι ο πλήρης κοσμικλεισμός σε μια απόλυτη συγκέντρωση του νοήματος μας συγκεκριμένης ύπαρξης. Ψυχή είναι η απόλυτη γεκνότητα του νοήματος μιας ατομικής ύπαρξης. Δεν ξέρω ποια μπορεί να είναι η μεταφυσική υπόσταση μιας τέτοιας πιθανότητας. Έφτα όμως ένα η σκέψη μου να τους ανθρώπους τραχει προς τετοια ενέσκεψη: να τους δω σαν μια συγκέντρωση νοήματος. Αυτό όμως μόνο σπιγμιαία γιατί η σχέση μου με τους ζωντανούς βουζεται σκαιδας στην δυνατότητα ανεκθέρασης. (Αυτό ακριβώς είναι το αποχείο που λέει στον Δον Χουαν του Καρλο Κασταντέδα. Οι ψυχες του παρελθόντος σαν πηγές σημασιο-σκοπιάς δεν αλλάσσουν αλήθειες μπορεί στη μέση μας με την στρατηγική συνείδηση ακόμα σφαιρον αιρό-δεσο αλλά με μια πληθωρική, οργασμική λάμψη νοήματος, αν μπορούμε να την φαντασθούμε τέτοια. Έστω και εάν εμείς χρειαστούμε χρόνο για να καταλάβουμε τι κέρδη. Ένα, στο ονειρο με τις γιαγιάδες πολλών γενεών του παρελθόντος στο σταυροδρόμι σκόπ στην οδο Άρεως που περιγράφω στο «ΚΕΦΑΛΑΙΑ ονείρων» όλα τα νοήματα ήταν παρόντα στο ονειρο ταυτόχρονα. Εγώ τα καταλαβαίνω σιγά-σιγά. Ορισμένα αμέσως και ορισμένα ακόμα, τα ανάφτορα μετά από τόσο χρόνο. Ποιος άραγε ειναι ο δημιουργός που μου είχανε έτοιμα; Ειναι μια ανθρωπινή οικονομική αποκατάσταση; Είναι ο σύντροφος της ζωής μου; Ειναι τα παιδιά μου; Ή, ειναι τα γεγονός οτι αν τέτοιος που ειμαθα να ειμαι μπορω να βρίσκω στο παρελθόν νοήματα όπως αυτά για τα οποία μιλούμε τωρα και που σίγουρα μπορουν να εμπλουτίσουν την εμπειρία μας.

Η φύση του Αποκαλυπτικού λόγου είναι τέτοια που κάνει τον λόγο αυτό πλούσιο αφού μόνο παραμένει παρόδοξος.

Ίσως η αρχαία πυθεία να προσπαθούσε να δώσει αυτούς που έρχονταν για συγκεκριμένη απάντηση σε συγκεκριμένα προβλήματα κάτι για την φύση της εποχής μας με το θείο. Το θείο δεν είναι προέκταση των δικών μας επιθυμιών. Αυτό είναι μαγεία, η υποδούλωση του θείου στις δικές μας επιθυμίες. Αντίθετα, ο υπαρκτο-αποκαλυπτικός λόγος μας προσκαλεί σε ένα σταυροδρόμι για το ποιοι είμαστε εμείς και το ποιος είναι ο άνθρωπος. Η πυθεία πρέπει να δίδαξε κάτι για την φύση της ανθρώπινης βούλησης, πράξης και ελευθερίας, οχι μόνο να εξυπηρετήσει προσωπικά σχέδια και φιλοδοξίες. Ακόμα και η γλώσσα σπάει σρακή ένταση όταν αναφέρεται στο θείο και οι μανάλες αλήθειας της θρησκείας είναι στο τέλος όχι λογικά συνεπείς αλλα παράδοξες. Ακόμα και η εκδοχή του Νεοπλατωνισμού που ασπάζεται ο κύριος Μακιδής παραδέχεται την ασυλλήπτη φύση του θεού.

Εμείς στις κοινωνίες της Ορθοδοξίας όπως προσπάθησα να πω και στο προηγούμενο τεύχος — βλέπε «Η ορθοδοξία μας σαν πλούτος και σαν φτώχεια» — εχουμε λίγα πράγματα μεταδώσει και σε άλλους. Εχουμε όμως πιστεύω σε αυτό τουλάχιστο το σημείο μια πλούσια εμπειρία και ένα βαθύ βίωμα. Είμαστε ένας πολιτισμός αφοσιωμένος στο παρελθόν και παρόλα τα κακά μας ανατύξαμε μια γλώσσα που μπορεί να μιλήσει σε κάποιο βαθμό ανοδέξιο για το υπαρκτικό νόημα της ζωής.

«Δόσε κόρες λιγο η ζωή
ανοιξε μια και μιλήσε
κοιτάνιωα ενα κρεβάνι
Κι' ανοιχου να μεινι το δικιανό
από την αλλη βάγκα
Μα ειναι ένα ψέμα
μια ανάπα, μια ανοιχ...»

(Καζαντζίδας)

Ας μην αντιλάξουμε της συνείδηση της τραγικότητας της ζωής με κανενός είδους εισηγμενη φόρμουλα ευτυχίας.

Χωρίς πόδος και πόνος αλλά για το όνομα του Θεού ας προσεχουμε να μην γίνουμε χοζοχαρούμενοι. Μπορεί το μην διακόπτουμε λόγο να αντιλάξουμε αλλά εχουμε, σίγουρα η, πιο τέλεια ενσωμαση αυτου που ο Χάιντεγκερ αποκαλεί «αυτοκτική συγκίνηση» (πιστεύω). Η υπέρβαση δεν μας ανεγερσεί από την ζωή αλλά της δίνει την φυσική της ακτίνιωση. Έχουμε βιώσει ενα πλούσιο ψυχικό πλουραλισμό, τι θα μας προσφερει ο Πνευματισμός;

Υ.Γ. Σας συστήνω να διαβάσετε την «Αρχιτεκτονική της Σκαρπας Ζωής» του Νίκου Γαβριήλ Πανάζιση.

Τη χρονιά που τέλειωνα το πανεπιστήμιο ξεκίνησα για ένα μεγάλο ταξίδι στην Ανατολή που τέλειωσε άδοξα μ' ένα αυτοκινητιστικό δυστύχημα στα περίχωρα της Σμύρνης. Έτσι αναγκάστηκα να περάσω μερικές μέρες στα μαχαλά της Σμύρνης με τα συνεργεία των αυτοκινήτων και να φωτογραφίσω το καφενείο του μαχαλά όπου σύχναζαν οι μαστόροι των συνεργείων.
Ήταν Σεπτέμβρης του 1970.

νικη μπρατκου

ορθοδοξία και εκκλησία στην κυπρο

Μετά από τις πάσες κατευνάζεις σκοπούς της ορθόδοξης διδασκαλίας παιχτίζαμε με τον ρόλο της Ορθόδοξης εκκλησίας στη διαμόρφωση της κυπριακής κοινωνίας

νικος κεριστανης

Ας δούμε τώρα μερικούς από τους κυρίους σταθμούς στην ιστορία της ορθοδοξίας στην Κύπρο και τις διαπιστώσεις που αναπτύχθηκαν στην ιστορική αυτή διαδρομή. Θα αρχίσω με την Οθωμανική περίοδο η οποία αποτελεί κατά τη γνώμη μου το θεμέλιο της σύγχρονης κυπριακής κοινωνίας και, το τι μας αφορά εδώ πιο άμεσα, της ορθοδοξίας.

Ο ερχομός των Οθωμανών είχε για την Ορθόδοξη Εκκλησία πολύ σημαντικό επακόλουθο. Πρώτον γιατί οι Οθωμανοί έδωσαν σημαντικές κοσμικές και πνευματικές εξουσίες στην εκκλησία -όπως το να εκπροσωπεί πολιτικά τους χριστιανούς της Κύπρου. Δεύτερον, γιατί με την εγκατάλειψη της Κύπρου από την Λατινική Εκκλησία η γη που ανήκε στην τελευταία πέρασε στην κατοχή της ορθόδοξης εκκλησίας. Η ορθόδοξη εκκλησία απόκτησε και άλλα οικονομικά οφέλη, όπως την φορο-απαλλαγή και το δικαίωμα επιβολής φόρων. Σταδιακά απέκτησε έτσι τεράστια οικονομική δύναμη σε σημείο που να την φοβούνται οι Οθωμανοί τοπικοί διοικητές της Κύπρου. Ο Δίξον, ένας Άγγλος περιηγητής που περιέγραψε τις συνθήκες ζωής στην Κύπρο του 1878 γράφει τα εξής για την δύναμη του αρχιεπισκόπου στην Κύπρο: «Ο Αρχιεπίσκοπος, σαν αγάπης της Εκκλησίας είναι ο μεγαλύτερος γαιοκτήμονας και έτσι μπορεί να πληώνει το νούμι σε εκατοντάδες αγροτόφτωχα αποσθήματα δίλα και για όποιο λόγο δίλει... Είναι επίσης ο μεγαλύτερος έμπορος στην Κύπρο και έτσι μπορεί να ορίσει την τιμή των προϊόντων στις αγορές (παζάρια) κάθε χώλης... Είναι επίσης ενός από τους κύριους εξαγωγείς κρασιού και άλατος και μπορεί σε οποιοδήποτε στιγμή να ανατάσσει το εμπόριο των ελιών και να ανατάσσει τα λιμάνια... Με την ανωμαλική του δύναμη μπορεί να σπαστήσει όλα τα μοστέρια, τους γάμους, τις βαπτίσεις, κλπ... Πέρα από αυτά είναι υπόνοιες μια και η εκκλησία του είναι αυτοκράλα – κανείς δεν μπορεί να του ζητήσει λογίμες... Έχει επίσης Ρώσσους φίλους στην Αυλή του Σουλτάνου που αποσοβούνε σταυρά μπορούν να ζητήσουν από τον Σουλτάνο την αποκάλυψη του τοπικού Τούρκου διοικητή της Κύπρου... Είναι ψηφισμένος σκηρόνιος ενώ ο Τούρκος είναι διοικητόνος, κ.λ.π..

Η δύναμη αυτή του Αρχιεπισκόπου του έδινε στήριγμα για προστασία των χριστιανών της Κύπρου από τις αυθαιρεσίες του Οθωμανικού ζυγού. Στα μάτια τους η ορθόδοξη εκκλησία συμβόλιζε την εθνική τους ταυτότητα και πραγμάτωνε την πνευματική, πολιτική, κοινωνική και οικονομική τους ύπαρξη.

Στην επόμενη περίοδο, της Αγγλοκρατίας, σημειώνονται ριζικές ανακατατάξεις ως προς τα προνόμια της Εκκλησίας. Οι Άγγλοι δεν δέχονται τον εθναρχικό ρόλο της ορθοδοξίας, της αφαιρούν το δικαίωμα της φολλογής φόρων και δεν δείχνουν καμμιά ευαισθησία στα δικαιώματα του κλήρου γενικά. Έρχονται έτσι σε κατευθείαν αντιπαράθεση με την εκκλησία. Επίσης η ίδια η αντικειμενική πραγματικότητα της αποικοκρατίας δημιουργεί νέους θεσμούς και ήθη ρήξης με την εκκλησία. Η χρηματιστική οικονομία, και οι νέοι θεσμοί της κατοχύρωσης της ατομικής ιδιοκτησίας φέρνουν το φαινόμενο της τοκογλυφίας και της εύδησης του εμπορίου. Έτσι δημιουργείται από τη πρωταρχική συσσώρευση κεφαλαίου και μια υπανάπτυκτη εκβιομηχάνιση και από την άλλη μια προλετεριοποίηση ενός αριθμού μικροϊδιοκτητών γης που χάνουν τη γη τους και εκτοπίζονται προς τα μεταλλεία και τις πόλεις (όπου αρχίζουν τη λειτουργία τους οι μικρές επιχειρήσεις). Η τοκογλυφική – εμπορομεσίτικη τάξη έχει μια διόρθωση σχέση με την εκκλησία που χαρακτηρίζεται από περιόδους σύγκρουσης και περιόδους συνεργασίας. Γενικά όμως, η τάξη αυτή που είναι πολύ αδύνατη και αβέβαιη για τον εαυτό της, δέχεται την ηγεσία της εκκλησίας. Αυτό δεν συμβαίνει με την ηγεσία του Κ.Κ.Κ. που οργανώνει στις τάξεις του το νεοδημιούργητο προλεταριάτο. Η ηγεσία αυτή έχει μια αντι-εκκλησιαστική ιδεολογία και προκαλεί συνεχώς τον δεσποτισμό της εκκλησίας.

*Δεν χρειάζεται μια παρενθέση για να σημειώσουμε την διόρθωση ανάπτυξη των καπιταλιστικών τάξεων στην Κύπρο. Κι πάρουμε πρώτα την εκβιομηχάνιση και τη **αστική τάξη**. Σύμφωνα με τον Μ. Weber σταθερές **αντικειμενικές** προϋποθέσεις της ανάπτυξης της καπιταλιστικής επιχείρησης είναι και ο εκκλησιαστικός νόμος, ένα σύστημα που θα κατοχυρώνει τον ιδιοκτήτη και την ιδιοκτησία με σταθερότητα και ασφάλεια, ελεύθερη εντοπιφρένη αγορά, ελεύθερη εργασία, κ.ά..*

*Όπως είδαμε οι προϋποθέσεις αυτές έλειπαν στην περίοδο της **Τουρκοκρατίας**. Έτσι, ενώ οι Εβραίοι και κάποιοι οι Έλληνες βρήκαν την ευκαιρία να αναπτυχθούν κάτω διάφορες στο εμπόριο (μια κατά Κορέα υποδείξανε την ανάμιξη Τ/Κ στο εμπόριο), δεν παρουσιάστηκε στην κεφαλαιακή (αγκύλωση). Η ανάπτυξη της τάξης αυτής σκόνταφε στην κλοκοκατοχή με την υποδειλωμική της οργάνωση.*

«Ο Δεσποτικός - γράφει ο Μπαλάιρ - κάνει τις περισσότες κρόκοκαρες γιατί κοτολήγει πάντα με το νε τις κατατά. Βάζει δρια στην οικονομική δραστηριότητα γιατί κανείς δεν φροντίζει να πεθάνει ότι μπορεί να χάνει. Εμποδίζει την κυκλοφορία του χρήματος, και αποθησαυρίζεται σε χάρο που ενδιαφέρονται γι' αυτό κρύφου.

...Έτσι η επένδυση των συγκεντρωμένων κεφαλαίων σε άλλες δραστηριότητες λίγο από την εμπορική, δεν ήταν δυνατή...»

*Έχουμε επίσης δε, ότι, σύμφωνα πάλι με τον Weber, απαραίτητη **υποκειμενική** προϋπόθεση της εκβιομηχάνισης είναι το ορθολογικό, ενδοκόσμιο ασκητικό πνεύμα που δίνει η θρησκεία από το ορθόδοξο δόγμα.*

η ανάπτυξη των κοινωνικων ταξεων στην κυπρο

Στην αποικοκρατική περίοδο η καπιταλιστική εκκόρμηση και μιαντίβ προβλήματα έλλειψης κεφαλαίου, μιας διόσπερτης, ικανής ανοχής, έλλειψης πρώτων υλών, κατάλληλης τεχνολογίας και μεγάλης έλλειψης ανθρώπινου χεριών.

Οι αγρότες στην Τουρκοκρατία σταθεροποιούνται από τον φεουδαρχικό ζυγό και αποκτούν διακατοχή δικής τους γης. Οι εχθρικές περιβαλλοντικές συνθήκες, η μονάδα παραγωγής του γεωργού και της γης στη παραγωγή και ο αυτεγγυοκρός για αυτό τον κάνουν να βασίζεται στην οικογένεια και την οικογενειακή αλληλεγγύη για την επιβίωση του. Ο αγρότης χαρακτηρίζεται από τον βαθύ συντηρητισμό και μια προσκόλληση στην γη του, το βιός, κλπ. Παραγετ μόνο για τη συντήρηση του και για τη συντήρηση της οικογένειάς του. Οποιοδήποτε πλεόνασμα αυτό μένει στην αποκατάσταση του παιδιών του και δεν υπάρχει κρυπτοποίηση της καλλιεργειάς του. Η ορθόδοξία του ενθαρρύνει την συντηρητικότητά του, μια και πρόκειται για μια εκκλησία ανωτέρας (Εγγλεζάκη). Ο αγρότης πολύ μα με κάθε τρόπο την προλεταριοποίησή του και κρατιέται όσο πιο σφικτά μπορεί πάνω στον ολόενα και μικρόπιρο κλήρο του.

Τέλος, η εργατική τάξη είναι αναγκαστικά πολύ μικρή, λόγω της μικρής ανάπτυξης της βιομηχανίας, από τη μια και της πρόσδεσης του αγρότη στη γη του από την άλλη.

Έτσι, αυτή της δημιουργίας ενός ρωμαλέου ορθολογικού καπιταλιστικού δημιουργείται ένας αντιορθολογικός, τυχοδιωκτικός καπιταλισμός που έχει σαν σύμβολο την εύκολη κερδοσκοπία αυτή την εκκόρμηση. Περιγράφεται μ' αυτό τον τρόπο η γένεση σύγχρονων επιχειρήσεων που στηρίζεται στον υπολογισμό και τον ορθολογικό προγραμματισμο (για τα οποία είναι ακατάλληλοι πάνω ο τυχοδιώκτης καπιταλισμός δίνει και η συναισθηματική εξάσκηση θρησκευτικότητα).

Βλέπουμε ότι δημιουργούνται επί αποικοκρατίας άλλες κοσμικές εξουσίες που διεκδικούν τον ηγετικό ρόλο στα διάφορα κοινωνικά στρώματα. Η ορθόδοξη εκκλησία χάνει το κύρος του εθνικού ρόλου.

Μετά το 1940 σημειώνεται ένα σχετικό δυνάμωμα της εργατικής τάξης και του κόμματος που την εκφράζει - του ΑΚΕΛ. Στην περίοδο 1949-55 η πρόκληση μεγαλώνει σε τέτοιο βαθμό που η Εκκλησία ενώνει τις δυνάμεις της με την αδύναμη αστική τάξη για να το βάλουν με την Εργατική τάξη. Η νίκη πηγαίνει τελικά με την συμμαχία εκκλησίας - αστικής τάξης, και ο βασικός λόγος είναι η ιδιοποίηση του συνθήματος της Ένωσης και του αντι-αποικιακού αγώνα. Η δεξιά ταυτίζεται στα με τον χριστιανισμό, τον πατριωτισμο και τα εθνικά ιδεώδη. Αντίθετα, η διεξαγωγή του αγώνα χωρίς τη συμμετοχή της αριστεράς προσθέτει στην τελευταία το στίγμα της έλλειψης πατριωτισμού δίπλα από εκείνο της αθεΐας.

Πρόκειται ακριβώς για το συσχετισμό δυνάμεων που ήδη αναλύσαμε, δηλ. μιας αδύναμης αστικής τάξης από τη μια και μιας αδύναμης εργατικής τάξης που δεν μπορούσαν να επιβληθούν η μια στην άλλη. Ο Μακάριος παίζει τον ρόλο του ρυθμιστή – συμβιβαστή στο εκείνθητο αυτό ισοζύγιο δυνάμεων. Μεγάλο μέρος της δύναμής του το χρωστά στο γεγονός ότι αντιπροσωπεύει τον πιο κεντρικό, παραδοσιακό θεσμό (την Εκκλησία) και ο οποίος συνεχίζει να έχει μια μεγάλη οικονομική, κοινωνική και πολιτική δύναμη.

Η οικονομική ανάπτυξη της περιόδου 1960-74 πολύ λίγο βοηθά στην αλλαγή των υπαρχόντων δομών και αδιεξόδων. Αντί στην εκβιομηχάνιση η οικονομία πεσνά στην τριτογενή παραγωγή υπηρεσιών διαιτών και κρατικών. Αυτό του δυναμόμετρος της καπιταλιστικής τάξης δεν κρατάει συνεχώς τα μεσαία στρώματα των μικροϊδιοκτητών και των δημόσιων υπαλλήλων. Ο συσχετισμός δύναμης των τάξεων παραμένει παρόμοιο και η ανάγκη του ρυθμιστή.

Όπως Μόνο μετά το '74 με την αύξηση της φτωχής εργατικής δύναμης (πρόσφυγες, γυναίκες) και την ένταση μιας κάποιας, εκβιομηχάνισης ανόρθωσεται καλώς η αστική τάξη – αλλά η συνέχεια του ισοζύγιου δυνάμεων επηρεάζεται κι πάλι με την ανάλυση του ρυθμιστικού ρόλου από την εκπροσώπηση του μεσαίου στρώματος με την Κυβέρνηση Κυπριανού!.

Η σύγχρονη κυριαρχία της ανεξαρτησίας αντιμετωπίζεται από πολλούς σαν η περίοδος του ενός ανδρός, του Μακαρίου. Συνήθως η τάση είναι να υπερτονίζονται οι ξεχωριστές πνευματικές, διανοητικές και ηθικές ιδιότητες του Μακαρίου, το ότι ο Μακάριος ήταν ο αγαπημένος ηγέτης με την έννοια του εξαιρετικού ηγετικού προσόντος και της κινητήριας δύναμης της σύγχρονης Κυπριακής ιστορίας. Αυτή η ιδέα συνοδεύεται το

καταπληκτικο γεγονός των αντικειμενικών διεθνικών του κατωφλιού γίνεσθαι στην βάση και προϋπόθεσή της εμφάνισης και δυνατότητας δράσης και σύμπτωσης των ιδιαίτερων προσόντων του μεγάλου πρωταγωνιστή» (Φίλιος).

*Ας θυμηθούμε πρώτα με τον M. Weber ότι η χαρισματική εξουσία υπάρχει μόνο σε διαδικασίες **κοινωνικοποίησης** θεσμών και δεν μένει σταθερή, αφού μεταβάλλεται σε παραδοσιακή ή νόμιμη εξουσία.*

Ο Μακάριος ανεβείχτηκε σε χαρισματικό ηγέτη ακριβώς μέσα από την διαδικασία ανακαίνισης της Κυπριακής Δημοκρατίας, θέση και προϋπόθεση της δύναμή του υπήρξε η ανοχή πολύ κοινωνικών δυνάμεων και των αντικειμενικών διαδικασιών του ιστορικού γίγνεσθαι της περιόδου αυτής. Ποιές ήταν αυτές οι δυνάμεις και διαδικασίες;

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ το τρίτο και τελευταίο μέρος: Η θεοκρατική ζωή στην Κύπρο.

μια μαρτυρια στο ανεκδοτο ημερολογιο του σαββα τσερκεζη απο το χωριο μαζωτος

Ο Σάββας Τσερκεζής, από το χωριό Μαζωτός της επαρχίας Λάρνακας ήταν ένας από τους πιο πολυτιμότερους Κυπρίους όχι μονάχα της εποχής του αλλά, ίσως, και όλων των εποχών. Γεννήθηκε το 1874 από πολύ φτωχούς γονείς και μόλις κλείσανε τα πρώτα χρονάκια, τότε ο πατέρας του αποφάσισε να τον στείλει να εργαστεί στη Σμύρνη, και το παιδί αυτό περιμένει τη σπουδή των παιδιών και περιπετειών του νεαρού μετανάστη, που θα διαρκέσουν ως τα γεράματά του.

Διστηρώντας σαν εμπορικό του την Κύπρο, όπου γαμίζει και παραμένει για σύντομα χρονικά διαστήματα ο Σάββας Τσερκεζής θα εργαστεί, εκτός από τη Σμύρνη, στην Αλεξάνδρεια, τη Βηρυτό, τη Λάρνακα (ακριβώς Πάφος), και περιστασιακά στην Αθήνα.

Το 1897 ο Τσερκεζής πάει εθελοντής στον άτυχο Ελληνοτουρκικό πόλεμο, και με πολλή παραστατικότητα μας περιγράφει την αποχώρηση του Ελληνικού Στρατού· ύστερα από την ήττα του πολέμου.

Το 1907, παράτηνμένος από έρωτα για μια Ελληνίδα κόρη από τη Σμύρνη, πάει στην Αμερική «προς απόκτησιν πλούτου» για να μπορέσει να γυρίσει και να μη πεινάσει. Το ταξίδι του πηγαιμού είναι μια πραγματική οδύσσεια και διαρκεί 11 μήνες! Ο Τσερκεζής μας το περιγράφει με πάθος και ζωντάνια.

Η ζωή στην Αμερική, την εποχή αυτή, είναι πολύ δύσκολη. Αρρωστιες, και για μεγάλο διαστήματα άεργος φτωχαίνει ως το 1912, όταν ξαναγυρίζει στην Ελλάδα εθελοντής, αυτή τη φορά, στους Ελληνοβουλγαρικούς πολέμους. Οι περιγραφές που έχουμε για τον πόλεμο του 1912 από την πένα του σπουδαίου Τσερκεζή, αποτελούν μοναδικό ντοκουμέντο της εποχής. Τραυματίζεται στο πόδι, επιστρέφει στην Κύπρο και αποφασίζει να φύγει για εγκατάσταση στην... Αυστραλία!

Από την Αυστραλία θα καταλήξει και πάλι στην Αμερική όπου θα παραμείνει, κάτω από τις ίδιες σκληρές συνθήκες αρρώστειες κ ανεργίες, ως το 1924. Παίρνει τότε την απόφαση να γυρίσει οριστικά στην Ελλάδα για θεραπεία και ν' αναζητήσει την πολύ αγαπημένη του η οποία είχε χαθεί με την καταστροφή της Σμύρνης.

Είμαστε τυχεροί γιατί το ανέκδοτο ημερολογιο του Σάββα Τσερκεζή διασώθηκε ακέραιο κι ένα διαβάσαμε μια ζωντανή μαρτυρία των συνθηκών ζωής και εργασίας της περιόδου 1880-1924 στην Κύπρο και σε πολλές κοινότητες αποδήμων Ελλήνων του εξωτερικού.[1] Από το χειρόγραφο ημερολογιο του Σ. Τσερκεζή παραθέτουμε μια κάτω ένα απόσπασμα που αναφέρεται στην «εντός των τειχών» Λευκωσία του 1895-1896.

φαίδος σταυριδης

στη λευκωσια του 1895-1896

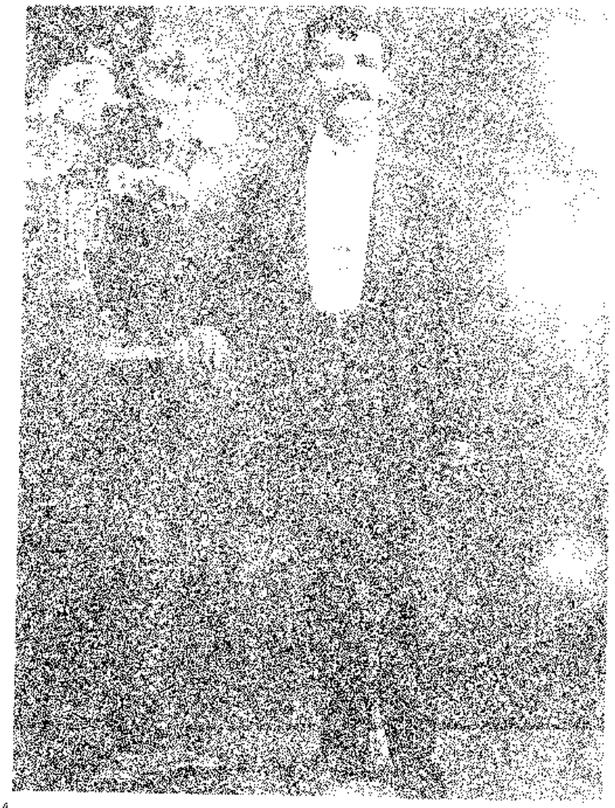

Εις τας 5 μ.μ. έλαβον την εις Λευκωσίαν άφοσιν. Ήτο νύξ Δεκεμβρίου, ο ουρανός ήτο συννεφώδης, το ψύχος ήτο διαπεραστικότατον, και εγώ ήμην ηναγκασμένος νά διανύσω 24ων αγγλικών μιλίων δρόμον πεζός. Μετά ήμισείας περίπου ώρας οδοιπορίαν έδυσεν ο ήλιος και τό ψύχος έγινεν αισθητότερον.

Καθ' όδόν συνήντησα ίν φορτηγόν ιππάριον και παρεκάλεσα τόν ήμαξηλάτην νά με άφήση νά βάλω τουλάχιστον τά ρούχα μου εις τό κάρρον. Μοί τό επέτρεψεν λέγων μοι, «εάν δεν είχα φορτίον πολύ, θά σε ανέβαζα επάνω, αλλ' εξ' άλλου κάμνει καί δυνατόν κρύο, καί είναι προτιμότερον νά περιπατή κανείς». Μετά δύων ωρών βραδυπορίαν εφθάσαμεν εις ένα σταθμόν ονομαζόμενον Πυρόϊ· εκεί εστάθμευον όλα τά κάρρα καί όλοι οί άμαξαι καί μετά δίωρον ανάπαυσιν ανεχώρουν. Οί καρραγωγείς καί οί αμαξηλάται εισήλθον εντός τοῦ εστιατορίου τοῦ σταθμοῦ καί παρήγγειλαν διάφορα φαγητά, αλλ' εγώ, επειδή τά χρήματά μου ήσαν μόνον 8 1/2 γρόσια, επρετίμησα νά μή φάγω τίποτε. Έπιον μόνον ένα καφέ καί αποχαιρετήσας τούς καρραγωγείς καί τόν ξενοδόχον εξηκολούθησα τόν δρόμον μου.

Περί την 8ην πρωϊνήν εφθασα εις Λευκωσίαν, αλλά ποῦ νά καταλύσω, όπου ούδένα εγνώριζα! Η Λευκωσία ήτο πόλις εις την οποίαν πρώτην φοράν εισηρχόμην, καί ήγνόουν εις ποίαν ενορίαν νά διευθυνθώ. Μύριαι σκέψεις συνεκρούοντο εν τώ εγκεφάλῳ μου· επεπτόμην τί θά απογένω άνευ χρημάτων, εις μίαν πόλιν οποῦ ούδένα συγγενή ή φίλον, τουλάχιστον, είχον. Ούτω αμφιταλαντευόμενος εκ τοῦ κόπου καί τῶν ανέμων σκέψεων, εφθασα εις τό μέσον τῆς πόλεως· εύρισκόμην εις την κεντρικωτέραν οδόν. Εξέτασα ένα διαβάτην, ίσως γνωρίζη κανένα πανδοχείον ξενοδοχείον.

– «Πήγαινε εις τό πανδοχείον», αυτί λέγει.

Εις απόστασιν 100 βημάτων από τοῦ μέρους ένθα ιστάμην εύρισκετο τό μετόχι τῆς Χρυσορογιάτισσας,[2] τό οποίον είχεν δοκεί δωμάτια, εις τά οποία δέχονται ξένους, με μετοίκιον πολύ.

Εις την θύραν τοῦ μετοχίου εκάθητο ένα ιερεύς, με κατάλευκον γενειάδα, αναγινώσκων εφημερίδα. Ώς με είδε πλησιάζοντα, έφηκε την εφημερίδα, εδιόρθωσεν ολίγον τάς διόπτρας του, καί ήγείρη.

– «Τί γυρεύεις, παιδί» μοι λέγει.

– «Ένα δωμάτιον, γέροντα», τοῦ λέγω μετά σεβασμοῦ. «Νά διανυκτερεύσω. Είμαι ξένος καί δεν γνωρίζω κανένα».

– «Πέρασε μέσα», μοι λέγει. «Πόθεν έρχεσαι;»

– «Από την Λάρνακα», τοῦ απήντησα.

– «Είσαι από τήν Λάρνακα ή από κανένα χωρίον»

– «Είμαι από τόν Μαζωτό».

«Καί ποῖος είναι ο πατήρ σου» μοι λέγει. «Μή σοῦ φαίνεται παράξενον διότι σε ερωτώ. Γνωρίζω όλους σχεδόν τους χωριανούς».

Αφοῦ τοῦ είπα την οικογένειάν μου, ο γέρων ιερεύς ημισίασεν ολίγον, εφώναξε την γυναίκα του, καί τῆς λέγει:

– «Ίδοὺ εἰς συγγενής σου, παιδάκι».

Καί πράγματι, ώς μοί είπεν ή σύζυγος τοῦ ιερέως, απεδείχθη ότι ή μήτηρ μου ήτο εξαδέλφη της.

Εφιλοξενήθην λοιπόν εις τό σίκιαρα τοῦ ιερέως επί 8 ήμέρας· προσεπάθησαν ο καλός ιερεύς, με κάθε τρόπον, νά μοῦ είπη, μίαν λογασίαν, αλλ' εστάθη αδύνατον. Όπε την 9ην ήμέραν ή απελπισία με είχε κατακυριεύσει, καί είχον αποφασίσει νά φύγω, καί νά ζητήσω εργασίαν έστω καί εις τό πρώτον τυχόν χωρίον, διότι τά ολίγα μου χρήματα είχον εντελώς καταναλωθή, οπόθ' ον ο Θεός δεν μοί παρουσίαζεν τόν φιλόξενον ιερέα, δεν ήρκουν τά χρήματά μου ούτε μίαν ήμέραν μέσα εις την Λευκωσίαν.

Την 9ην λοιπόν ήμέραν ηγέρθην ενωρίτερον τοῦ συνήθους, έδεσα τά ρούχα μου νά είμαι έτοιμος δι' οδοιπορίαν, καί εσκεπτόμην ποίαν οδόν νά ακολουθήσω ο ταλαίπωρος, οπόθ δεν είχα σχεδόν μίαν δεκάραν οδοιπορικά έξοδα. Η κατάστασίς μου ήτο δεινή, δεινοτάτη... Σκεφθήν νά κάμω ένα νύφον, όπως εσυνήθιζα κάθε ήμέραν, νά ερωτώ διάφορα καταστήματα διά καμμίαν εργασίαν, ίσως έτσι βγῆ καί ο ήλιος καί κατόπιν νά πάρω δρόμο, διότι ήτο χειμών καί δεν εγνώριζα ποῦ θά διηυθυνόμην.

Εξήλθον τοῦ ξενώνος μου καί ήρχισα νά βαδίζω κατά μήκος τῆς κεντρικωτέρας οδοῦ, εφθασα, ένωπι ένεῳ εφωτικοῦ ιππηλάτου καί ίστην, ίσως δύο λεπτά χωρίς νά θέλω. Με ήρώτησεν ο ιππηλάτης τί θέλω· εγώ χωρίς καθόλου νά σκεφθώ... τοῦ απήντησα.

– «Πωλείται εργασίαν, πάρε», τοῦ λέγω. «Εάν έχεις».

– «Ξενοπίαν» μοι λέγει. «Πέρασε καί ζητήσαν».

– «Πέρνω, βέβαια», τοῦ απαντῶ.

– «Καί ποῦ ηργάσθης;»

– «Εἰς την Σμύρνην», τοῦ λέγω.

Τότε αυτός εφώναξε τόν συντροφόν του, καί συνεννοηθέντες με προσέλυβον εις τό αρτοπωλείον. Τούς είπα όμως ότι εγνώριζα νά ζυμώνω ψωμί, ότι φρανζόλας.

– «Αφοῦ γνωρίζεις τά ψωμιά, είναι πολύ εύκολον νά μάθης καί τάς φρανζόλας», μοί λέγει ο εἷς, ότις ήτο ο τεχνίτης κατασκευαστής τῶν φρανζόλων καί ονομάζετο Ι. Χατζηαββας, ο δε συνάδελφός του ονομάζετο Γεώργιος Σέρβας καί κατήγετο εκ Βελιγουδίου. Ήσαν καί οί δύο αγράμματοι, εγώ δε επειδή εγνώριζον ολίγα γράμματα συνεφώνησαν νά μοί δίδουν 10 σελίνια κατά μήνα. Αλλά καί 5 νά μοί δίδουν θά δεχόμην, διότι ευοιωκόμην εις μεγάλην χρηματικήν στενοχωρίαν, καί ουδέποτε θά απεφάσιζα νά επιστρέψω εις τό χωρίον μου τόσον ογρήνωρα καί εν τοιαύτη κατάστασι.

Οί κύριοι προϊστάμενοί μου ήσαν πολύ καλοί.

Έχαιον μεγάλην εμπιστοσύνην καί είχον πλήρη ελευθερότητα, καί θά ηργαζόμην άφκετόν καιρόν μαζί των, εάν μή ηθέλουν. Διότι μετά 5 ή 6 μήνας, ώς έγνωστα, ηθέλησαν καί ηναγκάσθην νά δώσω την παραίτησίν μου, ήτις επροξένησεν μεγίστην λύπην εις τούς προϊσταμένους μου.

Την επομένην τῆς παραιτήσεώς μου ανεχώρησα με ένα φορτηγόν ιππάριον εις Λάρνακα, σκοπῶν νά επιβιβασθώ ατμοπλοίου δι' Αλεξάνδρειαν. Αλλ' ότ' εφθασα εις Λάρνακα, κατά κακήν σύμπτωσιν, δεν είχεν ατμόπλοιον. Εν Λάρνακα συνήντησα 5 ή 6 εγκωρίους ότινας ότιν με είδον εξάπαιφνης, διότι ήγνόουν ποῦ ευρισκόμην. Καί αφοῦ ήμαθον ότι θά φύγω δι' Αλεξάνδρειαν, με απόστοπον λέγοντες μοι ότι τό χωρίον μας τώρα έχει τόσας ανωμαλίας, καί ότι θά κάμω μεγάλην ανοησίαν νά επάγω εις Αλεξάνδρειαν, αφοῦ ούτε πληροφορούμεθα υπάρχει φεβρά επιδημία, καί ότι οί περισσότεροι Κύπριοι, οί διαμένοντες εις Αλεξάνδρειαν, έρχονται εις Κύπρον χάριν αλλαγῆν αέρος, «καί ίσως, μοῦ λέγουν, «θά επάγης μέσα στην φωτιά».

Υπήκουσα καί ανεχώρησα μετ' αυτῶν εις τό χωρίον. Ήτο μεγάλη εβδομάς, αρχή τοῦ θέρους· ηργαζόμην καί εγώ εις τό θέρος. Αλλά κατά τάς αρχάς Ιουλίου, ότε τό θέρος, επελείωνε, ήρχισε πάλιν νά σκέπτωμαι η εργασίαν νά κάμω. Δεν ήθελον, κατ' ούδένα τρόπον, νά ευρίσκωμαι εντός τοῦ χωρίου, καί προσπόντων αργά.. Απεφάσισα νά επάγω εις Αλεξάνδρειαν, αλλ' επειδή τά χρήματά μου ήσαν ολίγα εσκεφθην νά επάγω εις Βηρυτόν, καί αφοῦ εργασθῶ επί ἓν τουλάχιστον τρίμηνον, καί αφοῦ εξοικονομήσω τόν νοῦλον μου, δύναμαι νά ταξιδεύσω όπου θέλω.

Έγραψε εις ένα φίλον μου διαμένοντα εις Λάρνακα καί [μέ] επληροφόρησεν κατά ποίαν ήμέρην ανεχώρει ατμόπλοιον διά Βηρυτόν. Τά χρήματά μου ήσαν 7 σελίνια· Επάλληλος εν χρυσοῦν δακτύλιον αντί 3 σελ(ινιών) καί ζν ματοκαβύλιον αντί 3ών καί τά έκαμα όλα 18.

Ήσαν αρκετά δι' ἓν τοιοῦτον μικρόν ταξίδιον· απεχαιρέτησα όλους τούς συγγενείς καί φίλους μου καί κατήλθον εἰς Λάρνακα.

Σημειώσεις:

1. Για περισσότερες πληροφορίες για τον Σ. Τσερκεζή και το ημερολογιο του βλ. Φοίβος Σταυρίδη, «Ο Σάββας Τσερκεζής και το Ημερολόγιό του», περ. **Ε. Ιδέες**, 5 (Σεπ.-Οκτ. 1988) σελ. 146-147, και Σάββας Τσερκεζής, «Σελίδες από το ημερολόγιον του βίου μου», εκ. σελ. 189-193. Ολόκληρο το ημερολογιό ετοιμάζεται για έκδοση.

2. Το Μετόχι της Χρυσορογιάτισσας στη Λευκωσία βρισκόταν επάνω από την εκκλησία Φανερωμένης, μεταξύ των οδών Φανερωμένης και Νικοτέλους, και είχε έκταση 1500 τετρ. μέτρων. Ήταν διώροφο κτίριο και περιλάμβανε περίπου 40 δωμάτια που χρησιμοποιούνταν ως ξενώνας. Βρίσκεται μέσα στη σύγχρονη βιοκοτόνα μεταξύ εκκλησίας της Χρυσορογιάτισσας.

Πριν από το 1917 μεγαλύτερο μέρος του Μετοχίου πωλήθηκε για πλήρωμα χρεών, και λίγο αργότερα και ήδη και το υπόλοιπο. Κατά τα χρόνια 1925-1930 η Μονή κατεδαφίστηκε και στη θέση του συνεχίσθηκε ο κτίστος. (Τ.Π. Τερλικοβίδου, Πανάνα η Χρυσορογιάτισσα, Λευκωσία 1964 και 1985, σελ. 84)

γύρω από τη φύση της εικόνας

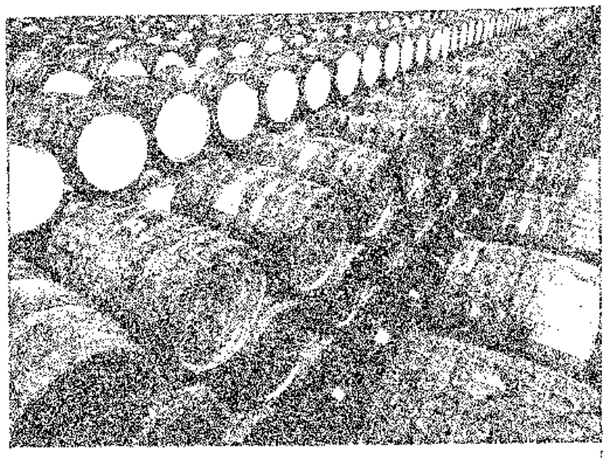

στα εγκαίνια έκθεσης φωτογραφίας του Ζήνωνα Σιερπεκλή

από τον κύριο χαράλαμπο

Νιώθω πρώτα την ανάγκη να εξηγήσω πώς έτυχε ένας ποιητής να ασχοληθεί την έκθεση φωτογραφίας ενός αρχιτέκτονα. Ο φιλόσοφος της αισθητικής Μπενεντέτο Κρότσε έλεγε φυσικό πως «η Τέχνη είναι μία, οι τέχνες είναι πολλές». Δηλαδή «εν τω οίκω του πατρός μου πολλαί μοναί εισίν». Μιλάμε για σ'κο – αυτό αποτελεί δικαίωση για έναν αρχιτέκτονα!

Ο Ζήνων Σιερπεκλής είναι στ' αλήθεια αρχιτέκτονας — κτίστης του κόσμου της δικής του ψυχής. Δεν συμβιβάζεται με τα πράγματα, έχει αυτό που ονομάζουμε «αγρύπνια της ψυχής». Στα λόγια του Κρότσε για την Τέχνη και τον παραλληλισμό με τον ένα Θεό, ανταπήδησε: «Είναι λάθος ορισμού του προβλήματος. Δεν μπορείς να ορίσεις την αλήθεια. Δεν υπάρχει μια αλήθεια και ένας Θεός. Ο ορισμός σας τείνει περισσότερο προς το απόλυτο παρά προς το σύνθετο. Ζητώ την ατομική αλήθεια του ανθρώπου». Αυτή συνθέτει τον κοινό βίο. Μιλώ για μια συνταρίνη πολύμορφων, πολύπλοκων καταστάσεων, που δεκνούν από την ιδιαιτερότητα κάθε ατόμου κι όλα μαζί συνθέτουν».

Από τούτο τον σπυθήρα κατάλαβα με τι τρέφεται η τέχνη του Σιερπεκλή. «Σε τελευταία ανάλυση», είπε, «ό,τι αποτελεί δεδομένη κατάκτηση του ανθρώπινου πνεύματος, για μένα αποτελεί και εμπόδιο. Η στάση μου είναι πάντα ανατρεπτική, πολεμική των κανόνων. Αν δεν συναιδητοποιήσεις τις αντιθέσεις των πραγμάτων, δηλαδή ότι μέσα στο ίδιο το πράγμα υπάρχουν αντιφατικές σχέσεις, δε θα μπορέσεις να δώσεις μια νέα ποιότητα. Η δουλειά μου είναι διαλεκτική – εποπτεύεται διαλεκτικές σχέσεις πραγμάτων».

Μιλούσαμε για φωτογραφίες κι ο λόγος πήγαινε συνέχεια στην αρχιτεκτονική: «Πολαμβ οποιαδήποτε κατανοικοπιμένη φόρμα. Την αρχιτεκτονική τη θεωρώ ως χειροτεχνία. Τη θέλω να είναι ένα έργο, ένα δημιούργημα. Η βασική αρχή όπου στηρίζεται η αισθητική θεώρησή μου βρίσκεται στη λέξη «αναποδηκτικής» εννοώ την αντιληπτική διαδικασία μέσα από την κίνηση στο χώρο. Μιλώ για την έννοια του «χωρόχρονου». Έτσι ο χρόνος – η κίνηση μέσα στο χώρο —είναι ουσιώδους σημασίας για την αισθητική».

Αυτό φυσικά φωτίζει το εικαστικό αποτέλεσμα και τον τρόπο λειτουργίας του Σιερπεκλή ως φωτογράφου δημιουργού: «Στην αρχιτεκτονική», λέει ο ίδιος, «δυο και δυο δεν κάνουν τέσσερα».

«Το αναρθόδοξο της σκέψης που φωτίζει τη ζωή και το έργο σου», του λέω, «παιδεύει και τον ήρωα στο «Ψτόγκιο» του Ντοστογιέβσκι». «Δεν το ήξερα», είπε· «οι ανακαλύψεις που κάνω είναι μέσα από μιαν αίσθηση των πραγμάτων παρά μέσα από μια γνώση».

Η παραδοχή αυτή επαναφέρει στη μνήμη μας στίχους από τον Ρίκλε:

Πολύ τρομάζω μπρος στο λόγο των
ανθρώπων. Τόσο
η ομιλία τους είναι πεκτική:
κι αυτό λέγεται σκόλος, σπίτι τούτο, κι όσο
για την αρχή, είναι εδώ. Το τέλος, είναι εκεί.

Ο Σιερπεκλής δεν είναι: ευτυχώς ακόμα σίγουρος ούτε για την αρχή ούτε για το τέλος. Γι' αυτό και κάνει τέχνη και δημιουργεί. Η τέχνη είναι το πιο ρεαλιστικό πράγμα που γνωρίζω. Δεν υπάρχει εκλογή· πρέπει να ζούμε τα όνειρά μας με ρεαλισμό. Εδώ νομίζω βρίσκεται το μυστικό της τέχνης· βάζει λιθάρια στην ψυχή, δίνει το χαρτάπτο μ' ένα σπάγκο, και, για να θυμηθούμε τους «Βατράχους» του Αριστοφάνη, βοηθάει τον Αισχύλο να κερδίσει τη μάχη της αισθητικής σ' αντιπαγωνισμό προς τον Ευριπίδη. Ο ένας μιλάει για αμάξια και άλογα, ο άλλος μιλάει για νεφέλες. Κρίνετε και σεις ποιος είναι το πιο βαρύ!

Ευτυχώς που ο Ζήνωνας Σιερπεκλής φωτογραφίζει τις νεφέλες και τον ήλιο με τον τρόπο των αλόγων και των αμαξιών. Τους δίνει βάρος, κατεβάζει, ας πούμε, από τη γη τις ουράνιες έννοιες — κι αυτό το κάνει ανατικωδώς, τον βοηθάει και τ' όνομά του: Ζήνων (αρχαίο όνομα, Κύπριου φιλόσοφος), Σιερπεκλής (αίσθηση λαϊκή, το ρεαλιστικό στοιχείο, ο σπάγκος που λέγαμε ή το σιδηρό λιθάρι της ψυχής).

Δεν είναι λοιπόν τυχαίο που ο Ζήνωνας Σιερπεκλής αφιερώνει την έκθεσή του στον πατέρα του, που πέθανε πριν από 13 χρόνια. Τούτο εξηγεί ως ένα βαθμό και την ένταση που παίρνει μέσα του η μνήμη — ο καλλιτέχνης δεν σπήνει μονάχα το φακό του κόντρα στον ήλιο παρά και κόντρα στο χρόνο. Αυτό που λέει ο Σαίξπηρ: «Όχι, χρόνε, δεν μπορείς να περάσεις». Δυστυχώς — και τούτο μετοξύ μας — ο χρόνος περνά. Όμως η τέχνη αντιστέκεται, τούτο είναι το ουσιώδες. Η τέχνη γεννιέται απ' αυτή την συνίσταση. «Η ζωγραφική δεν έγινε για να διακοσμεί διαμερίσματα», λέει ο Πικάσσο· «είναι όπλο στον αμυντικό και επιθετικό πόλεμο ενάντια στον εχθρό».

Και βέβαια εχθρός δεν είναι απαραίτητα ο αντίπαλος άνθρωπος παρά και ο αντίπαλος χρόνος. Ας το προσέξουμε αυτό ιδιαίτερα: ο φωτογραφικός φακός του Ζήνωνα Σιερπεκλή καθηλώνει τ' χρόνο επάνω στο πράγματα — μέσα των πραγμάτων παγιδεύει τη ρευστή χρονική διάρκεια. Με το κλικ της μηχανής τον πετυχαίνει στόχο — και ο στόχος γαρ κώνεται στ' αντικείμενα.

Σωστά επιμένει άλλωστε πως «η τέχνη είναι ένα ψέμα που δίνει σάρκα καθ' αυτά στην αλήθεια». Με την τέχνη εκφράζουμε τη σύλληψη αυτού του πράγματος που δεν είναι φύση. Τα λόγια είναι πάλι του Πικάσσο: «Στην πραγματικότητα δεν αντιγράφουμε ποτέ τη φύση αυτε τη μιμούμαστε. Αφήνουμε μόνο τα φαντασιακά αντικείμενα να πέφτουν πραγματικές μορφές».

Και θα μας δίνει σκόρα και τον τρόπο: «Οι πίνακες (και οι φωτογραφίες) φτιάχνονται πάντα όπως σκαρώνουν τους γιους τους οι πρίγκιπες με τις βασιλοπούλες. Στο βάθος υπάρχει μονάχα ο έρωτας».

Φτάσαμε λοιπόν στο προκείμενο: Ο έρωτας, που δε διαχωρίζει πρίγκιπες από βασιλοπούλες. Αντίθετα ενώνει αυτά τα δυο, τον πρίγκιπα καλλιτέχνη με τη βασιλοπούλα — φύση. Η σχέση του δημιουργού με το έργο του μπορεί να συνοψιθεί σ' αυτή τη φράση: «Δε δουλεύει εκ του φυσικού αλλά μπροστά στη φύση, μαζί της». Αυτό τον βοηθά να οργανώνει τα έρωμά του αντικειμενικά, ξεφεύγα από τ' αντικείμενο και προσκολλάται στο αντικείμενο.

Φυσικά η τέχνη δεν έχει να κάνει με φιλοσοφικά αυθάλοτα, έτσι λοιπόν ο Ζήνωνας τρόπιμα να γίνει Σιερπεκλής. Θέλω να πει: φωτογραφίζει ένα αντικείμενο με μόνο θεμιμένο, σαν να το βλέπει για πρώτη φορά. Το ανευρίσκει μέσα στη φύση ως αντάπαιση, όχι μονάχα του πράγματος, αλλά και του βάθτερου εαυτού του που εκφράζεται μέσου του. Αντίπαιση του εαυτού! Ο εαυτός εκφράζεται επάνω στα πράγματα και μέσου τους αντανακλάται στο μάτι του καλλιτέχνη.

Τούτο φυσικά δεν συμβαίνει μονάχα στον Σιερπεκλή. Είναι προνόμιο όλων των αυτοτελούν της γης αληθινών δημιουργών. Ένα είναι το βέβαιο, και το λέει ωφαίο ο Κοντίσκι: «Η επιλογή του αντικειμένου πηγάζει από το αξίωμα της εσωτερικής αναγκαιότητας... Μοναδικός κριτής, οδηγός, ρυθμιστής είναι η αίσθηση.. Όπως εγείρει κάθε επιφανείς λέξη (δέντρο, ουρανός, άνθρωπος) μια εσωτερική δόνηση, το ίδιο ακριβώς συμβαίνει: και με κάθε εικονικά παριστανώμενο αντικείμενο».

Αυτό σημαίνει, πως είτε αναφερόμαστε στην ποίηση είτε στη ζωγραφική και τη φωτογραφία, μας αποκρύπτεται ή αποκαλύπτεται «ο εσωτερικός ήχος της δοσμένης φόρμας». Η φόρμα είναι, ας πούμε, η φόρμιγγα, που αναδίνει τον ήχο απ' όπου αναβλύζουν οι μεγάλες δυνάμεις που λέγονται φύση, κίνηση, χώρος, ένταση, έκφραση, ουσία. Η εικόνα, κάθε και η λέξη, αναπαριστάνουν αυτό τον κρυφαιμό των πραγμάτων, όπως εκφράζονται μέσα από το συγκεκριμένο σχήμα και χρώμα τους.

Και συμβαίνει τούτο το παράδοξο: Για να αποδοθεί ο εσωτερικός ήχος (ο κρυφαιμός) της φόρμας χρειάζεται αναρθόδοξη γραμμή. Η λεγόμενη «αρμονία» δεν στηρίζεται απαρέτητα στην τέλεια γεωμέτρηση — οι φίλοι αρχιτέκτονες το γνωρίζουν καλύτερα από μένα.

Δεν κάνω το δάσκαλο, αλλά παρουσιάζω τον Ζήνωνα Σιερπεκλή μέσα από τον αναρθόδοξο τρόπο που βλέπει κι απεικονίζει τα πράγματα. Γι' αυτό και ο δικός μου τρόπος είναι επίσης αναρθόδοξος. Είναι ο μόνος τρόπος για να συναντήσουμε το φωτογραφικό όραμα του καλλιτέχνη. Και ιδού πώς αυτοκαθορίζεται ο ίδιος: «Εκεί στα σύνορα της αίσθησης, όπου το φως και το σκοτάδι αμίγουν σε γραμμική οριζόντια, ανακάλυψα, σχεδόν κρίβζουσα, την διαδικασία του προσώπου μας».

Αν' αυτά καταλαβαίνουμε πως η φωτογραφία σημαίνει φως και σκιά, αίσθηση, φανέρωση, ποιητική αντίληψη και διείσδυση μέσα στην ουσία του προσώπου, στην ταυτότητα δηλαδή της ύπαρξής μας. Το παιχνίδι παίζεται ακριβώς στα κρύσταβα των αντιθέσεων, που ανάγουν τις σχέσεις των πραγμάτων σε μια καινούργια ποιότητα. Το ζήτημα είναι να δονούνε τον κόσμο με τη φρεσκάδα που χρειάζεται μέσα από μια δύναμη συνοαναίρεσης, που κινεί το σπλάγχνα σου και προκαλεί μιαν αγνίζουσα πραγματικότητα. Οι ακόμα του Σιερπεκλή, δείχνουν ακριβώς την ανθρωπή ματιά, με την οποία ο ίδιος θέλει να βλέπει τον κόσμο. «Βασίθηκα», λέει, «να περπατώ με κατακόμφυφες σχέσεις και με σοβές γωνίες». Το αναπάντεχο της λοξής γραμμής του ανθιεφέρει περισσότερο. «Τον Απολλωνα», του λέω, «κι αρχαίοι τον λένν λοξίας, γιατί έδινε λοξούς χρησμούς». «Ωραίο ερίθιμο», παρατηρεί.

Τελικά θα έλεγα πως ο Σιερπεκλής καταγράφει τ' αποτυπώματα της φύσης στον πολυγράφο της ψυχής του. Σημειολογικά η εικόνα είναι λόγος, αισθάνεται να σου μιλά και ν' αντανακλά κάτι εσωτερικό βαθύ δικό της. Αυτό το εσωτερικό είναι που του κεντρίζει: «Ψάχνω να βρω τι είναι που κρύβεται πίσω από την πραγματικότητα», λέει, για να προσθέσει: «Αν δεν αγαπήσεις το δέντρο, δεν θα το δεις». Έτσι δηλώνει και το μυστικό της ερωτικής του σχέσης με τα πράγματα. Το κάθε γεγονός, στο χώρο της τέχνης, περιέχει δυνατικά την ερωτική διάθεση. Όμως αυτό δεν πρέπει να μας δημιουργεί την ψευδαίσθηση της γλυκερότητας. «Κάθε γλυκό τοπίο έχει κάτι το τρομακτικό» (Υβ Μπονφουά). Ας θυμηθούμε τον Οιδίποδα που βγήκε μέσα από ένα τέτοιο τοπίο. Από τούτο ακριβώς συμπεραίνουμε, πως η τέχνη δεν κάνει αναπαράσταση της πραγματικότητας, αλλά με τον τρόπο της διερευνά την αρχική υπόστασή της. Έτσι λοιπόν η τέχνη εγείρει τα δικά της ερωτήματα νύφω από την «παραδοσιακή εικόνα» του κόσμου και σε τούτο συγγενεύει με την επιστήμη. «Αν μας είναι επιτρεπτό» γράφει ο Βέρνερ Χάιζενμπεργκ, «ν' μιλήσουμε για μια εικόνα της φύσης σε συνάρτηση με τις θετικές επιστήμες της νέας εποχής, πρέπει με αυτό να εννοήσουμε, αντί για εικόνα της φύσης, την εικόνα της δικής μας σχέσης με τη φύση... Μέσα απ' αυτό, συνταιμένο της γνώσης δεν είναι η φύση καθεαυτή, αλλά η φύση που υπάστη το ερωτήματα του ανθρώπου».

Αλλά και σ' αυτό το σημείο τα ερωτήματα υφίστανται την επενέργεια του ανθιεμένου τους. Θα μπορούσαμε δηλαδή να πούμε ότι καθώς αλλάζουν οι ανθλήψεις αλλάζουν και τα ερωτήματα. Αυτό το δίδαγμα αντλούμε από την έκθεση του Ζήνωνα Σιερπεκλή. Γιατί θέτει ερωτήματα γύρω από τη φύση της εικόνας. «Τι είναι η φωτογραφία; Μέσα μου αυτά τα ερωτήματα είναι που υπάρχουν», του λέω, «και θα μπορούσαν», πρόσθεσε, αν' απαντήσω με δίκα τρόπους».

Φαίνεται λοιπόν πως η τέχνη είναι πεθαρχία για να μεταπηδήσουμε στην αποστήμη των πραγμάτων (Βάλτε ινκλόνι, ίσως γιατί φωτογραφίζει ακόμα και κρύβεται πίσω απ' αυτό που φαίνεται. «Αρμονία αφανής, φανερής κρείττων», λέει ο Ηράκλειτος. Έτσι καταλαβαίνουμε γιατί ο Σιερπεκλής απόκρυψε τον ανθρώπο από το σύνολο σχεδόν του έργου του και κάπου κάπου κράτησε, στη μορφή των γιαιών και του γέροντα της Χρυσολινιάτισσας, το φωτογραφικό του αποτύπωμα, τη ρίζα της μορφής του ανθρώπου. Σε τελευταία ανάλυση ο άνθρωπος υπάρχει στο έργο του, και είναι ο ίδιος ο δημιουργός, ο καλλιτέχνης που κρύβει η ανευρίσκει το πρόσωπό του πίσω από τα άλλα σχήματα.

Πριν τελειώσω θα πω για την φύση του χρώματος που έχουν οι φωτογραφίες του Σιερπεκλή. Ενώ είναι έγχρωμες, συχνά σου δίνουν την αντίληψη πως είναι μονοχρωματικές. Τούτο είναι ένα ανθιεφέρον υπόγειο, που θυμίζει σύγχρονους κινηματογραφιστές. Ή, αν το πάρουμε κι απ' την ανάποδη, στα σχέδια των κα λών ζωγράφων με μολύβι ή κάρβουνο, κατορθώνουν να μας δώσουν την αντίληψη όλων των χρωμάτων» (Π. Α. Μιχελής).

Η φύση είναι πολυχρωμη, το ξέρουμε όλοι. Δεν της χρειάζεται μαυγάρισμα. Το ίδιο το χρώμα παίρνει απ' τη μορφή την ένταση του. Η φωτογραφία είναι το καλύτερο σχόλιο που μπορούμε να κάνουμε στη φύση, γιατί της αποδίδουμε τη δική μας ποιοτικότητα. Η εικόνα της φύσης πηγάζει από τα μάτια μας. Ο ήχος, το φως, ο πολυμός της μίας και αδιαίρετης ύλης αντανακλάται στην εικόνα, η οποία δηλώνει μια κατάσταση ετοιμότητας από μέρους μας. Η φύση αποκτά την πληρότητα της μέσα από τα μάτια μας. Ο Σιερπεκλής, θαρρώ, δεν είναι πράγματα που θέλει να φωτογραφίζει, αλλά δαρές — τον τρόπο λειτουργίας των πραγμάτων, τις ιδιότητες της ουσίας τους. Δεν μπορούμε να δίσουμε τι είναι αυτή η ουσία, ούτε κι ο ίδιος το ξέρει. «Για να δεις ένα πράγμα», είπε ο Πικάσσο, «χρειάζεται να το δεις όλα. Το τοπίο πρέπει να το ζωγραφίζεις με τα μάτια κι όχι με προκαταλήψεις που βρίσκονται στο κεφάλι σου. Έστω με τα μάτια κλειστά, αλλά πάντως με τα μάτια».

Ο Ζήνωνας Σιερπεκλής μας καλεί να δούμε την έκθεση φωτογραφιών του με τα μάτια μας.

θεατροσκοπιο

γράφει και σημειώνει ο Βαρνάβας Κυριαζής

μια διαλεκτική με πολλές προσωπεία, που κάνει προσωνία μιτρα. Περιμένει να τρυγηθεί ώστε να φέρει πλήν τον κόσμο που χαλάει και ανα-πανορθώνει συνεχώς κανουμε.

ενα καινουργιο κυπριακο εργο ειδε τα φωτα της ραμπας:

η «τρελλη γιαγια» της ρηνας κατσελλη

Πίνακας του Σ. Αντωνόπουλου

Μαζί του φέρνει και τρία καινούργια στοιχεία στον Κυπριακό θεατρικό χώρο. Το πρώτο είναι το ίδιο το έργο που — μαζί με την «Κρυφή» του Αναμέρωνα» της Μαρούλας Δβρακαμίδου που ακολουθεί από τον ΘΟΚ — το θεατρικό του εύχεται να είναι ένα καλό λίθάρι στην Κύπρο συγγραφική θεατρική παραγωγή. Το δεύτερο είναι η πρώτη σκηνοθεσία του Ανδρέα Χριστοδουλίδη στον ΘΟΚ. Δεν έχουμε παρά να του συχήθούμε κι' άλλες σκηνοθεσίες στον ΘΟΚ και πάντα νάναι γάνιμες. Το τρίτο στοιχείο είναι ο Σταύρος Αντωνόπουλος που μπορεί να μας είναι γνωστός σαν ζωγράφος, αλλά πρώτη φορά μας παρουσιάζεται σαν σκηνογράφος. Η δουλειά του πιστεύω (κι αυτό είναι προσωπική άποψη) έχει μέσα όλα τα καλά σπέρματα για μια εξέλικτική πορεία στην σκηνογραφία με επιτυχίες έχει και τα ταλέντα και τη σκέψη τη θεατρική γι' αυτό τα προχώρηρα.

Σ' αυτό το τεύχος από τα τρία καινούργια στοιχεία που προανάφερα μας μιλούν τα δύο: Η Ρήνα Κατσελλή και ο Σταύρος Αντωνόπουλος. Και πρώτα...

...η ρηνα κατσελλη μιλα για το εργο της. «τρελλη γιαγια»...

Με το έργο «Τρελλή Γιαγιά» προσπάθησα να δώσω ένα σκληρό και κοδόλου αρεστοπηρένο καθρέφτισμα της κυπριακής πραγματικότητας όπως τη ζούμε σήμερα, με τα τραύματα αδέξιδα και τους κοινωνικούς σπαταλεστές που μας τραβούν από τα μούλιά για νε μας σπαλλατρώσουν, να μας σπαρμονήσουν, να μας ξεριζώσουν από κάθε τι παραδοσιακό, φυσικό και ανθρώπινο.

Στον λόγο «κυριακό αδιέξοδο» ανοιά το αδιέξοδο στη λύση ου κυπριακού ζητήματος, το αδιέξοδο της μηχανιστικής δυλειάς που δεν ικανοποιεί σε τιποτε εκτός από τον μισθό και τις βολικές εργασιακες ώρες, τα αδιέξοδα στη βίαιο αστικοποιημένη κοινωνία των προσφυγιών μας συνοικισμών με όλες τις αρνητικές πλευρές της.

Πιστεύληλα υπάρχει η δίψα κου ανθρώπου για καλοπέρασης, για ένοδο, για σύζηση μισθού, για απόχτηση αγαθών, όπως αυτοκινήτου, σπιτιού και πολλών άλλων. Η δίψα αλλά και ο φόβος ενός αποθηματικού δεσμού και η απληστία των αποθήκων μέχρι τα έσχατα όρια της διαστροφής.

Μόλο που οι χαρακτήρες (εννιά τον αριθμό) είναι φανταστικοί, νοιώζω πως σχεδόν ο κάθε Κύπριος, που θα θελήσει να δει την παράσταση της «Τρελλής Γιαγιάς», θα βρει τουλάχιστον σε κάποιο από αυτούς κάτι από τον εαυτό του και ελπίζω στο σκληρό αυτό καθρέφτισμα να προβληματιστεί.

Με τούτο δεν ισχυρίζομαι πως το έργο επιδιώκει να δώσει μηνύματα από κοθέδρας, το αντίθετο. Είναι έργο με προβληματισμό που λειτουργεί σε δυο επίπεδα κυρίως. Θέτει πρώτα το καυτό ερώτημα για το πως ζούμε ύστερα από έναν απελευθερωτικό αγώνα και από την αδικία του ξεριζωμού που ακολούθησε σε μια πατρίδα που η μισή σχεδόν είναι υπό κατοχή και που περικλείει τόσους κινδύνους, εκτός από το ότι σέρνει και το βάρος μιας ταυτότητας και πολιτιστικής κληρονομιάς που σπανιδήποτε πρέπει νο βρούμε τρόπους να συνεχίσουμε για νε υπάρχουμε. Η συνέχιση αυτή κάποτε φαίνεται τρομερά εξανλητική. Όπως λέει και ο Γ. Σεφέρης:

Σύπηνοι με το μαρμάρινο τούτο κεφάλι στα χέρια
που μου εξαντλεί τους αγκώνες και
δεν ξέρω που να τ' ακουμπίσω.
Επεφτε στο όνειρο καθώς έθγαινα
από το όνειρο
έτσι ενώθηκε η ζωή μας και θα είναι
πολύ δύσκολο να ξεναχωρίσει...»

Δεύτερο επίπεδο προβληματισμού είναι το πως επιβιώνουμε στις όχι και τόσο ευχάριστες συνθήκες της καθημερινής ζωής όπου πλέκονται τα συμφέροντα και οι φιλοδοξίες μας σε αξεδιάλυτα κουβάρια, ζώντας σε μια κατανάλωτική κοινωνία που αλλοτριώνει τους ανθρώπους. Όπως λέει πάλι ο Γ. Σεφέρης:

«Ο άνθρωπος είναι μαλακός και διψασμένος σαν το χόρτο,
άπληστος σαν το χόρτο, ρίζες τα νεύρα του κι απλώνουν
σαν βρεθεί ο θόρος
ποτηκά κα σφυρίξουν τα δρεπάνια
στ' άλλα χωράφι
σαν έρθει ο θόρος άλλοι φωνάζουνε
για κα ζεριζόσουν τα δαμόνια
άλλοι μπερδεύονται μεσ' στ' αγαθά τους, άλλοι ρπορέθουν...»

Η υπόθεση της «Τρελλής Γιαγιάς» είναι απλή. Διαδραματίζεται μόνο σε μιά μέρα. Για την αφίβεια η πρώτη πράξη είναι πριν σε κάποιο κυβερνητικό γραφείο και η δεύτερη βράδυ σε ένα διαμέρισμο προσφυγικού συνοικισμού. Ένας μικροσπαιλώνας με τη φίλη του προσπαθούν κα επωφεληθούν από τη μεγάλη επιθυμία μιας πενταόφανης συνανδέλφου τους κα πάρει προαγωγή. Η ορφανή αυτή νέα κινδυνεύει κα πέσει πολύ χαμηλά, μα συγκρατείται διαρκώς από την ανάμνηση της γιαγιάς της, που αφού έμεινε χρόνια εγκλωβισμένη στο χωριό Θέρμια της Κερύνιας, στο κατεχόμενο μέρος της Κύπρου, πέθανε τρελλή. Η γιαγιά για τη νέα αποτελεί ζωντανή παρουσία που την χρησιμοποιεί για κα μετοθέτει σε αυτήν πολλές σωστές ή λαθεμένες πράξεις και αντιδράσεις της ώσπου βρίσκει τη δύναμη κα παραδεχτεί την πραγματικότητα και κα γίνει ικανή κα αντιμετωπίσει η ίδιο με αξιοπρέπεια τα προβλήματά της, αφήνοντας στους θεατές την ευθύνη κα αναρωτηθούν τι κάνουν και πώς λύσουν τα δικά τους.

Πίνακας του Σ. Αντωνόπουλου

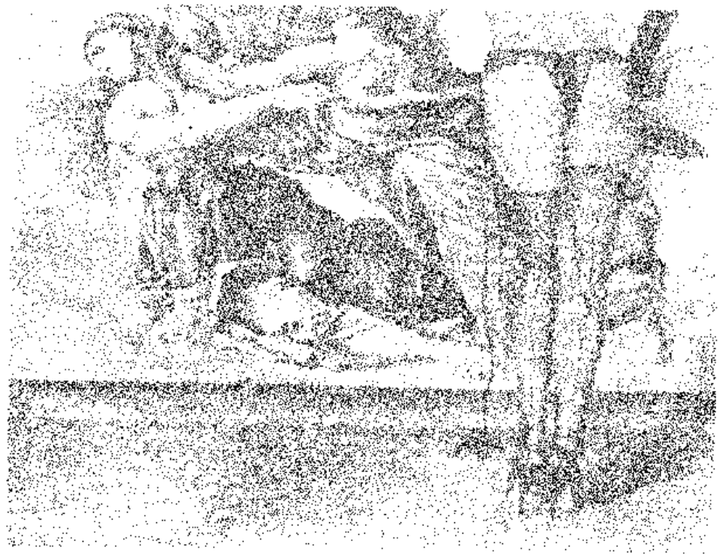

Το έργο είναι αφιερωμένο στον σκηνοθέτη Ανδρέα Χριστοδουλίδη που αγάπησε το έργο πριν ακόμα ολοκληρωθεί σαν θεατρικό κείμενο και οι παρατηρήσεις και συμβουλές του με έκαναν κα ανδυναμώσω τη θεατρική του δομή. Είναι ευτύχημα που ο ΘΟΚ του ανάθεσε τη σκηνοθεσία του, διότι ο κάθενας κάνει καλύτερη δουλειά όταν καταπιάνεται με κάτι που συμπαθεί κατά κάποιο τρόπο. Προσωπικά του παράδωσα το έργο μου αυτό να το σκηνοθετήσει έχοντάς του απόλυτη εμπιστοσύνη πως θα προσπαθήσει κα δώσει σκηνοθετικά ό,τι περιέχει το κείμενο.

Τον σκηνογράφο-ενδυματολόγο Σταύρο Αντωνόπουλο δεν τον γνωρίζω, όμως εντυπωσιάστηκα από δυο πίνακές του που είδα σε μια ατομική έκθεση στην Πόλη Αμμοχώστου. Τώρα με χαρά διαπιστώνω κα με εντυπωσιάζουν τα σκηνικά και τα κοστούμια που έκανε για την «Τρελλή Γιαγιά».

Είμαι σίγουρη πως τόσο ο Ανδρέας Χριστοδουλίδης όσο και ο Σταύρος Αντωνόπουλος είναι δυο νέες δυναμικές παρουσίες στον θεατρικό μας χώρο ο κάθενας στον τομέα του.

Οι ηθοποιοί που παίζουν είναι δοκιμασμένοι ηθοποιοί του ΘΟΚ που νομίζω δουλεύουν σκληρά για κα αποδώσουν κάτι που συνεχίζει την παράδοση του αγροτικού κυπριακού σκετς, ενώ ουσιαστικά είναι κάτι εντελώς διαφορετικό στο περιεχόμενο. Τα αποτελέσματα της συλλογικής αυτής δουλειάς μένουν κα φανούν στην παράσταση.

Ρ. Κατσελλη

Προσφυγιά 9 Δεκέβρη 1986

και ο σταύρος αντωνοπουλος...

...Εκείνο που με συγκίνησε στο έργο «Τρελλή Γιαγιά» περισσότερο απ' οτιδήποτε άλλο, είναι το γεγονός ότι όχι μόνο εγώ αλλά πιστεύω όλοι μας μπορούμε μέσα σ' αυτό το έργο να βρούμε κομμάτια από τον ίδιο τον εαυτό μας. Με το σκηνικό που προσπάθησα να δώσω την αίσθηση του «the non human size». Δηλαδή το περιβάλλον, ο χώρος να είναι δυσανάλογα μεγαλύτερος του ανθρώπινου στοιχείου. Και αυτό γιατί πιστεύω πως η «γραμμή», ο «χώρος» όπως και τόσα άλλα ανήκει σ' αυτό που λέμε σήμερα «τεχνολογία» και που βαθμιαία κατακλύζει τον άνθρωπο με τάσεις εξαφανισμού του. Στην Β' πράξη με την ιδέα του «the non human size» και πάλιν προσπάθησα να δώσω το κλειστοφοβικό συναίσθημα που πηγάζει από την καθημερινή ζωή εκείνου του ανθρώπου που είναι ριγμένος μέσα σ' ένα χώρο άγνωστο σ' ένα χώρο που οι άλλοι κατασκεύασαν γι' αυτόν. Γενικά θάλεγα πως το σκηνικό μου είναι ένα κουτί πεταμένο πάνω στην σκηνή για να καταδείξω ίσως περισσότερο την συμβατικότητα της θεατρικής πράξης ανάμεσα στο σκηνικό, την σκηνή και τον θεατή. Το κοστούμι μου είναι μια συμβολή του υπερρεαλιστικού στοιχείου ένα είδος καρικατούρας που κάνει μια διαλεκτική ανάμεσα σ' αυτό που θάπρεπε να είναι λιτός λαός μετά από μια εμπειρία πολέμου και σ' αυτό που είναι. Η λειτουργικότητα του κοστουμιού είναι οργανική μόνο, ενδυμένα σε σύνολο και μεταξύ τους και όχι μεμονωμένα και βέβαια πάντα σε σχέση με το σκηνικό. Επίσης, παρά το γεγονός ότι το έργο είναι σημερινό, παίζει στο κοστούμι σημάδια του χρόνου του '74, '75, '76. Κι αυτό γιατί όπως και στο σκηνικό έτσι και στο κοστούμι επεδίωξα να καταδείξω την σιβαρότητα του θεατρικού σχήματος.

Σταύρος Αντωνόπουλος

Ο Σταύρος Αντωνόπουλος γεννήθηκε στην Λεμεσό το 1952. Είναι απόφοιτος της Ακαδημίας Καλών Τεχνών της Φλωρεντίας στη ζωγραφική (1981 – 1985) με καθηγητή του το Νεοσελλιστή Fernando Farulli. Παρακολούθησε μαθήματα σκηνογραφίας (κοστουμιά σκηνικών — χώρος φωτισμοί) και για δύο χρόνια μαθήματα κοπτικής θεατρικών κοστουμιών στην ίδια Ακαδημία. Μεταξύ 1982 και 1984 σπούδασε ιχθυολογία, σε ιδιωτική σχολή.

Ατομικές εκθέσεις: Πολερό Γιάλοσα 1980
Γκαλερί Γιαλόρια 1985
Studio interior (Λύσσι) 1986

Ομαδικές εκθέσεις: Νέοι καλλιτέχνες Μεσογειακών χωρών Μασσαλία 1985
Νέοι καλλιτέχνες Λευκωσία 1986
Φεστιβάλ Λευκωσίας 1986
Παγκόσμιο Δίκτυο Σ.ΚΑ.ΤΕ. 1986

το παγνίδι του καθρέφτη

Όπως υποσχεθήκαμε στο προηγούμενο θεατρικό μας, παραθέτουμε το πρώτο από τα θεατρικά παγνίδια, που έγιναν κατά την διάρκεια του σεμινάριου του έξι Ανατολικογερμανίδων που διοργάνωσε η ΕΗΚ (Ένωση Ωραίων Ηθοποιών).

Παίζονται από δύο άτομα· αποκαλούνται ανικρυστά και ο ένας παίζει το ρόλο του αντικειμένου που καθρεφτίζεται και ο άλλος το ρόλο του ειδώλου. Το «αντικείμενο» που καθρέφτη το παγνίδι πρέπει να κάνει διάφορες κινήσεις και γκριμάτσες του είδους που όλοι οι άνθρωποι κάνουμε μηχανικά στην καθρέφτη στην καθημερινή ζωή μας και το «είδωλο» πρέπει ν' ακολουθεί με ακρίβεια και συντονισμό κάνοντας ακριβώς τις ίδιες κινήσεις και γκριμάτσες που κάνει το «αντικείμενο». Μετά αλλάζουν ρόλους.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ

Τσίρος

(Ζωντανή του Υπόλοιπου Κόσμου, Γαλλία 1982. Με τους Τσιρόν Κλαίρ, Αγκά Ρενέ Μπελί, Μαρία Βαρτίλα. Έγχρωμη 137'. Μια ενορατικά φιλοσοφική και διάφανη ιστορία τον Ιούλιο, Γιουλιά να κάνει, αυτή τη φορά τώρα με θέμα τις φιλίες της χώρας του κι αλλές φιλίες της Ανατολής απ' χαίνουν. Στον ίδιο χώρο συναντιόνται ποιητές και πολιτικοί κατασκόποι, αντίζηλοι και γυναίκες, με τα πάθη τους, ψυχρόαιμοι φανατισμένοι και ανήμποροι ανθρώποι που τα ένιωσαν μέσα σε τεχνή διάφορα μαζί μετοιωμένα. Οι ταυτότητες λίγης εποχή τα ίδια σπαράγματα μια ανοίκεια, φαντασιακός μα τόσο ανθρώπινος, ένιωθε από το τρόπο ως τα βάθη, σεβασμάκος σπάθιας αρχαιοπρεπούς από τους ποιητές Σουμφιάκιτς. Οι σταρνιές εξαιρέσεις τα γιατί ως τα ίδια του μάτια ξεκίνησαν. Πάνω σε μια πανοραμικά κτισμένο ένα μα κατοικάει με νόκιες πρόσφατης κρύσης, μα βίαιη σιδέρινη χωρίς ανάμα. Οι ποιητές Γιουλιά του πεθαίνει στην εξαιρετικά καλογραμμένη στο τάβλαμα ανάμεσα σε ιστορικά δέσης του ποιητή στην κατοχή του ιστορικού λαού της Κύπρου.

Η χρονιά του πρώτου ήλιου

(Mein Großvater Sonnenschein) του Κλαούντιο Ζανιέρι. Ιταλία, ΗΠΑ Δ. Γεωργιάδα 1984. Με τους Μάλκ Κοντόρνα, Μαρί Μίλιον. Έγχρωμη 108'. Με μια ιστορία πολύπλοκη η μάλλον απλή, αυτό τη κρίση του Β' παγκόσμιου πόλεμου. Ένα κοριτσάκι δίπλα σε ένα ανάμεσα η μητέρα, η γιαγιά και η αγάπη ανάμεσα σε δύο φίλους του Ζαν-Ρόκ. Μια κρίση κι η κρίση ανάμεσα σε δύο φίλους, ένα ανθρωπάκι κι ένα κόκκινο, με τη ανάμεσα του πόλεμο. Είναι ένα ύφος σαν διαφημιστικό, κοφτό, που δεν μπορείς κάν ο ένας τι μπορεί του πάει. Κι όμως, πάνω τίποτα σαν κάνει σκοπός τους, η γιαγιά, στις 8' ανήμερα σε δύο τους ίδιο μια τη ζωή και τα ίδια. Κάποιο σκόπιμο. Το ένιωσε του δρόμο, τον αδιαφόρωσε ένα ανάμεσα ο δρόμος, μη κάνεις μέσα από τα σοκάκια του πολέμου ψάχνει ο σκοπός τους. Η χρονιά του πρώτου ήλιου τελειώνει με τα κλίματα Λιστόν, το πρώτο δεύτερο του Ψαστιβάλ Δεκέμβρη 1984.

Η χρονιά του πρώτου ήλιου

Vittorio Gassman

Χάμμετ

(Hammett) του Βίμ Βέντερς. ΗΠΑ 1982. Με τους Φρεντέρικ Φόρεστ, Πίτερ Μπόιλ, Μαρία Χόνερ. Έγχρωμη 94'. Η ταινία γυρίστηκε με παραγωγό τον Κωπολά στις ΗΠΑ και είναι ένα «φίλμ-νουάρ» που βασίζεται από τη μια σε σκένες από ένα μύθιμα του διάσημου συγγραφέα αστυνομικών διηγημάτων Ντάσιελ Χάμμετ (Γεράκι της Μάλτας) και από την άλλη σε μια φανταστική υπόθεση γύρω από μια εποχή για την εκπαίδευση μιας ανάλυσης Κινέζας στο Ινστιτούτο του Σαν Φρανσίσκο στο 1928. Οι αναφορές στην κλασική ταινία του Χιούστον «Γεράκι της Μάλτας» είναι πολλές. Στη ταινία του Βέντερς υπάρχουν όλα τα στοιχεία του κλασικού αστυνομικού φίλμ. Ο φωτισμός, οι ψυχοσκότεινες αίθουσες, τα κατάγκαλα, ο ερωτικός, ο αισχρόγνωμος και πάνω απ' όλα το κοινό σαρκαστικό χαμόγελο του Χάμμετ. Ο Βέντερς από τη πλευρά του κατάφερε να κάνει μια ταινία δυστηγένη σε ονειρική ατμόσφαιρα, γεμάτη μυστήριο και ποίηση.

Κινγ-Κονγκ

(King-Kong) του Merian Cooper, Ernest Schoedsack. ΗΠΑ 1933. Με τους Fay Wray, Robert Armstrong, Bruce Cabot. Μαύρόασπρη 100'. Η πρώτη αυθεντική ταινία με πρωταγωνιστή τον γεράπιο γορίλλα ο οποίος ερωτεύεται την νεαρή ηθοποιό που του προσφέρουν θυσία οι ιθαγενείς του νησιού. Στη Νέα Υόρκη όπου τον μεταφέρουν δέσμιο για να τον χρησιμοποιήσουν ως θεαμα, σπάζει τα δεσμά του και, σκαρφαλώνοντας τον πύργο, κατάφεύγει στον πιο ψηλό ουρανοξύστη, το Empire State Building (σύμβολο του αμερικανικού ονείρου της εποχής) μεταφέροντας μαζί του την κοπελιά στην ταράτσα του. Γυρισμένη στην περίοδο της οικονομικής κρίσης, η ταινία υποβάλλει ένα υποσυνείδητο συμβολισμό παρουσιάζοντας τον Κινγ-Κονγκ να αποκτά την μητροπόλη του καπιταλισμού. Αυτός ο συμβολισμός μαζί με τα ειδικά εφέ κι ένα δίκτυο εσωτερικό είναι από τα εξαίρετα στοιχεία της ταινίας, που η δεύτερη έκδοση, γυρισμένη δεκαετίες μετά, δεν κατάφερε να φτάσει.

συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος

περί ταυτότητος

φιγματα ταυτοτητας
ερεισμα ειμαι
εικονες του ξενου

πρ. πρόδρομος

Αποσπάσματα της ανάγνωσης που διαβάστηκε στο σεμινάριο της Μόσχας για την Αποικιοκρατία Ψυχανάλυση με θέμα «Το πρόβλημα της ταυτότητας στην Κύπρο σήμερα».
Ο προφορικός λόγος μένει σχεδόν αμετάβλητος. Έγιναν όμως κάποιες μικρές μετατροπές, έφερε και κρατήθηκαν κάποιες παρατηρήσεις όπως κρίθηκε σωστό. Δεν περιλαμβάνονται τα δύο τέταρτα μέρη με τίτλο Εικόνες του Ξένου.

κρίνω ταυτότητας

Και τι είναι κρίση ταυτότητας; Είναι κι αυτή διφορούμενη: —α) σημαίνει πως η υπαρκτή ταυτότητα υπάνω σε μια διαδικασία κρίσης, κλονισμού, αμφισβήτησης, αναθεώρησης (την ξεφυτρώνει η ιστορία, θα τολμούσαν να πουν κάποιοι), — β) σημαίνει ακόμη ότι το άτομο περνά μια κρίση σχεδόν προβληματοποίησιο πάνω στην ταυτότητά του.
(Ωστόσο πολύ δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι είναι τραγικό να είσαι, ή τι κι αν είσαι. Κάτι τέτοιο δε θα καταργούσε τη δυαδικότητα της κρίσης ταυτότητας και θα έστρεφε μόλιστα αλλού την προσοχή έξω από αυτό το κάποιο «κυπριό-βιολογικό» σχήμα της κρίσης. Ας παίξουμε όμως το παιχνίδι).

Στην πρώτη περίπτωση αναπτυσσόμαστε την ταυτότητα σαν μια «κατάσταση». Στατικά. Σχεδόν σαν να ήταν ένα πράγμα.

Στη δεύτερη περίπτωση δεχόμαστε κυρίως τη δυναμική της ταύτισης. Η ταυτότητα που υπάρχει σαν αρχικός, θεμελιακός τρόπος του είναι, σαν δεδομένος τρόπος σχέσης συνύπαρξης του προσώπου, ανανεώνεται, επανοεβαιώνεται, εκσυγχρονίζεται και αναπτύσσεται κατά κάποιο τρόπο. Μοξί με το πρόσωπο. Πρόκειται φυσικά για την ταυτότητα σαν σχέση, σαν υπαρξή του κοινωνικού βιόμου.

Κρίση ταυτότητας στα καθ' ημάς είναι, πάει απ' όλα, η τραυματική συνειδητοποίηση της αδυναμίας επιλογής στο ταυτίζεσθαι (και θα δούμε ποιοι διέρχονται τέτοια κρίση). Ανακαλούμε εμείς, Έλληνες της Κύπρου, ότι δεν υπάρχει θέμα επιλογής μιας κάποιας ταυτότητας μέσα από διάφορες (αποτιθέμενες) εναλλακτικές λύσεις. Όχι, η ταυτότητα δεν είναι λύση κανενός πράγματος. Όσοι δε διανύουν μας η συλλογική μας ταυτότητα μπορεί και να είναι όπως ένα μυστήριο που το διαλέγεις και το φορώ και μετά το πετάς, απλώς υποκείνονται. Δεν αντέχουν την κρίση στην οποία ιμπλέκονται, όχι εξαιτίας της ταυτότητας τους αλλά εξαιτίας κάποιων σχέσεών τους με το κοινωνικό γίγνεσθαι.

Η πολιτισμική ταυτότητα στη βάση της κοινότητάς μας είναι «κουλτούρα». Είναι μια δική μας πολιτισμική σκόρπι. Όχι η εκδοχή πολιτισμού που «εχουμε», αλλά η εκδοχή πολιτισμού που είμαστε. Κουλτούρα είναι ένας ιδιαίτερος τρόπος ενδοβολής, ενωτιρίκευσης της ιστορίας. Η δε ομάδα, σαν ον ιστορικό, προσπαθεί να αλληθεύεται. Πολεύει για την αλήθεια του δεν μπορεί παρά να είναι κοινωνική, συλλογική υπόθεση. Πολεύει ενάντια στη λήθη. Διάσπαση από την ιστορική μνήμη. Χρειάζεται την ιστορική μνήμη που αποκρυσταλλώνεται στην κοιλιόβρο της. (Γι' αυτό και τα πολιτισμικά συνορα ενια στην πραγματικότητα αβιοπάρονται από τις ιδεολογίες και τις άλλες κατασκευές του νου). Αλήθεια είναι το αντίθετο της λήθης. Η κοινότης των Ελλήνων δεν αποφεύγει τη λήθη γιατί κάτι πρέπει, αλλά για να υπάρχει.

Η επιλογή για το μεμονωμένο άτομο, για κάποια επιμέρους κοινωνική ομάδα, για τη φρέξια, είναι λοιπόν αδύνατη στο επίπεδο της γλώσσας και της συλλογικής μνήμης.

Αυτή είναι και η ρίζα της σημερινής κρίσης που τελειώζει κάποιους. Κρίση που κάποτε υπαρχεν σε μια σιωπηρόδικότητα κίνησης όπως αυτή της αναθεώρησης της πολιτισμικής ιστορίας που επιχειρείται από όσους θα ήθελαν να δουν την «κυπριακότητα» σαν ανταγωνιστική της ελληνικότητας, σαν αποκοπή της. Ας ξεχωρίσουμε λοιπόν τη γλώσσα της εξωνοίας (του κράτους) από τη γλώσσα της επίθεμας. Δεν επικοινωνούν παρά συγκρουόμενες.

Η «κυπριακή συνείδηση» είναι ταυτότητα; Η είδους ταυτότητας λέχρι τώρα δεν μας απάντησε» καθαρά. Πολλοί δέβαια πιστεύουν κάποιες υποφερόμενες σημασιοδοτήσεις των «κατιτάδων ταυτότητας» γιε μιας τους Έλληνες Κυπρίους. Ηκαι φαίνεται ότι το πρόβλημα της «κυπριακότητας» είναι πρόβλημα του κράτους της Κύπρου. Προσωπικά δεν πιστεύω ότι οι περιστάσεις και οι δυσκολευμενίες στο κράτος οφείλονται στο ότι είμαστε Έλληνες. Επί η περίφημη «κυπριακή συνείδηση» είναι τελικά υπηρεσίτης. Αν είναι ταυτότητα είναι περίεργο στο επίπεδο της... αστυνομικής ταυτότητας. Ας μη ξεχνάμε ότι ποτέ ο ελληνισμός της Κύπρου δεν εξεδήλωσε κάποια συλλογική επιθυμία, κάποια ορμή με δρεμία στη δράση, στο όνειρο, στον θρύλο, που να δικαιώνεται πρός ένα τέτοιο είδος κρατικής ταύτισης. Διαφωτιζόμενοι για την ιδέα και τη σκοπιμότητα της «κυπριακής συνείδησης». Μα είναι ταιδί της ανάγκης. Πρώτοι λοιπόν μας που τα «πρέπει» τους και επιφέρουν τις ευθύνες στην ελληνική μας ταυτότητα, ας προσεχθούν να δουν που οφείλεται αυτή η πρόσφατη ανυπαρξία «κυπριακής συνείδησης».

Κάθε ορμή εκφράζεται σε δύο επίπεδα: στο επίπεδο της συγκίνησης και σ' αυτό της ανάπτυξης. Οι ιδεολόγοι της «κυπριακής συνείδησης» σαν εναλλακτικής «λύσεως» της τραγικής μας ελληνικότητας, αξιωνούν να συγίξουν το συγκεντρωτικό επίπεδο. Προσπαθούν να τραβήξουν τα νερά στο επίπεδο της αναπτύσσεσης. Επικαλούνται, όπως θα δούμε, κάποιες σπαρόδοτιπες εικόνες του ξένου, που δεν πηγάζουν αποκλειστικά από τα δεδομένα της εποχής μας - όπως συχνά ισχυρίζονται. Φτιάχνουν αναπαραστάσεις που βολεύουν τις ψυχές πολιτικες τους και νομίζουν ότι με αφετηρία τέτοιες αναπαραστάσεις μπορούν να επιρεασουν και να αλλάξουν τη συλλογική μας ταυτότητα. Μα η αρχή της ταυτότητας είναι συγκινησιακός φορτος, όχι εκλογίκευση και εξορθολογισμός της εξουσίας. Η αναπαράσταση οδηγεί στην δεσλογική λειτουργία και όχι κατ' ανάγκη στην ταύτιση, ή σκόμη περισσότερο στην πιστοποιηση τη δοσική συλλογική ταύτιση του είναι τρόπος εκπόρευσης της σκέψεως.

Ο Αριστοτέλης έχει λύσει προ σιώνων το πρόβλημά τους. Όμως το αγνοούν. Ο Αριστοτέλης δίδαξε πρόσφατα μας δεν μπορεί να υπάρξει ανάμη χωρίς φαντασία. Πως λοιπόν πιστεύουν ότι μπορούν να ακρωνόσουν τη σκέψη και να την κάνουν μέλισσα εργανο για να επιρεασει, να αλλοιώσει τη συλλογική φαντασία, το μέθο μεσα σε' τον οποίο υπάρχουμε δηνες υπάρχουμε εδώ και τάσεις σιώνες. Ελληνες εξ Ελλήνων;

Πιστεύουν, ηρεμείς, ανιστόρητοι και ακονάνατοι, ότι η ταυτότητα είναι ένα πολιτικό κόμμα. Στο δρόμο τους για την εξουσία διελέγουν το κόμμα ή την ταυτότητα που «βολεύει». Είμαστε βέβαιοι όλοι χιμαιρικοί, φυγόδες στα χωρα των φαντασιόσεών μας. Πλην όμως όσοι ακόμη ελληνόφρονες εδω μέσα παίρνουμε πάνω μας την ευθυνη μας. Φανταζόμαστε την οικεία κοινότητα του ταυτίζεσθαι σαν κοινωνική, ή μάλλον σαν κοινοτική υπόσταση του αληθεύειν. Μιλάμε δεστόσο για τη μικρή, την ιστορικά σχετική αλήθεια του ερωτικού μας πόθου. Ενώ οι «νεοκύπριοι»[1] ποσουσιάζονται σαν μέτοχοι κάποιου αρχενονου νεοκοσμου, πρώτου δηλαδή ανακαλύψουν το παιχνίδι, του Ενώ με το ιδανικό του Εγώ, που χτίζει στα καθ' ημάς, στον ελληνικό πολιτισμικό αποθεματικό χώρο, το πρόσωπο του πολιτισμού μας: παράδοξα ερωτικό, πεπηρό, παρανοειδικο.

Και τι κάνουν μπροστα σ' αυτή την κρίση ταυτότητας οι ιδεολόγοι με τα διάφορα επιστημονικοφανή πρόσωπα: (και θα ήταν κάποια ανάμφιβον να μάθουμε γι' αυτη την ταυτότητα του επιστήμονα στη σημερινή Κύπρο.).

Προσπαθούν να υπερκεράσουν τη κρίση. Τη μεταγγίζουν μέσα από τον εξουσιαστικό λόγο των ιδεολογημάτων τους, εξορκίζουν και αποπέμπουν τον τρόμο τους μπροστά στη ανικανότητά τους να είναι «άλλοι». Προσοχή όμως! Μπορεί όλοι, οι κάθε μα τα μέσα του, να εξορκίζουμε την κρίση του ταυτίζεσθαι. Η δυσκολία ίσως να είναι πως αυτοί εξορκίζουν τον τρόμο τους παρλόντας «πρωτοκρατικό λόγο, λόγο εξουσίας[2]

Εκπροσώπουν κοινοτοπιες της δεκάρας. Είμαστε, λένε, όχι σκυφτοί Έλληνες, αλλά Κύπριοι. Έχουμε όμως κοινές σχέσεις με τον ελληνικό χώρο. Φοβούνται βέβαιο να αρνηθούν ολότελα την ελληνική ανωσσιά. Ταυτόχρονα όμως, προσπαθούν να υπομενάσουν ένα μεσό, σχεδόν αυτοτελή χώρο ενσωμάτωσης. Για να τον εξουσιάζουν ευκολότερα. Προσπαθούν να σπάσουν την ιστορία. Για να την πλαστογραφήσουν και να καθυστέρεσουν τη φορά της (αυτό που τους δοφαίγει στο πολιτικό σχέδιό τους). Λες και η κυπριακοτητα μπορεί ποτέ να ορισθεί έξω από την ελληνικότητα. Λες και 25 χρόνια μπορούν νάχουν το ίδιο ειδικό βάρος με τόσους πολλούς σιώνες. Η ιστορία τους είναι αδιάφανα εγωκεντρική, μετρούν την ιστορία με τη δική τους ηλικία. Κι έρχονται από μενα και θέλουν να θεραπεύσουν τον εθνοκεντρισμό που αποδίδουν στους «ελληνοκεντρικούς»!

Εκπρόσωποι κοινοτοπιών της δεκάρας. Κατασκευάζουν στο εργοστάσιό τους καπέλα, νάκεσε, ψευδοκοσμήματα και διάφορα άλλα τέτοια μαγιάμπιδα και σπιούδα πάρα λόγων θεωρούν, και νόστιμα, πλανόδιοι στο πλάβι τον ίδιον, σπήνουν στον πάνω τους τα μπρελόκια με το κιέβαρο και τ' άλλα μη, νά τους αλέξαμε σαστε καλέ λέγ; κυπριακη συνείδηση, φωνάζουν. Μην κίστε πα τόσο Ελληνες. Δοκιμάστε αυτο το μοντελάκι της «κοινοπρασίγκης», πάει μεγάλο με την κοινότητα του πεσόλπου σας, με την πτυχάθεια, τη συναισθηματική ανκόλλεση και την κλουσιβελή ηθικολογία σας.

Ας ακούσουμε όμως τους διάφορους δραστήριους εμπορευόμενους στη παζάρια τους. Δεν σκοπεύω να αξιοποιήσω τα χρόνο μου με τις νεκρόσεις τους που πάνουν δυνάμει από ελλάμπη φαντασίας, από αμφιβόλεσιό με την «εφευρετικότητα» από ανοπτρία λόγου.

Υπάρχει ερείσμα Εξω

1. Κάποιοι εδώ μέσα, αλλά και έξω από 'δώ πολλοί σκορπη, φαίνεται να νομίζουν ότι κάποιο «ευθεντικό» ή «αυρέγονω» σημείο της «κυπριακότητας» τους κατασκέζονται μέσα στο σημερινό πλείσιο του εθνικού προσδιορισμού μας. Τάνουν ελόενα να μας υποβάλουν ότι η κυπριακή συνείδηση δεν είναι αυτό που κάθε 'πρεπει» να είναι. Δίνουν την εντύπωση πως η «κυπριακή συνείδηση» δεν είναι, αλλά θα δίφεστε να είναι...

Εγώ επιμένω ότι η καθ' εαυτή ταυτότητα είναι αυτή που τείνει να απελευθερώσει την ανθρωπία του ατόμου, της ομάδας... Να την απελευθερώνει μέσα σ' ένα σχετικό πλαίσιο - κοινωνικό, ιστορικό, πολιτισμικό, οικονομικό. Ας απελευθεώσουν λοιπόν την ανθρωπία τους. Ας προσπαθήσουν να μας δείξουν την ταυτότητά τους αυτή στο φως. Αν την εχουν. Γιατί πολύ φοβάμαι ότι απλώς την αναζητούν ιδεολογικά κι όσο δεν τη βρίσκουν να υπάρχει σκέρια, δυνατή, έφοβη μπροστά στις επιθέσεις των καιρών, τόσο γίνονται ανυπόστατοι προσπαθώντας να πλαστογραφούν την ιστορία, να λένε ακόμη ότι πολιτιστικά κάποτε ειμαστεν «κάτι άλλο» και γι' αυτό κάποτε θα μπορούμε να είμαστε ένα με τους Τούρκους.

Εδώ θα πω τρία πράγματα.

Πρώτον ας μη ζητούν τα δικαιώματα του κράτους ή κάποιων άλλων θεσμών αξιωματικού. Ας δούμε τι θε μείνει απ' το ερώτημα της ταυτότητας που προτείνουν.

Δεύτερο, ζούμε - και θα ζούμε για πολύ ακόμα - σε μια «ηλι-

αντίλογος στους προαγωγούς της «κυπριακής συνείδησης»

κία εθνισμού». Κι αν δεν έχουμε χάσει τα λογικά μας πρέπει να μη ξεχνάμε: άλλο ο εθνισμός του καταπιεσμένου κι άλλο ο εθνισμός του καταπιεστή.

Τρίτο: ας μας δείξουν την «ανελλαγκτική» τους ταυτότητα. Λένε πως ποθούν να 'μαστε Κύπριοι, αλλά δε τους ικανοποιεί αυτό που έχουν να επιδείξουν σαν «κυπριακότητα». Εγώ λέω: είμαι Έλληνας γιατί πρώτα απ' όλα επιθυμώ να είμαι Έλληνας, να είμαι αυτό που είμαι. Όχι υπήκοος του κράτους αυτού και ενάνκη κάτοικος των Αθηνών. Η κρίση ταυτότητας που μπορεί να πιστεύω ότι υπάρχει. Η κρίση ταυτότητας που παρουσιάζουν στα μάτια μου οι «κυπροσυνειδησίες» είναι κατ' εξοχήν σχιζοειδής. Γιατί σαν Έλληνες δεν θα επιτρέψουμε ε' ένα τυχάρπαστο κρατικό σχήμα - δυο κι αν το έχουμε ανάγκη - να σταθεί εμπόδιο στην επιθυμία μας να είμαστε πρώτα απ' όλα αυτό που είμαστε. Αυτε έχουμε πρόβλημα με την ετεροότητα του άλλου (π.χ. του τουρκοκυπρίου). Έξω από τα πολιτικο-ιδεολογικά επιχρίσματα μπορούμε να προσεγγίσουμε καλύτερα το ξένο μέσα από την εθνική και πολιτισμική μας ταύτιση. Ας μη τον κηδεμονεύσουμε για να τον «απελευθερώσουμε» από τους κακούς ομογάλακτούς του αυτε και να τον χρησιμοποιούμε για να στήνουμε στη γενιά τους δικούς μας πολιτικούς αντιπάλους. Γιατί αυτό κάνουν σήμερα κάποιοι εδώ με τους τουρκοκύπριους: τους κηδεμονεύουν, μιλούν στη θέση τους. Θέλουν να τους καταργήσουν όπως φαντάστηκαν κάποτε να κάμουν μερικοί αδιστακτοι εθνικιστές, όπως κάνει σήμερα ο τουρκικός στρατιωτικός εξημερωμός εξουσίας με τους αποίκους και το στρατό κατοχής. Ας μη προβάλλουμε τώρα εκείνη τη δηλή εικόνα του «βάρβαρου-αδελφού» που θα τον «εκπολιτίσουμε» βάζοντας τον στο ίδιο καζάνι που έχουν εμάς χωμένους...

2. Λέω να είμαι. Γιατί είμαι ό,τι είμαι κι έτσι μόνο μπορώ να δω τι θ' απογίνω, να ονειρευτώ και να σχεδιάσω τι θέλω να γίνω. Για να γίνω πρέπει να είμαι. Κι εγώ ειδόλως θέλω να γίνω μέτοχος μιας ομάδας που δε ορίζεται πρωταρχικά σαν κρυπτόνους αγωγός μιας κρατικο-εξουσιαστικής αντίληψης της συλλογικής ταυτότητας που γιο την «επιβίωση» - όπως λένε - θα μας κάνει, όλους μαζί, αγγλόφωνους κύπριους, Έλληνες και Τούρκους, φίρόηνμίγδην. Γιατί η γλώσσα είναι κεφαλαιόδες θέμα. Η γλώσσα δεν «κεκρράζει» απλώς μια κουλτούρα όπως υποστηρίζουν κάποιοι γλωσσολόγοι και εθνολόγοι. Η γλώσσα, σαν δομημένη αίσθηση και σχήμα (σύσημα), είναι αποτέλεσμα της πρακτικής αντιπαράθεσης του υπαρξιακού χώρου (το «γεγονός») και του λογου. Θα πω λοιπόν ότι είμαστε η γλώσσα που μιλάμε, κι έτσι υπάρχουμε μέσα στο χώρο και στο χρόνο. Μέσα από τη γλώσσα μας.

Η συλλογική ταυτότητα δεν είναι σούπα να βάζεις μέσα διάφορα «συστατικά» και να την ανακατώνεις με την ανοξύλινη κουτάλα που σου έφηναν οι αποικιοκράτες - «εκπολιτιστές». Γιατί αυτοί πρόλαβαν ανεπεξίτηκαν μια «κυπριακή συνείδηση» που δε τους άφηνε ποιχους από τον πόθο εθνικής ελευθερίας σου σιγόβραζε μέσα απ' όλες σχεδόν τις εκδηλώσεις της κοινότητας των Ελλήνων της Κύπρου. Δεν είναι να βάζεις λιγκι βράκα και χαλούμι, λινάκι τουρκικο λευκοίμα, κανένα-δυο χορούς και λιγοιμ μιναρέδες, κι άλο αυτά τα αγγλικά ρήματα της αμηχανίας για να σου βγει «κυπροκυπριος».

Εγώ τουλάχιστον, που είπα να μιλήσω στ' όνομα μου, θέλω να είμαι ότι είμαι. Κι ες είναι αυτό να σίμαι ερείπια ψηλαφώντας αυτά τα ψήγματα ταυτότητας που τα χρειαζόμαι για να συνδιαλλαγώ με το ξένο.

3. Κάποτε δίνεται η εντύπωση ότι αυτό που σ' αλήθεια μένει από τον ελληνικό πολιτισμό είναι κάποια «ερείπια». Οι αρχαίες κολώνες που σώζονται στοιχηματίζοντας για την αντοχή του πόδου που άλλοτε σμίκεψε τα μάρμαρο. Κάποιο ναυάνια στις βυθό της θάλασσας, με αμφορείς γεμάτους αμυγδαλα. Η ψίχα των εμυγδάλων αυτών σώζεται από τις ίδιες δυνάμεις που σώζουν τις κολώνες και τα σπάδια και τα αμφιθέατρα, τη δύναμη που σώζει κι αυτό που είναι άφθαρτο μέσα μου. Μας υποθάλλουν ακόμη πως σε συγκριση μ' αυτό που ήταν κάποτε η Ελλάδα, σήμερα είμαστε «γύφτοι». Είναι και παίνει η ανθελληνική προπαγάνδα στην Κύπρο. Γιατί κάποιοι πιστεύουν πως αν εμαυρώσουν την εικόνα της αθηναϊκής κοινωνίας θα στρέψουν αλλού τα μάτια των Κυπρίων, θα έχουν πολιτικά κέρδη. Βέβαια ανεχομαστίζα πως αυτοί οι άνθρωποι, αν τους μιλήσεις για τα «μάτια της ψυχής» που δεν μπορούν να τα αγγίξουν, θα ταραχτούν πολύ και θα σου προτάξουν τα «δόφια της «επιστήμης» τους που λέει πως δεν υπάρχουν «μάτια της ψυχής»)

Τα πράγματα δεν έχουν έτσι. Δεν πρόκειται ούλ. για μια αντιπαραβολή ανάμεσα σ' αυτά τα λαμπρά ερείπια και το ακέραιο, ανεξάρτητο, ανκίο, εδόσμενο, ειδυλλιακό μέλλον μιας αθέλφωμένης και παραδεισιακής Κυπριακής Δημοκρατίας. Αν όμως, για να ικανοποιήσουμε το πολιτικό τσίρκο που στήνεται, πρέπει να διαλέξουμε, εγώ απαγγέλω κάποιους στίχους του Νίκου Εγγονόπουλου:

τι θλίψη θα ήτανε — θε μου — τι θλίψη
αν δε με παρηγορούσε την κορδιά
η ελπίδα των μαρμάρων
κι η προσδοκία μιας λαμπρής αχτίδας
που θα δίνει νέα ζωή
στα υπέροχα ερείπια
σπαρόλλοχτα όπως
ένα κόκκινο λουλούδι
μέσ' σε πρέσινα φύλλα».

Και τα λέω, δεν φοβάμαι, ερείπια είμαι. Αυτό τε Είμαι σε είναι κι ερείπια, αν είναι νε 'ναι δικό μου. Γιατί ε σκοπός ποιός είναι να είμαι κι ας είμαι άλλος ή να είμαι εγώ;

4. Ρώτησαν το Φ. Γκαρθε Λόρκα γιατί απαγγέλλει τα ποιήματά του. Για να τα υπερασπιω, τους είπε. Κι εγώ κάπως έτσι απαγγέλλω την επιθυμία μου: σαν Έλληνας της Κύπρου διαλέγω τη μοίρα της Ελλάδας. Αγγέλλω την επιθυμία μου για να την υπερασπιω. Στο βαθος βεβαια δεν είναι ακριβώς επιλογή, γιατί εδώ προσπάθησα να πω ότι την εθνική, την πολιτισμική μου ταυτότητα, δεν την επιλέγω με πολιτικά, οικονομικά ή άλλα ωφελιμιστικά κριτήρια.

Άλλα επειδή εδώ γίνεται μια συγκεχυμένη συζήτηση πέφτω γκι μια σπιγκί στην παγίδα τους. Λέω λοιπόν: είμαι Έλληνας. Διαλέγω λοιπόν την τραγική μοίρα της ελληνικότητας μου. Είμαι ετοιμος να «πληρώσω τα έξοδα», να υποστώ τις συνεπειες, να πολεμω με τις αντιφάσεις μου. Γιατί, ας 'τη γελιόμαστε. Είναι τραγικό να είσαι, όπ κι αν είσαι.

Είναι διάφορο του κάνουν θόρυβο με τα «κυπριακά» τους. Αυαντω κυπριακό αντικρυ στε ελληνικό; Μα πάς, πού το ανακαλύψατε αυτό; Γιατί εσεις; Γιατί όχι: ελληνικό, κυπριακό φοαίο, στον τρόπο τον ελληνικό που ακόμη αναβλύζει απ' Κύπρο; Με

Σημειώσεις - παρατηρήσεις

1. Ανοφέρομαι σε μια προσέγγιση των διαπροσωπικών σχέσεων σαν αυτή του Erving Goffman: *The Presentation of Self in Everyday Life.*

2. Βλ. τη διεισδυτική ανάλυση του Jürgen Habermas: *Erkenntnis und Interesse* (Γνώση και ενδιαφέροντ), Φρανκφουρτη, 1968.

3. Βλ. Κ. Ζουράρι, *Μαγάγκαια Ανεφιλόνητη*, Αθήνα, 1984.

4. Ο Ρομπινσόνας του Μ. Τουρνιέ που έχει αποκλειοθεί σ' ένα νηφάκι μόνος μαζί μ' ένα μοίρο (θαγενή γράφει στο ημερολόγιό του: «Όλα τα αισθήματα που ένας άνθρωπος προβάλλει σ' αυτούς και σ' αυτές που ζούνε γύρω του, είμαι υποχρεωμένος να τα κάνω να συγκλίνουν προς ένα και μονοδικό «άλλο», διαφορετικά τι θα γίνουν; Τι θα 'κανα τον σίκτο και το μίσος μου, το θαυμασμό και το φόβο μου αν ο Παρασκευάς δεν μου ενώνεε ταυτόχρονα σίκτο, μίσος, θαυμασμο και φόβο»: M. Tournier, *Vendredi ou les limbes du Pacifique*, Παρίσι, Gallimard, 1972, σελ. 224.

5. Δεν μπορείς να λες «είμαι Κύπριος» αδιαφορώντας για το ότι υπάρχουν Έλληνες και Τούρκοι μέσα σ' αυτή την ιστορική φάση αγώνα και αντιφάσεων. Αν όμως αδιαφορούσες πραγματικά τότε δεν θα 'σες πιν ανάγκη να φωνάζεις «προκλητικά» πως είσαι Κύπριος. Είναι επειδή δεν ξέρεις τι άλλο να κάμεις και βγαίνεις και φωνάζεις. Είναι γιατί, ειδικά εσύ, έχεις πρόβλημα διαλεκτικής σύνδεσης της πράξης με την αυτογνωσία. Πρόβλημα αμηχανίας. Είναι γιατί ξέρεις πολύ καλά πως δεν είσαι έτσι «απλά κι ωραία» Κύπριος, μα κάτι άλλο που δεν μπορείς να αβίσεις το σημάδι του. Γι' αυτό μπλέκεις και την ταυτότητα με το κράτος, με την πολιτική των κομμάτων και των μηχανιορών.

6. Μιλάμε για «χαρακτήρες». Επαλαβούμαστε την εικόνα της χάραξης. Είναι δε αυτό σημαντικό γιο να δούμε πως αυτά τα πράγματα δεν αλλάζουν τόσο εύκολα όσο γελιούνται να νομίζουν ορισμένοι. Αυτε με απόξεση δεν αναιρείται η εμπειρία της χάραξης ετούτης που είναι η εθνικό ιστορική και συλλογική μνήμη ενός λαού. Γιατί είναι χάραξη πάνω στο σώμα που είμαστε.

7. J. Duvignaud, *Lieux et non-lieux*, Παρίσι, Galilée, 1977.

8. Βλ. Σ. Φροϋντ, *Συλλογική ψυχανάλυση και ανάλυση του εγώ*, στον τόμο *Δοκίμιο ψυχανάλυσης*.

9. Βλ. G. Bachelard, *L'eau et les rêves*, Παρίσι, 1942.

10. Βλ. «Σενάριο για ένα κυπριακό γουέστερν - οι περιπέτειες μιας συλλογικής ανεθμίσας», Ριζοσπάστης, τεύχ. 2, 1983.

11. Δεν ενοοείται εδώ το συγκεκριμένο σωματείο αλλά αυτό το ιδεολογικό σχήμα του «νεοκύπριου» σαν φορέα της «κυπριακής συνείδησης» που κυοίως καλλιεργείται από το ΑΚΕΛ, αλλά και σε άλλους χώρους της αριστερής (κομματικής ή όχι), καθώς και πρόσφατα σε μερικά κλιμάκια της δεξιάς.

12. Διαβάζουμε στο Εντάς των τεχχών του Σεπτεμβρίου (τευχ. 14) «Γι' αυτό και η θέση μας είναι ιδιαίτερη λεπτή, πορά το γεγονος ότι εμείς οι Ελληνοκύπριοι έχουμε μια κάποια ταυτότητα με την Ελλάδα, από πλευράς γλώσσας, ορισμένων εθίμων, κάποιων τρόπων σκέψης. Όμως από το '60 και πάρε η πλειοψηφία του κυπριακού λαού και εννοώ και τους Τουρκοκύπριους και τους Ελληνοκύπριους προσπαθούσαν μέχρι το '74 να φτιάξουν κάτι καινό. Αρχίζοντας σωστάλιε πρώτα από το κράτος κόφ». (Δικές μου οι υπογραμμίσεις)

(Μέρος των σημειώσεων αναφέρονται στο απόσπασμα που δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο τεύχος).

κριτική των μοντελων ταυτοτητας στη Κυπρο

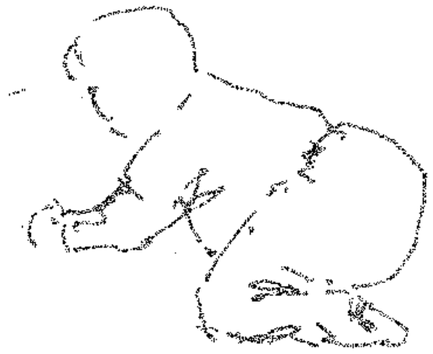

κοστη αγκιστη

Όταν η Κύπρος άρχισε να βγαίνει αργά από το δικό της μεσαίωνα, άρχισε να ψάχνει το πρόσωπο της μέσα στις δυνατότητες της εποχής. Ακολουθώντας το δρόμο όλων των εθνοτήτων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας οι Έλληνες της Κύπρου νομοτελειακά διαμόρφωσαν εθνική συνείδηση με την τότε έννοια του όρου, συνείδηση δηλαδή που οπισκοποιούσε στη δημιουργία ενός αστικού Ελληνικού κράτους. Η ιδέα της ένωσης ήταν από τη φύση της αίτημα αστικό και δεν μπορούσε παρά να είναι τέτοιο. Οι υπόλοιπες τάξεις της κοινωνίας δεν μπορούσαν παρά να στηρίζουν αυτό το αίτημα, εκτός φυσικά από την προηγούμενη άρχουσα τάξη. Το αίτημα ήταν αντικειμενικά προσδιοριστικό διότι ανέτρεπε τις Οθωμανικές δομές της κοινωνίας.

Τελικά με την ιδιαίτερη κίνηση «βολιδίσκο» της νέας Ελληνικής άρχουσας τάξης καταλύεται η Οθωμανική Αυτοκρατορία και στο άντρο της από τους Νεοτούρκους με αιτία και αποτέλεσμα την ανάπτυξη του Τουρκικού εθνικισμού, που εμφανίζεται λίγο αργότερα και εδώ.

Η Κύπρος, χώρος που ευτυχώς ίσως, έκοψε έξω από τις «ξελίξεις» της εποχής εκείνης στην πρώην Οθωμανική επικράτεια λόγω Αγγλοκρατίας. Νόμιμη όμως να προχωρά στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα με τους Ελληνοκύπριους στο χορό της κένωσης και μόνον ένωσις» και τους Τουρκοκύπριους να διεμορφώνουν όλο και πιο έντονα την ιδία και την πράξη του «εξίμ» και «βάλε» για τους πιο ευφάντοστους της εποχής.

Το δεύτερο αίτημα για δεκαετίες, το πρώτο για ένα περίπου αιώνα, έμενον αμετάβλητα κι' απολιθωμένα-αποσβολωμένα θάλεγα μπροστά στις ραγδαίες εξελίξεις του περιβάλλοντος, στην εξέλιξη του ιμπεριαλισμού, στη πλήρη διαμόρφωση της εξάρτησης των «μητέρων πατρίδων» των οικονομιών τους και των κοινωνιών τους. Το ίδιο απολιθωμένα έμεναν, μπροστά στη πιο αργή αλλά σταθερή, αναδιαμόρφωση της Κυπριακής κοινωνίας στα χρόνια της αποικιοκρατίας με την εμφάνιση της βιομηχανίας και της εργατικής τάξης. Δεν έγινε καμμιά προσπάθεια μιάς έστω αντιφάσκουσας κοινωνικής προσαρμογής του εθνικιστικού αιτήματος ούτε από την πλευρά των Ελληνοκυπρίων ούτε από την πλευρά των Τουρκοκυπρίων.

Η στατική αυτή αντιμετώπιση εξηγείται και από την κατάσταση στις δυο μητροπόλεις και από το γεγονός ότι στην ηγεσία των δύο κοινοτήτων βρισκόταν η εκκλησία και οι διαμορφωμένοι από την άρχουσα τάξη των μητροπόλεων διανοούμενοι. Η αριστερά εγκλωβισμένη στη θεωρία των σταδίων και των εθνικών μετώπων παρέμεινε ουσιαγός. Ωστόσο στη δεκαετία του 50, ήταν πια εμφανής η σημασία που θα μπορούσε να πάρει η διακοινοτική σύγκρουση. Υπάρχουν πέντως και κείμενα της εποχής και αρκετοί ανθρωποι της αριστερας που έστρεψαν την προσοχή τους στο ζήτημα αυτό.

Η Αγγλία κατάλαβε ωστόσο γρηγορα το ρόλο που θα μπορούσε να παίξει η διακοινοτική αντιπαράθεση και βοήθησε στην ανόβιωξη των υπαρχουσών αντιθέσεων ανάμεσα στις άρχουσες ομάδες των δύο κοινοτήτων. Πάνω στη καλλιέργεια της διακοινοτικής σύγκρουσης πόνταρε όλως ιδιαίτερως το σύνταγμα της Ζυρίχης.

Με την ευφάνιση της κατ' ευφημισμό αποκαλούμενης Ανεξάρτησης Δημοκρατίας της Κύπρου έχουμε το εξής φαινόμενο. Οι Άγγλοι ελέγχουν ουσιαστικά το νησί, ούσκις το θέλήσουν χωρίς να ενοχλούνται διότι οι Κύπριοι είναι απασχολουμένοι αλλού. Ο πολλαπλασιασμός των αντιθέσεων αφήνεται στο νέο Κυπριακό κράτος.

Η Πιθδεκ κύριο όργανο ιδεολογικής διαμόρφωσης των νέων διεχετεύει την ιδεολογία της άρχουσας τάξης της Ελλάδας και της Τουρκίας στις αντίστοιχες κοινότητες.

Ο στρατός μετά το '63, βασικότατος θεσμός μετάδοσης ιδεολογίας αλλά και διατήρησης, μιάς συγκεκριμένης κοινωνικής τάξης είναι επίσης στα χέρια του Ελληνικού και Τουρκικού κράτους.

Οι υπόλοιποι τομείς του κράτους επαυφοτερίζουν σταδιακά όλο και περισσότερο μεταξύ της πολιός ιδέας της ένωσης και της ιδέας της Ανεξαρτησίας. Στην αρχή ενωτικό όσο περνά ο χρόνος αυξάνεται το ποσοστό της τάσης για ανεξαρτησία με τους ρυθμούς της ανάπτυξης ντόπιας, Ελληνοκυπριακής κυρίως, αστικής τάξης. (Η Τουρκοκυπριακή άρχουσα τάξη εγκαταλείπει το επίσημο κράτος με αυξανόμενους ρυθμούς και προσανατολίζεται προς το Τουρκικό κέντρο.

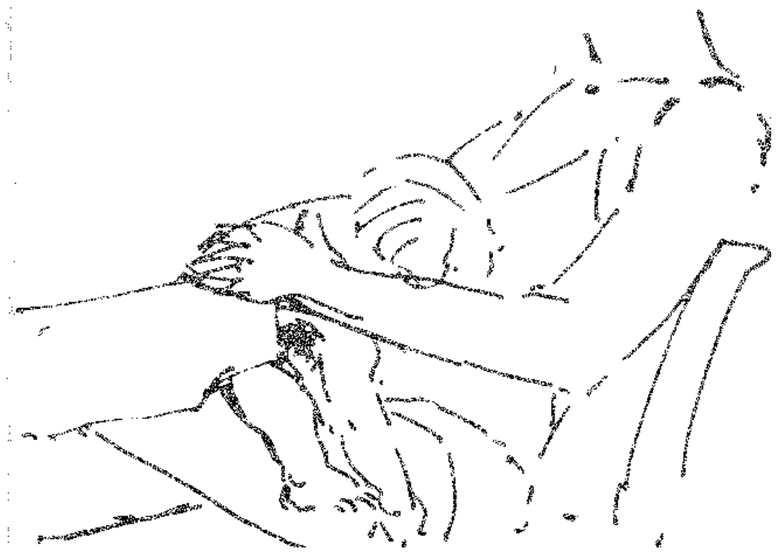

Στην Ελληνική Κύπριακή κοινότητα η ανθόμορφη κριτική στάση και αντίσταση ενάντια στην παιδεία και το σπρωξίματ (τους τομείς του κράτους που την κατατρέχουν άμεσα δημιαδή) ο φόβος σαν τάση προς ανεξαρτησιακή συνείδηση. (Για τις μπορέσεις με μεταμορφώσεις το σχολικό πρόγραμμα, θα πρέπει να σπουδάσει στο Κυπριακό Υπουργείο Παιδείας, ο κατοπάκι των φανάρων στο σπρωξίμ καταλογιόταν σ'αυτές εξ Ελλάδος εθνικιστικούς κλπ.) Το Κυπριακό κράτος εμφανίζεται σαν εξ αντιπαλόνου αδύνατο να ρυθμίσει τα πράγματα.

Φεύ! Δεν εμφανιζόταν μόνο αλλά ήταν κάλος, ως φάνηκε το '74. Όμως η ανεξαρτησιακή συνείδηση μέσα στον κόσμο δεν είχε τον απαραίτητο χαρακτήρα της αντίστοιχης κρατικής που έπαιξε μεταξύ του «εφιστών και του «κωπάσιω» αλλά ρίζωσε βαθύτερα και βγήκε ανοιχτά πλέον στην επιφάνεια, μετά το '74, λόγω της διάλυσης των προηγούμενων μηχανισμών που την εγκλείβιζαν σε μια έκφραση μέσα συναβολιόμων.

Η ανεξαρτησιακή συνείδηση στο πλαίσιο του πολίτη εμφανίζει κάποια ενδιαφέροντα στοιχεία όπως η ίδια η ιδέα της ανεξαρτησίας, η αποδεχόμενη από τα σταυρόπτα της εθνικιστικής συνείδησης, η λοιπά ελλιπής συνείδηση του κτητικοσυμμιξίας, η ιδέα της εμφανούς συμβίωσης δυο διαφορετικών και ανταγωνιστικών κοινοτήτων (τουλάχιστον στον επίπεδο των αρχουσών τάξεων) κλπ.

Η «ανεξαρτησιακή συνείδηση» της αρχουσας τάξης (νέο κομμάτι της, τουλάχιστον, που την αποδεχτήκε δόλιες φυσικά προς ούδε κίδους μεταποίηση εδάφους από τη λάβα, με αποδέξαμε δώρο, δυνατόρισε αντίστασης, δώρες δείχνει και η προσφυγή από μερικές της Αμερικανικής και Ελληνικής άρχουσες τάξης στο πρόβλημα.

Βοηθητικό ρόλο στην ανάπτυξη των πιο πάνω, ανοιχτόμενων διεθνιστικών, ήταν και ο αποδεικτός εκφυλισμός της, κάποτε, προδοτικής βούλησης της ένωσης, σε μια αντιλαϊκή αντίθετη κατάσταση με αποκορύφωμα το πραξικόπημα.

Η σύγκρουση αυτή δείχνει υπόλοιπα στα πάνω σύν δεν οι δυνάμεις αλλάζουν περιεχόμενο. Τουλάχιστον δείχνει και το υγιαίνοντα αξίες, που αντιπροσωπεύονται σαν αιτίες. Πάντως σαν χρόνος, η τελευταία τάση πάει πάρα πολύ να αχνόρα σπανιά λόγο τα δικαίω, μέσα όμως από το κλίμα πιστοποίησης και αποκρατεί και τις εξ αντιπαλίου πραγματικές συνάπαντες των γεγονότων του '74.

Ενάντια στη πορεία των πολιτικών βιβλίων και ακολουθεί τα εξής:

α) Παρεμένει ανεξαρτησιακές, γιατί δε μπορώ να αποδέχομαι αλλοίως,

β) Επιμένω να θεωρώ έκαστη τη διαχωριστική γραμμή και να δούλ ανεβλένω,

γ) Ενάντια στο χρόνο που διαμορφώνει χαμιστικές συνείδησεις, ενάντια στο κόλπο της αποδεχόμενο αποφάσεις, η συνήθεια της Ανεξαρτησιακής συνείδησης, σφίγγεται με τη συνήθεια της ελπίδας για σταδιακή των ανανεώσεων.

δ) Πως αντιμετωπίζω την δυσκολία αδυναμία; Είναι άνοιχτο ακόμη και νέα η σπορά φωλιάζουν με ορμή και θυμό κόμα μετά το πραξικόπημα και την εισβολή. Δεν ακούζω ότι είναι δυνατόν να διαμορφωθεί μια άλλη πολιτική η εθνική ταυτότητα εκτός από την Τουρκική ή την Ελληνική. Ωστόσο μέσα σ' αυτή την ένωσα ενυπάρχει το πνεύμα αντίστασης των Κυπρίων, ενάντια στις εθνικές μητροπόλεις που ανταγωνίστηκαν τη Κύπρο σαν ξέφραγο οικόπεδο. Η αρνητική-θετική της διάσταση ελλείπει σε συνεδεπό της τοιλήχιστον επίπεδο.

ε) Γεννήθηκαν σ' ένα χώρο, όπου θεωρούνται μεγάλο πλεονέκτημα. Αν δεν διαμορφώνουμε ταυτότητα αγώνα στην ίδια και στην πράξη θα πεθάνουμε, τουλάχιστον σαν ελεύθεροι ανθρώποι που αποφασίζουν για τον εαυτό τους. Το θέμα της σταθερότης δεν μπορεί να στηρίζεται σε κάποιες λεπτές διπλωματικές ισορροπίες.

ζ) Σε σχέση με τον πολιτιστικό ιμπεριαλισμό: θα πρέπει να σταματήσει η πιο κάθαρτικός παράγοντας. Η αντίστοιχη των Κυπρίων θα πρέπει να βασίζεται σε μια σταθερή σχέση, κόπτεται και ανάδοβα με τους σρεοθνείς λαούς των μητροπόλεων.

η) Τα μητροπολιτικά κράτη δεν μπορούν να έχουν ιδιάμορφες σχέσεις από τη φύση τους, με το Κυπριακό κράτος. Η ιδιάτερη σχέση, είναι πάνω σε κοιδόμηση ανάμεσα στους λαούς κι' όχι ανάμεσα στο κράτη.

νεσιε γιασιν - μεχμετ γιασιν

η ποίηση μας ήταν όπλο στα χέρια του ιμπεριαλισμού

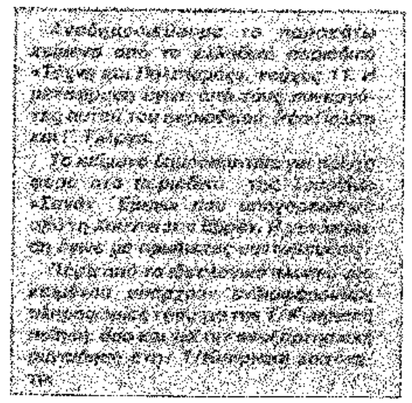

Ο ιμπεριαλισμός στην προσπάθειά του να υποδουλώσει τους λαούς, επιχειρεί να κυριαρχήσει τόσο στην κοινωνικοοικονομική, όσο και στην πολιτική ζωή της.

Έτσι, εδώ και χρόνια, καθώς οι ιμπεριαλιστές προσπαθούν να μεταβάλλουν την Κύπρο σ' ένα αβύθιστο αεροπλανοφόρο του ΝΑΤΟ, ο κυπριακός λαός δέχεται και την πολιτιστική επίθεσή τους. Κατά τη γνώμη μας, στο γεγονός αυτό πρέπει να αναζητηθούν τα αίτια του σωβινιστικού και μιλιταριστικού κλίματος που κυριαρχεί στην τουρκοκυπριακή ποίηση, ιδιαίτερα την περίοδο 1955-75.

τα αποτελέσματα της ιμπεριαλιστικής

Ο ιμπεριαλισμός από τη φύση του, παρουσιάζει σαν αναπόφευκτους τους ιμπεριαλιστικούς πολέμους και κηρύττει σαν «ήρωισμο» τη συμμετοχή σ' αυτούς. Ενώ παράλληλα, σε κάθε ευκαιρία εκθειάζει τον μιλιταρισμό. Πολύ φυσικά, η πολιτική αυτή επηρεάζει την κοσμοθεωρία των καλλιτεχνών. Η ποίηση που διαμορφώνεται κάτω από τις παραπάνω ιδεολογικές επιδράσεις, απομακρύνει τον λαό από την πραγματικότητα, τον αποπροσανατολίζει και διαιωνίζει την εκμετάλλευσή του.

Για πολλά χρόνια στην Κύπρο — ιδιαίτερα στην τουρκοκυπριακή κοινότητα — η ποίηση ήταν όπλο της ιμπεριαλιστικής πολιτικής. Η άλωση της Κύπρου από τους Οθωμανούς, οι πόλεμοι με τους Ενετούς, οι ανώνυμοι ήρωες και πολεμιστές θρυλοποιήθηκαν στους στίχους. Επίσης με τη μέθοδο της ταύτισης των αναγνωστών με ήρωες-σύμβολα, εξιδανικεύτηκαν ο πολεμικός χαρακτήρας και το αήττητο του έθνους. Ακόμα όλες οι αναφορές στο ιστορικό παρελθόν εκφράστηκαν με ένα τρόπο πέρα για πέρα φυλετικό. Τα γεγονότα της σύγχρονης Κύπρου, δεν είναι παρά η συνέχεια των ποσακώνων πολέμων μεταξύ των δύο «φυλών», της Ελληνικής και της Τούρκικης. Το ρίξιμο στη θάλασσα των Ελλήνων στη Σμύρνη, θα επαναληφθεί και στην Κύπρο. Παρομοία γεγονότα αφθονούν στα τουρκοκυπριακά ποιήματα που παραδίδονται σε επίδειξη δυνάμεων:

... Τον Τούρκο δεν τον νίκησε, δεν μπορεί να τον
νικήσει κανένας εχθρός
Παράδειγμα η ανυπότακτη ηρωική θυγατέρα - κατρίδα.
Μη δάδες στα χέρια άνδρες και γυναίκες αγωνιστές
ορμούν κραυγάζοντας, όπως τον Αύγουστο του '22..

Όλα αυτά τα χρόνια, ο ιμπεριαλισμός προσπαθεί να κρύψει το βασικό πρόβλημα που δημιουργεί η παρουσία του και επιχειρεί να αποπροσανατολίζει το λαό. Η «ένωση με την Τουρκία», παρουσιάζεται σαν ο μοναδικός τρόπος απαλλαγής από την διοίκηση των Άγγλων. Η Τουρκία είναι: ένας «πόδος», ένας «σωτήρας». Το συνηθισμένο ρεφρέν «μάνα-πατρίδα, θυγατέρα - πατρίδα» προκαλεί τα μητρικά αισθήματα:

... Αν θέλετε την αλήθεια
Ο αέρας που φυσάει από τον Τάυρο
δεν μας κρυώνει

Αντίθετα, μας θερμαίνει την ψυχή
Τα σύρλιαχτά των λύκων, μας δημίζουν
πόσο κοντά μας βρίσκεται η Τουρκία...

Άλλη πάγια μέθοδος των ιμπεριαλιστών είναι να πείσουν τους λαούς πως δεν είναι ικανοί να αυτοκυβερνηθούν. Η αποικοκρατική Αγγλία, έδωσε μεγάλη σημασία στην καλλιέργεια αυτής της ποσπανάνδας και διαμόρφωσε την παρακάτω άποψη. «Η Κύπρος πρέπει, οπωσδήποτε να ανήκει σε κάποιον. Από τη στιγμή που δεν ανήκει στην Αγγλία, μια και η Ελλάδα βρίσκεται μακριά, δε μένει παρά το νησί να είναι κτήμα της Τουρκίας».

Στη συνέχεια οι νατοικές δυνάμεις, με στόχο τη διχοτόμηση της Κύπρου, ξεκίνησαν μια σειρά διαδικασιών για να φέρουν αντιμέτωπες τις δύο κοινότητες. Εφαρμόζοντας την πολιτική του «διαίρει και βασίλευε», υποδαύλισαν στο έπακρο τον φυλετισμό, τον σωβινισμό και την πολεμική ατμόσφαιρα. Όλες οι ηθικές αξίες αντικαταστάθηκαν από το μίσος και την κακία.

Γύρω στο 1565, η πολιτική του «διαίρει και βασίλευε» των Άγγλων, κατόρθωσε να φέρει αντιμέτωπους τον ελληνικό και τον τούρκικο πληθυσμό, να αποξενώσει τον κυπριακό λαό, της παραδόσεις του και να τον απομακρύνει από τον πολιτισμό του. Επίσης προγραμματίσθηκε η επιβολή στους Τουρκοκύπριους της κυριαρχής τούρκικης κουλτούρας, πράγμα που έγινε με την υποστήριξη της Αγγλίας.

Την περίοδο 1954-55, η Διεύθυνση Παιδείας του δρ. Τζ. Φ. Σαντ, αποφάσισε «την μετακίνηση δασκάλων από την Τουρκία και την προμήθεια σχολικών βιβλίων της Ιστορίας, γεωγραφίας κ.ά. από την Τουρκία». Το 1958-59, αποφασίσθηκε να γίνουν «θερινά σεμινάρια σε Κύπριους δασκάλους από την εποπτεία ειδικών καθηγητών από την Τουρκία».

Στο πρώτο πενταετές πλάνο για την τουρκοκυπριακή παιδεία ο Ραούφ Ντενκτάς πρόσθεσε: «... Η υπόθεση της παιδείας δεν είναι μονάχα πολιτιστική. Στόχος μας είναι να δημιουργήσει μια δυνατή τουρκοκυπριακή κοινότητα».

Σύμφωνα με αυτή την απόφαση ήρθαν στην Κύπρο από την

Τουρκία πάνω από 150 δίσκαλοι. Ένας από αυτούς, ο ιμπασίμ Ζεκή Μπουρτουτολού ο Ί δια ποίημά του με τον τίτλο «Κοίτμαρα Κύπρο», λέει.

Είμαι η γλώσσα των κυμάτων.
Ψιθυρίζω στ' αυτιά της Κύπρου
«Σ' Τουρκία πλησιάζει»...

Η συνειδητή και συστηματική μεταφορά πολιτικών αξιών από την Τουρκία, είχε σαν αποτέλεσμα την σπιμάκρυνση του τουρκοκυπριακού πληθυσμού από τις γνήσιες πολιτιστικές του αξίες. Η ποίηση επηρεάστηκε έντονα από τα πολιτικά ρεύματα της Τουρκίας και εξελίχτηκε σε κακάκυπό τους. Ο ανταγωνισμός των παραδοσιακών και των εκδόσεων από την Τουρκία, σπρώνοντας τις ανεξάρτητες προσπάθειες των Τουρκοκυπρίων ποιητών. Ο μαραστμός της καλλιτεχνικής και πολιτιστικής ζωής της τουρκοκυπριακής κοινότητας επιτοχύνθηκε. Την περίοδο αυτή πολλοί λογοτέχνες προτιμήθησαν να εκδόσουν τα έργα τους σε εκδοτικούς οίκους της Τουρκίας και να τα κυκλοφορήσουν εκεί. ένα ταυτόχρονο κόπηκε κάθε σχέση και επαφή με τους Ελληνοκύπριους καλλιτέχνες. Ακόμα και κάποιο πρόταση για την μετάφραση στα ελληνικά, ορισμένων Τουρκοκύπριων ποιητών, απορρίπτηκε.

Ένα άλλο ενδιαφέρον σημείο είναι η έκρηξη που σημειώθηκε στον εκδοτικό τομέα μετά τον πόλεμο. Πορισμός κατιστάσεις δημιούργησαν τις κατάλληλες συνθήκες για την σπάρτευση ορισμένων καλλιτεχνών στην υπηρεσία της φασιστικής ιδεολογίας, με όλα τα επακόλουθά της...

Όλα αυτά δεν είναι ανεξάρτητα κι από την πολιτική της βίαης αφομοίωσης, που ασκήθηκε στον πληθυσμό. Στα πλαίσια της πολιτικής αυτής, οι επίσημοι κύκλοι υποστηρίξαν κάθε σωβινιστική και μιλιταριστική πολιτιστική προσπάθεια. Η υποστήριξη κορυφώθηκε με την ίδρυση του «Γραφείου Νεότητας Αθλητισμού και Λαϊκής Επιμόρφωσης», το 1971. Το γραφείο αυτό που ιδρύθηκε με την καθοδήγηση του Ρ. Ντενκτάς, από την πρώτη μέρα της ίδρυσής του, πήρε υπό τον έλεγχό του κάθε δραστηριότητα της τέχνης και του πολιτισμού. Προχώρησε στην οργάνωση «εθνικού θεάτρου», «εθνικής ποίησης», «εθνικής ζωγραφικής» κ.ά. Προσπάθησε να επιτρεί κάθε καλλιτεχνική δραστηριότητα. Έκδοσε διάφορα εθνικιστικά βιβλία, όπως τα «Τουρκοκυπριακό Εθνικό Θεατρικό Έργο», «Τουρκοκυπριακό Εμβατήριο», «Ανθολογία Τουρκοκυπριακών Εθνικών Ποιημάτων», κ.α. Ενδιαφέρον είναι ότι μεταξύ των εκδόσεων αυτών υπάρχει κι ένα βιβλίο με τίτλο «Αναφορά στον αγώνα ενάντια στους αντάρτες των πόλεων». Το βιβλίο αυτό παρουσιάζει τις αριστερές οργανώσεις της Τουρκίας και καλεί τη νεολαία σε επαγρύπνιση.

Στον πρόλογο της «Ανθολογίας Τουρκοκυπριακών Εθνικών Ποιημάτων» διαβάζουμε: «...Εμείς οι Τουρκοκύπριοι, από το 1955 και μετά, δίνουμε έναν μονόλογο και ιερό αγώνα για να διαφυλάξουμε την εθνική μας ενότητα και για να εμποδίσουμε την κυριαρχία των Ελλήνων στην τούρκικη Κύπρο... Τα ιδανικά μας είναι ο τουρκισμός και η ένωση με την Μητέρα-πατρίδα».

εξυπηρέτηση του φασισμού

Αυτές περίπου είναι οι προσπάθειες του Γραφείου για την τέχνη και τον πολιτισμό. Προσπάθειες που εξυπηρετούν τις ιδεολογικές θέσεις του φασιστικού κινήματος.

Την περίοδο αυτή, δεύτ. υπηρέτησαν τον σωβινισμό, ανακηρύχτηκαν ποιητές και τυπώθηκαν τα ποιήματα τους. Πολλά από τα ποιήματα μεταδίδονται από το ραδιοφωνικό σταθμό «Μπαϊράκι» και γράφονται στους τοίχους που χωρίζουν την Λευκωσία. Μέλιστα η μετάδοση από το ραδιόφωνο του ποιήματος «Μίσος» έδωσε ρφορμή σε ζωηρές συζητήσεις, καθώς μερικοί Τουρκοκύπριοι βουλευτές είχαν αντίθετη γνώμη. Παρ' όλα αυτά, οι κυβερνητικοί κύκλοι το διάδοσαν όσο μπορούσαν πιο πλατιά:

...μόνιμδικός μου σκοπός η εκδίκηση
Περιμένω την ώρα που θα βγεθώ στο πεδίο της μάχης
Κι' αν ακόμα σε μια μέρα κόψω χίλια κεφάλια
γκιαούρηδων

Μα το θεό και πάλι δε θα μου περάσει το μίσος
Χίλια κεφάλια γκιαούρηδων είναι πολύ λίγα.

Κι αν ακόμα σφάξω σαράντα χιλιάδες με το σπαθί μου
Κι' αν ακόμα στείλω σαράντα χιλιάδες στην κόλαση

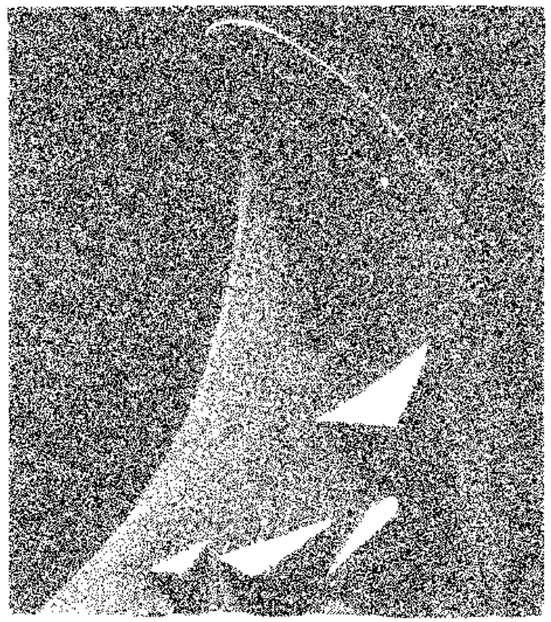

Κι' αν ακόμα κρεμάσω κατά χιλιάδες στην αγχόνη
Μα το θεό και πάλι δε θα μου περάσει

το μίσος

Χίλια κεφάλια γκιαούρηδων είναι πολύ λίγα...

Ας σημειωθεί πως παρόμοια ποιήματα κοσμούν τις αυχετήρες κάστες του Ρ. Ντενκτάς.

Άλλη μια μέθοδος του ιμπεριαλισμού είναι να διστρεβλώνει τις έννοιες της ειρήνης και της ανεξαρτησίας και να εκμεταλλευτεί τα ανθρωπιστικά αισθήματα, με σκοπό να κρυψει την βαρβαρότητά του και να αυτοπαρουσιάζεται πιο συχάριστος. Γι' αυτό «οι πολλές φορές παρουσιάζεται φορώντας τις μάσκες του «ανθρωπιστή» και του «ειρηνιστή». Στον αγώνα για την ανεξαρτησία της Κύπρου, αντιπαρέθεσε σαν λύση την ένωση με μια χώρα καπιταλιστική και εξαρτημενη από το ξένο κεφάλαιο και το ΝΑΤΟ. Πράγμα που στις τέχνες παρουσιάζεται σαν «βέλτιστη για απελευθέρωση», ενώ οι ιμπεριαλιστικοί πόλεμοι που έφεραν αντιμέτωπους τους κύπριους εργαζόμενους, προβάλλονται σαν πόλεμοι «ανεξαρτησίας και πατριωτισμού».

...Ε, κατί ήρθα με την σστραφτερή μου ιά
και την κερασοφόρα δυναρη.
Σκάνε τ' αγάλματα δοσμά, πρεχόρα εμπρές
για την αξεξαρτησία
Δώνες τώρα τα άκυτα σκυλιά βόλανε
μάτι στο νησί
Πρεχωρήσαν λαπόν, πορεβόλησε, κόψε, κόψε, χτύπα ...

Αρκετές φορές στην ποίηση υπάρχουν ανέμικτα τα «ουμανιστικά» και «σωβινιστικά» στοιχεία. Οι πόλεμοι που υποκινούν οι ιμπεριαλιστές γίνονται ξήθεν «για να ζούμε ανθρώπινα». Η ανάπη για τους δικούς μας νεκρούς, γεννάει το μίσος και την επέχθεια για τους νεκρούς του αντιπάλου.

Τι μας εμποδίζει να ζούμε ανθρώπινα και ανεξάρτητα; Οι «Έλληνες», μας λένε τα ποιήματα. Γι' αυτό και αναφέρονται στους Έλληνες με εξευτελιστικά επίθετα και ειρωνεύοντα τη δαιλία τους.

Η διστρέβλωση της πραγματικότητας και η δημιουργία ψευδαισθήσεων είναι τόσο δυνατή έστε η «φιλία» έχει καταντήσει μια λέξη που δεν μπορεί εύτε να την προφέρεις.

Είναι πολύ φυσικό, η ποίηση αυτή που έχει ζυμωθεί με την κοσμοπολίτικη κουλτούρα του ιμπεριαλισμού, να γίνεται κρέχτης του αντισοβιετισμού και του αντικομουνισμού, που ηχεί σπροκάλιπτα:

...Μην γερεύεις υπερφάνια στους κόκκινους ορίζοντες
Εκεί υπάρχει μονάχα η ταπείνωση των απηφανισμένων
Αντί για ανθρωπιά και ευημερία
Υπάρχει ένας λαός αλυσοδεμένος...

Με τα λόγια «αλυσοδεμένος λαός» εννοούν τους Τούρκους που ζούνε στη Σοβιετική Ένωση και με τους οποίους ταυτίζονται συχνά οι Τουρκοκύπριοι. Σε άλλα ποιήματα, περιγράφονται ο «εθνικός αγώνα» με τον «αντικομμουνιστικό» και οι «Έλληνες εχθροί» με τους «κόκκινους»!

ο ρόλος της κοινωνικο-οικονομικής κατάστασης

Οι επιδράσεις της ιμπεριαλιστικής πολιτικής, που εξετάσαμε πιο πάνω, δεν είναι αρκετές για να δώσουμε απάντηση στο ερώτημα, γιατί την περίοδο αυτή δεν ανεπτύχθηκε παράλληλα και μια προοδευτική ποίηση με αντιμιλιταριστικό περιεχόμενο. Όπως είναι γνωστό, ο ιμπεριαλισμός σε πολλές χώρες και σε πολλές περιπτώσεις δεν μπόρεσε να σταματήσει τη δημιουργία και την εξέλιξη της προοδευτικής τέχνης.

Στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα όμως, την περίοδο αυτή, σ' αντιπαράθεση με την μιλιταριστική ποίηση, υπάρχει μια αφιερμένη ποίηση που εκφράζει τα υποκειμενικά αισθήματα των δημιουργών της και στην ουσία εξυπηρετεί τον ιμπεριαλισμό.

Κατά τη δική μας γνώμη, για να βγάλουμε σωστά συμπεράσματα, πρέπει να δούμε τις στενές σχέσεις της «πολιτικής διείρει και βασίλευε» με τις κοινωνικοοικονομικές εφαρμογές της Κύπρου. Από την άποψη αυτή, είναι πολύ ενδιαφέροντα δεύ γράφει η εφημερίδα «Κύπρος και Νεολαία», στο 12ο τεύχος της:

«...Η τοξική και μαζική συνδικαλιστική οργάνωση ΠΕΟ, εκπροσωπούσε το 80% των Κύπριων εργατών (Ελλήνων και Τούρκων). Οι ένοπλες δυνάμεις απέσπασαν με τη βία τους Τούρκους εργάτες από τα συνδικάτα τους και επιτέθηκαν στους Τούρκους συνδικαλιστές. Αργότερα στις δύο κοινότητες ιδρύθηκαν τα κίτρινα συνδικάτα ΤΟΥΡΚ-ΣΕΝ και ΣΕΚ, που ελέγχονται από το κεφάλαιο. Μετά τη διάσπαση του συνδικαλιστικού κινήματος έγιναν προσπάθειες για την συντριβή του κοινού αγώνα της εργατικής τάξης. Ιδιαίτερα μετά τα γεγονότα του 1963, οι τουρκοκύπριοι αναχώρησαν να ζήσουν σταμονωμένοι σε ξεχωριστές περιοχές, σε ξεχωριστές κάστες. Στην περίοδο αυτή δεν αναγνωρίζονται τα δημοκρατικά δικαιώματα και ο «πόλεμος» αποτελεί μια καλή πρόφαση για να εφαρμόζεται αδιάκοπα στρατιωτικός νόμος. Ο τουρκοκυπριακός πληθυσμός που αγά-αγά ξεκόπηκε από την παραγωγή, μετασχηματίσθηκε σε μια καταναλωτική κοινωνία στρατιωτικών και υπαλλήλων, που ζει με την αμερικάνικη «βοήθεια». Ο υπολογισμός είναι απλός. Οι ξεκομμένοι από την παραγωγή, Τουρκοκύπριοι θα ξεκοπούν πιο εύκολα από τον ταξικό αγώνα καθώς κι από τον αγώνα για την ανεξαρτησία της Κύπρου. Και στην ανάγκη, να χρησιμοποιηθούν σαν για αντιπαναστατική δύναμη».

Αυτές οι κοινωνικές ανακατατάξεις, όχι μόνο δίνουν τη δυνατότητα να επικρατήσει η σωβινιστική προπαγάνδα, αλλά και εμποδίζουν την ανάπτυξη της ταξικής συνείδησης στον χώρο των καλλιτεχνών που γιροφέρουν στις σφαίρες του αφηρημένου ιδεαλισμού. Ιδιαίτερα, η συνεχής «κατάσταση πολέμου» στρέφει την προσοχή από τα κοινωνικά προβλήματα στον «εξωτερικό κίνδυνο» και τους «έλληνες».

Από την άλλη πλευρά η έλλειψη ταξικής θεώρησης των πραγμάτων φέρνει μαζί της και την ουνένεια. Μια συνένεια που δημιουργεί ακόμα μεγαλύτερη σύγχυση. Ποιητές που γράφουν ανέκατα «προοδευτικά» και «σωβινιστικά» ποιήματα, μεγαλώνουν ακόμα πιο πολύ τις αντιφάσεις και εμποδίζουν την ανάπτυξη ταξικής συνείδησης. Σαμπερασματικά, μπορούμε να πούμε πως η κατάσταση που επικρατεί στην ποίηση, είναι αποτέλεσμα της πολιτιστικής επίθεσης του ιμπεριαλισμού και των κοινωνικο-οικονομικών δομών της τουρκοκυπριακής κοινότητας.

η ανάπτυξη του προοδευτικού κινήματος

Το προοδευτικό κίνημα, παρά τις αντίξοες συνθήκες μετά το 1974 άρχισε ν' αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς.

Είναι φυσικό, οι κοινωνικές αλλαγές να αντανακλώνται στις πολιτιστικές δραστηριότητες και την ποίηση. Βέβαια, το θέμα αυτό είναι πολύπλευρο και χρειάζεται να εξετασθεί με μεγάλη προσοχή. Εμείς, θα αναφερθούμε σύντομα στη σημερινή κατάσταση, για να βγάλουμε ένα γενικό συμπέρασμα.

η αλλαγή στην κοινωνία — η αλλαγή στην ποίηση

Μετά την στρατιωτική επέμβαση του 1974, η άποψη των Τουρκοκυπρίων για την Τουρκία αλλάζει. Η Τουρκία παύει να είναι ένα ιδανικό και μια ουτοπία. Οι πολιτιστικές διαφορές των λαών της Τουρκίας και της Κύπρου γίνονται αισθητές. Ιδιαίτερα η στάση του βιοτικού επιπέδου και η έντιση της εκμετάλλευσης και της κερδοσκοπίας, ανοίγουν τα μάτια των Τουρκοκυπρίων, που συνειδητοποιούν, πως ελευθερία δεν είναι να ανωμένοι μονάχα την τούρκικη σημαία.

Σιγά σιγά, οι Τουρκοκύπριοι επηρεάζονται από την οξυμένη ταξική πάλη της Τουρκίας. Και τελικά σχηματίζονται «δύο» ξεχωριστές Τουρκίες. Η μιά των δημοκρατικών δυνάμεων και η άλλη του μονοπολικού κεφαλαίου.

Την ίδια περίοδο αναπτύσσεται το συνδικαλιστικό κίνημα. Το 1976 ιδρύεται η Ομοσπονδία Προοδευτικών Εργατικών Συνδικάτων (ΝΤΕΒ—ΙΣ). Η ανάπτυξη του προοδευτικού κινήματος δεν σταματά στην εργατική τάξη. Οργανώνονται οι γυναίκες και οι νεολαίοι. Η αφύπνιση των εργαζομένων και η οργανωμένη πάλη τους, συσπειθητοποιεί ακόμα περισσότερο το λαό.

Οι αλλαγές αυτές επηρεάζουν τους καλλιτέχνες. Τους υποχρεώνουν να πάρουν θέσεις και να σχολάσουν τα γεγονότα. Είναι πολύ ευχάριστο να βλέπουμε καλλιτέχνες, που πριν δεν είχαν ξεκάθαρες ιδέες, τώρα να παίρνουν θέση δίπλα στο εργατικό κίνημα. Τον Σεπτέμβρη του 1976 ιδρύεται το «Κίνημα Προοδευτικών Καλλιτεχνών» που σπαγάει τους προοδευτικούς Τουρκοκύπριους καλλιτέχνες και διανοούμενους. Σήμερα πιά, μπορούμε να μιλούμε για μια συνειδητή και σοβαρή προσπάθεια στους τομείς της τέχνης και της ποίησης. Με δύο λόγια, το αναπτυσσόμενο εργατικό κίνημα, βρήκε τους τρόπους να δημιουργήσει τους δικούς του καλλιτέχνες.

Το πιο σημαντικό παράδειγμα της καινούργιας ποίησης είναι ο ποιητής Φικρέτ Ντεμίρας. «Τα γεγονότα της Τουρκίας, λέει, είχαν μεγάλη επίδραση πάνω στην ποίηση μου. Ποφνικά σταμάτησα να γράφω αφηρημένα ποιήματα. Σιγά σιγά κατευθύνθηκα σε μια συγκεκριμένη ποίηση που μιλά για το λαό, για τη ζωή, για τη δουλειά, για την ευτυχία του κόσμου. Τώρα πια ξέρω γιατί γράφω και για ποιούς γράφω».

Με ρωτάτε γιατί άρχισα; Είναι απλό, κοιτάξτε!
Χρόνια με τανοφρίσατε με ωραία λόγια και γλυκά δάκρυα.
Μα τώρα πια δεν το μπορώ.
Μείνατε πίσω μου, να μαζέψετε τα νεκρά γράμματά μου...

Ναι, είναι αλήθεια πως η ποίησή μας ήταν ένα όπλο στα χέρια του ιμπεριαλισμού. Τώρα όμως έχει μείνει πίσω μας και μαζεύει τα νεκρά γράμματά μας. Τώρα η ποίησή μας βαδίζει στο φωτεινό δρόμο που ανοίγει το αντι-ιμπεριαλιστικό κίνημα. Τέσσο γράφονται ποιήματα που εκφράζουν τα -αισθήματα μας για την ειρήνη και τη λευτεριά και όχι για τον πόλεμο και τον σωβινισμό.

Οι πόνοι και τα βάσανα του λαού, που μετατρέπονται σε μια τρομερή αγανάκτηση κατά του πολέμου, ενώνουν τους ελληνοκύπριους και τουρκοκύπριους ποιητές γύρω από κοινούς πόθους. Σήμερα «μητέρα-πατρίδα» για μας και για τους σπίχους μας είναι η Κύπρος.

Από δω και μπρος η ποίησή μας δεν θα είναι όπλο του ιμπεριαλισμού. Αντίθετα ο ιμπεριαλισμός θα είναι ο στόχος μας.

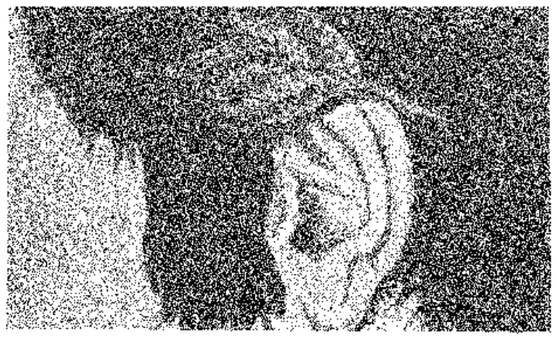

ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΕΙΣ

Εργαστήρι Χαλκογραφίας και Προυντζογραφίας

Τρικούπη - 33 τελέφωνο 461348

Οι για να χουμιστούμε μπορείτζιαι νάχουμε τη μεγαλύτερη συλλογή χαλκογραφημάτων τζιαι προυντζογραφημάτων του παζαρκού. Τζιαι σχεδόν ούλλα καμνουμεν τα εμείς. Μπόρετε θέμα νι μας δήτε .α δουλεύκουμε. Άμαν έσιετε ώρα ελάτε να πιούμε καφέ τζιαι να κουβεγκιάσουμε.

Πρωτότυπες πίττες στη Λαϊκή γειτονιά

Σωκράτης. τηλ. 450663

Τυρρόπιττες, ελιόπιττες, κοτόπιττες, φλαούνες, κινέζικες κρεατόπιττες, σουφλέ, καρπασίτικο, πισίνες, λουκουμάδες, χυμούς φρούτων κι' άλλα ποτά.

ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

Οθέλλου 1, τηλ. 438052 (κοντά στή πύλη Αμμοχώστου). Κάτι για σήμερα μίας άλλης εποχής.

ΠΑΝΝΗΣ ΛΕΟΝΤΙΑΔΗΣ

Λεωφ. 52-54 Τηλ. 450762

- Ταπέλλες και τέντες κάθε εί δους
- Μεταξοτυπία σπέσιαλ.
- Το γοργόν και χάριν έχει κι οποιος βιάζεται σκοντάφτει

Ταβέρνα Αξιοθέα

Οδος Αξιοθέας 9 τηλ 430787 Αγιος Κασσιανός

- Περάστε τη βραδιά σας στο κλασσικο παραδοσιακό δρομακο με τα γεράνια

Μαζι με τ' ομορφο και δροσερό υπαρχει και η αντιστοιχη κουζίνα ποιοτητας

- Επιμης Σουβλάκια σιεφταλιά ττεικ αγουέι με δέκα (10) σε λίνια τη πίττα

Αγγειοπλαστείο - Αγγειοπωλείο

Γ. Κοντού στη Λαϊκή γειτονιά. τηλ 456977

- Ολα τα προιόντα μας κα τασκευάζωνται από μας
- Μια αντιπροσωπική συλλογή της κυπριακής αγγειοπλαστικής η οποια ενσωματώνει πνευμα έρευνας και ανανεωσης με σεβασμο της παρα δοσης

ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ -ΤΕ·Ι·ΟΠΟΤΕΙΟΝ

Η Πρασινη Γραμμη

Αυτοκρατειρας Θεοδώρας 8 Αγιος Κασσιανός

Λευκωσία «εντός των τειχών» - Τηλ. 435049

Διαχείρηση Σύμης Σουκιούρογλου Μαίρη Παπά.

ΤΑΠΕΛΛΟΓΡΑΦΕΙΟ «NEON LAMPS»

Χριστοδουλος Βιλανος Τρικούπη 44 τηλ 475297

Καμνω σας ταπέλλες καμνω σας τζ' ευκολίες φτάνει να με πικε ρώνετε με δίχως δυσκολίες

ΜΑΕΙΡΚΟ ΠΩΡΓΟΣ ΛΑΚΗΣ

Πειραιώς 10 τηλ 476420

Απέναντι που το πιάρκι του πα λησύ δημαρχείου

Μαειρκό για όσους βαστούν τζαι για όσοις έββαστουν

Ότι φαι πεθυμά ο καθένας

ΜΑΧΑΛΕΠΙ

Καλό τζαι φρέσκο μαχαλεπί καθημερινά στο έμπα του Κολοκάση. Εσιει τζαι ππεριβάζι στον ossιόν.

ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ ΣΑΒΒΑ

Σόλωνος 65 - Τηλ. 463444

- Μπορείτε να γευθείτε τη μεγαλύτερη ποικιλία φαγητών.
- Ολόφρεσκα κρέατα και χαλλουμοτές της ώρας.
- Το εστιατόριο ανοίγει στις 7 το πρωΐ και μένει ανοικτό μέχρι τις 10 μ.μ.
- Το εστιατόριο κλείνει μόνο τις Κυριακές.

ΣΚΑΡΠΑΡΗΣ ΜΑΣΤΡΟ ΣΠΥΡΟΣ

Ισαακίου Κομνήνου 7 τηλ 451803

- Καμνω παπουτσια παντος ειδους κανονικα τζιαι ορθοπεδικα
- Καμνω ΠΟΙΝΕΣ τααγγα ριαμες. ΠΟΙΝΕΣ για τζινιν ΠΟΙΝΕΣ με κεντηματα γιαλλουο τζ' στι χρωμα θελετε ΠΟΙΝΕΣ χαμηλες

ΚΑΦΕΝΕΣ ΜΟΥΣΚΗ

στο εμπα του Κολοκάση

- Για καλο λευκωσιάτικο καφέ στου Μουσκή
- Για ραχατι στη πρωινή λιακάδα στου Μουσκη
- Για ενα κονιακκι με κάτι τις στου Μουσκή
- Για ιστορίες της παλιας Λευκωσίας στου Μουσκή με τον Μουσκη

LAIKI YITONIA

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΚΑΡΚΩΤΗΣ

Στοά Θεοδουλίδη (δίπλα στο παλιό δημαρχείο) τηλ 465329-465085

- Το πρώτο γραφείο μεταφορών της Λευκωσίας με την ανάλογη πείρα. γρήγορη εξυπηρέτηση τζιαι ζαμηλές τιμές.

εστιατοριο ματθαίος

δίπλα από τη Φανερωμένη και τη Τζαμούδα

- Ανοίγουμε στις 4.00 το πρωί και κλείνουμε στις 17.00 μ.μ.
- Σερβίρουμε όλων των ειδών σούπες και προγεύματα από το πρωί και όλα τα είδη κυπριακών φαγητών στη διάρκεια της ημέρας.
- Τραπεζάκια έξω στην πλατειούλλα.

ΚΑΦΕ-ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ Η ΠΙΑΤΣΑ

(νότια της πράσινης γραμμής στη πλατεία της λαικής γειτονιάς. Σερβίρουμε

- Ολα τα είδη σχαρας φαγητά του φούρνου. σαλατες. φρούτα διαφόρων ειδών. και όλα τα ποτά

Τιμές πραγματικής λαικης γειτονιάς

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Μ + Γ Περικλέους Πειραιώς - 19 τηλ 475996-7

Μεταφέρω. κουβαλώ ότι θέλετε που μιτσίν ως μιάλο. Αψε σβήσε

Φκιερώνω τζαι βοθρους

ΛΑ·Ι·ΚΗ ΤΕΧΝΗ

Έλα στο κατάστημα «Λαικής τέχνης» στην Αριστοκυπρου 17 της λαικής γειτονιας. Θ ανακαλυψεις ένα σωρό ομορφα χειροτεχνήματα. Αλλα παραδοσιακά κυπριακα καμωμενα από έμπειρα χέρια κι αλλα φτιαγμενα από μας με κέφι και γουστο

«Φτωχή·Φωλιά»

Η «Φτωχή Φωλιά» δίπλα από την Περβόλα του Μαύρου και την παλιά ηλεκτρική στην οδό Μάνης αρ. 5 λειτουργεί σαν καφενείο και εστιατόριο από το πρωί μέχρι το βράδυ. Σερβίρουν τα φαγητά στα κάρβουνα, όπως καλαμάρια, σουπιες, και άλλα ψαρικά, περιστέρια, σούβλάκια και σιεφταλιά.

ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙΝ
A FOLK TALE FROM CYPRUS
Ο ΣΠΑΝΟΣ ΤΖΙ' ΟΙ ΣΑΡΑΝΤΑ ΔΡΑΤΖΙΟΙ
SPANOS AND THE FORTY DRAGONS